Załącznik do uchwały nr XLVI/55/2018
Rady Gminy Jedlińsk
Z dnia 26.09.2018r.

Program Ochrony Środowiska dla Gminy Jedlińsk na lata 2018-2021 z perspektywą na lata 2022-2025

Jedlińsk 2018

**„Program Ochrony Środowiska dla Gminy Jedlińsk
na lata 2018-2021 z perspektywą na lata 2022-2025”**

opracowany przez:
**PPUH „BaSz” mgr inż. Bartosz Szymusik
26-200 Końskie ul. Polna 72
tel./fax: 41 372 49 75
e-mail: basz@post.pl
www.basz.pl**

przy współpracy:
Urzędu Gminy Jedlińsk

Spis treści

Spis treści ... 3
Spis tabel ... 5
Spis wykresów ... 6
Spis rysunków ... 6
PRZEDMIOT I ZAKRES OPRACOWANIA ... 7
PODSTAWY I CEL OPRACOWANIA ... 8
METODYKA OPRACOWANIA PROGRAMU ... 9
I. GMINA JEDLIŃSK ... 11
1.1. Ogólna charakterystyka ... 11
1.1.1. Dane administracyjne ... 11
1.1.2. Rzeźba terenu i geologia ... 13
1.1.3. Warunki klimatyczne ... 13
1.1.4. Hydrografia ... 13
1.2. Uwarunkowania społeczne i gospodarcze Gminy Jedlińsk ... 14
1.2.1. Demografia ... 14
1.2.2. Mieszkalnictwo ... 16
1.2.3. Infrastruktura techniczna ... 17
1.2.4. Gospodarka ... 22
1.2.5. Energia odnawialna ... 24
II. DZIAŁANIA SAMORZĄDU W LATACH 2012-2016 ... 29
2.1. Dochody i wydatki budżetu gminy ... 29
2.2. Dotychczasowe działania z zakresu ochrony środowiska i ocena realizowanej polityki ekologicznej gminy ... 30
III. OCENA STANU ŚRODOWISKA W POSZCZEGÓLNYCH OBSZARACH PRZYSZŁEJ INTERWENCJI ... 32
3.1. Ochrona klimatu i jakości powietrza ... 32
3.1.1. Przepisy prawne ... 32
3.1.2. Źródła zanieczyszczeń powietrza ... 32
3.1.3. Pomiary zanieczyszczenia powietrza ... 33
3.1.4. Podsumowanie ... 36
3.2. Zagrożenia hałasem ... 36
3.2.1. Źródła hałasu ... 38
3.2.2. Pomiary hałasu ... 39
3.2.3. Podsumowanie ... 39
3.3. Pola elektromagnetyczne ... 40
3.4. Gospodarowanie wodami ... 41
3.4.1. Wody powierzchniowe ... 41
3.4.2. Wody podziemne ... 43
3.4.3. Gospodarka wodno – ściekowa ... 45
3.4.3.1. Sieć wodociągowa ... 46
3.4.3.2. Sieć kanalizacyjna ... 47
3.4.3.3. Główne źródła zanieczyszczeń ... 48
3.4.3.4. Podsumowanie ... 48
3.5. Surowce mineralne ... 49

3.5.1. Surowce naturalne gminy ... 49
3.6. Gleby ... 50
3.6.1. Typy gleb ... 50
3.6.2. Odczyn gleb ... 50
3.6.3. Użytkowanie rolnicze gleb ... 50
3.6.4. Podsumowanie ... 51
3.7. Gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów ... 51
3.7.1. Odpady komunalne ... 51
3.7.2. Odpady niebezpieczne ... 54
3.7.3. Odpady z sektora gospodarczego ... 54
3.7.4. Podsumowanie ... 55
3.8. Zasoby przyrodnicze ... 55
3.8.1. Stan zasobów przyrody ... 55
3.8.2. Obszary chronione lub cenne przyrodniczo ... 56
3.8.3. Podsumowanie ... 56
3.9. Zagrożenia poważnymi awariami ... 56
IV. ADAPTACJA DO ZMIAN KLIMATU ... 58
V. NADZWYCZAJNE ZAGROŻENIA ŚRODOWISKA ... 59
5.1. Zagrożenia pożarowe ... 59
5.2. Zagrożenia naturalne ... 59
5.3. Zagrożenie powodziami ... 59
5.4. Susze ... 60
5.5. Nadzwyczajne zagrożenia środowiska w poszczególnych obszarach interwencji ... 60
VI. DZIAŁANIA EDUKACYJNE ... 61
VII. MONITORING ŚRODOWISKA ... 62
XIII. ANALIZA ZGODNOŚCI PROGRAMU Z DOKUMENTAMI STRATEGICZNYMI NA POZIOMIE KRAJOWYM, WOJEWÓDZKIM I POWIATOWYM ... 64
8.1. Analiza zgodności programu z dokumentami strategicznymi na poziomie krajowym ... 64
8.2. Analiza zgodności programu z dokumentami strategicznymi na poziomie wojewódzkim ... 68
8.3. Analiza zgodności programu z dokumentami strategicznymi na poziomie powiatowym ... 71
IX. ANALIZA SWOT ... 73
X. CELE, KIERUNKI INTERWENCJI ORAZ ZADANIA I ICH FINANSOWANIE ... 76
XI. ZARZĄDZANIE OCHRONĄ ŚRODOWISKA ... 89
11.1. Ogólne zasady zarządzania ochroną środowiska ... 89
11.2. Propozycje rozwiązań służących zapobieganiu, ograniczaniu lub kompensacji przyrodniczej negatywnych oddziaływań na środowisko w związku z realizacją projektu POŚ ... 89
XII. WDRAŻANIE PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY JEDLIŃSK ... 92
12.1. Środki finansowe na realizację "Programu..." ... 92
XIII. STRESZCZENIE W JĘZYKU NIESPECJALISTYCZNYM ... 97

Spis tabel

Tabela 1. Liczba ludności gminy na przestrzeni lat 2012-2016 14
Tabela 2. Gęstość zaludnienia w latach 2012-2016 14
Tabela 3. Ludność gminy Jedlińsk według ekonomicznych grup wiekowych w latach 2012-2016 15
Tabela 4.Wielkość zasobów mieszkaniowych w gminie Jedlińsk w latach 2012-2016 16
Tabela 5. Budownictwo mieszkaniowe na terenie gminy w latach 2012-2016 17
Tabela 6. Standardy zaspokajania potrzeb w zakresie mieszkalnictwa – tabela porównawcza (dane z 2016r.) .. 17
Tabela 7. Sieć gazowa na terenie gminy 18
Tabela 8. Nowo zarejestrowane oraz wyrejestrowane podmioty gospodarcze w gminie Jedlińsk w latach 2010-2016 22
Tabela 9. Podmioty gospodarki narodowej w gminie Jedlińsk według sekcji w 2016r. 22
Tabela 10. Podmioty gospodarcze na terenie gminy Jedlińsk – dane za 2016 rok 23
Tabela 11. Zestawienie podmiotów gospodarczych działających na terenie gminy Jedlińsk w 2016 roku według wielkości, tj. zatrudnionych osób 23
Tabela 12. Gospodarstwa rolne według grup obszarowych 24
Tabela 13. Dochody i wydatki budżetu gminy Jedlińsk w latach 2012-2016 29
Tabela 14. Dochody i wydatki z budżetu gminy Jedlińsk w przeliczeniu na 1 mieszkańca w latach 2012-2016 ... 29
Tabela 15. Klasyfikacja zanieczyszczeń powietrza 33
Tabela 16. Wynikowe klasy stref dla poszczególnych zanieczyszczeń, uzyskane w ocenie rocznej dokonanej z uwzględnieniem kryteriów ustanowionych w celu ochrony zdrowia (z uwzględnieniem krajowych norm dla uzdrowisk) 34
Tabela 17. Klasyfikacja strefy mazowieckiej według parametrów, z uwzględnieniem kryteriów ustanowionych dla ochrony roślin 34
Tabela 18. Parametry jakości powietrza da gminy Jedlińsk 35
Tabela 19. Dopuszczalne poziomy hałasu w środowisku 37
Tabela 20. Pomiary promieniowania elektromagnetycznego na terenie miasta Radom 40
Tabela 21. Klasyfikacja stanu wód powierzchniowych 42
Tabela 22. Wyniki badań rzeki Radomka, Tymianka i Mleczna w badanych punktach pomiarowych: 42
Tabela 23. Dane o działalności oczyszczalni ścieków w Jedlińsku 43
Tabela 24. Stan sieci wodociągowej w gminie Jedlińsk w latach 2012-2016 46
Tabela 25. Eksploatacja sieci wodociągowej w gminie Jedlińsk w latach 2012-2016 47
Tabela 26. Stan sieci kanalizacyjnej w gminie Jedlińsk w latach 2012-2016 47
Tabela 27. Gospodarka ściekami na terenie gminy Jedlińsk w latach 2012-2016 48
Tabela 28. Zasoby kopalin w gminie Jedlińsk 49
Tabela 29. Dane o gospodarstwach rolnych w gminie Jedlińsk 50
Tabela 30. Odpady komunalne zebrane z terenu gminy Jedlińsk w latach 2013-2017 w Mg 52
Tabela 31. Ilości odpadów komunalnych i innych zebrane w PSZOK w Jedlińsku od lipca 2013r. do grudnia 2017r. w Mg 53
Tabela 32. Ilość zebranych odpadów azbestowych w gminie Jedlińsk w latach 2013-2017 w Mg 54
Tabela 34. Działania nawiązujące do strategicznego planu adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030 58
Tabela 35. Nadzwyczajne zagrożenia środowiska w poszczególnych obszarach interwencji na terenie gminy Jedlińsk 60
Tabela 36. Działania edukacyjne w poszczególnych obszarach interwencji na terenie gminy Jedlińsk 61
Tabela 37. Harmonogram działań monitorujących "Program..." 62
Tabela 38. Wskaźniki monitorowania "Programu..." 63
Tabela 39. Zadania zaplanowane w POŚ powiązane z celami i kierunkami wskazanymi w krajowych dokumentach strategicznych 64
Tabela 40. Zadania zaplanowane w POŚ powiązane z celami i kierunkami wskazanymi w wojewódzkich dokumentach strategicznych 68
Tabela 41. Zadania zaplanowane w POŚ powiązane z celami i kierunkami wskazanymi w powiatowych dokumentach strategicznych 71
Tabela 42. Analiza SWOT w poszczególnych obszarach interwencji 73

Tabela 43. Cele, kierunki interwencji oraz zadania 77
Tabela 44. Harmonogram realizacji zadań monitorowanych wraz z ich finansowaniem planowanych do realizacji w latach 2018-2025 83

Spis wykresów

Wykres 1. Dynamika zmian liczby mieszkańców gminy Jedlińsk w latach 2012-2016 14
Wykres 2. Ludność gminy Jedlińsk według ekonomicznych grup wiekowych 15
Wykres 3. Wskaźniki przyrostu naturalnego i salda migracji w liczbach naturalnych na terenie gminy Jedlińsk w latach 2012-2016 15
Wykres 4. Dochody i wydatki budżetu gminy Jedlińsk 29

Spis rysunków

Rysunek 1. Położenie administracyjne Gminy Jedlińsk w powiecie radomskim (www.gminy.pl) 11
Rysunek 2. Mapa Gminy Jedlińsk (jedlinsk.pl) 12
Rysunek 3. Lokalizacja gminy Jedlińsk względem Głównych Zbiorników Wód Podziemnych (Nr 405 i Nr 215) .. 44
Rysunek 4. Orientacyjna lokalizacja gminy Jedlińsk w obrębie jednolitych części wód podziemnych 45
Rysunek 5. Obszary narażone na niebezpieczeństwo powodzi na terenie gminy Jedlińsk 60

PRZEDMIOT I ZAKRES OPRACOWANIA

Przedmiotem opracowania jest Program Ochrony Środowiska dla Gminy Jedlińsk na lata 2018-2021 z perspektywą na lata 2022-2025.
Podstawą prawną opracowania Programu Ochrony Środowiska jest ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo Ochrony Środowiska (t.j. Dz. U. z 2017 r., poz. 519 ze zm.), a w szczególności:

- Art. 17. 1. Organ wykonawczy województwa, powiatu i gminy, w celu realizacji polityki ochrony środowiska, sporządza odpowiednio wojewódzkie, powiatowe i gminne programy ochrony środowiska, uwzględniając cele zawarte w strategiach, programach i dokumentach programowych, o których mowa w art. 14 ust. 1.
- Art. 18. 1. Programy, o których mowa w art. 17 ust. 1, uchwala odpowiednio sejmik województwa, rada powiatu albo rada gminy. 2. Z wykonania programów organ wykonawczy województwa, powiatu i gminy sporządza co 2 lata raporty, które przedstawia się odpowiednio sejmikowi województwa, radzie powiatu lub radzie gminy.

Poprzedni „Program Ochrony Środowiska dla Gminy Jedlińsk na lata 2009-2012 z perspektywą na lata 2013-2016" przyjęty został Uchwałą Nr XXXV/40/2009 Rady Gminy Jedlińsk z dnia 3 grudnia 2009r.

Zgodnie z art. 14 ww. ustawy, *w stosunku do programu ochrony środowiska, który wymaga aktualizacji, Rada Gminy uchwala nowy program ochrony środowiska uwzględniając cele zawarte w strategiach, programach i dokumentach programowych, o których mowa w ustawie z dnia 6 grudnia 2006r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju.*
W programie uwzględnione zostały wymagania także innych dokumentów strategicznych wyższego szczebla (powiatowych, wojewódzkich i krajowych), określono rodzaj i harmonogram działań proekologicznych, środki niezbędne do osiągnięcia celów, w tym mechanizmy prawno-ekonomiczne i środki finansowe.
„Program Ochrony Środowiska dla Gminy Jedlińsk..." stanowi opracowanie, które ma za zadanie umożliwienie kompleksowego i efektywnego zarządzania ochroną środowiska. Ma on zapewnić niezbędną koordynację działań proekologicznych w gminie, przyczynić się do rozwiązania istniejących problemów w tym zakresie, a także ukierunkować podejmowane przeciwdziałania mogącym pojawić się w przyszłości zagrożeniom.
W "Programie..." uwzględniono zagadnienia z zakresu ochrony środowiska i dziedzin bezpośrednio powiązanych, co powinno dopomóc we właściwym ukierunkowaniu działań zmierzających do zrównoważonego rozwoju gminy.

PODSTAWY I CEL OPRACOWANIA

Powszechne zainteresowanie problematyką ochrony środowiska wymaga opracowywania syntetycznych dokumentów, które zbierają informacje o stanie środowiska przyrodniczego oraz wyznaczają konkretne kierunki działań, prowadzące w konsekwencji do zrównoważonego rozwoju obszaru. Bardzo ważne jest, aby prowadzić ciągłą aktualizację zamierzonych celów, dostosowywać je do aktualnej sytuacji i badać ich stopień wykonania.

Sporządzanie Programów Ochrony Środowiska dla kolejnych szczebli administracji samorządowej, umożliwi najbardziej efektywną ochronę środowiska przyrodniczego. Ochrona środowiska przyrodniczego jest jedną z głównych dróg do osiągnięcia zrównoważonego rozwoju, czyli osiągnięcia ładu ekologicznego, społecznego, ekonomicznego (gospodarczego) oraz przestrzennego.

Celem aktualizacji Programu jest przedstawienie wytycznych do racjonalnych działań programowych na dalsze lata i poprawa stanu środowiska przyrodniczego gminy Jedlińsk. Zawarte w nim rozwiązania organizacyjne oraz logistyczno-techniczne przyczynią się do właściwego, zgodnego z zasadą zrównoważonego rozwoju gospodarowania zasobami przyrodniczymi.

Najistotniejsze cele i kierunki działań w zakresie rozwoju społeczno-gospodarczego i ochrony środowiska określone dla gminy Jedlińsk dotyczą:

- racjonalnego użytkowania zasobów naturalnych (zmniejszenia zużycia energii, surowców i materiałów, wzrostu udziału wykorzystywanych zasobów odnawialnych),
- ochrony powietrza (zapewnienia wysokiej jakości powietrza, redukcji emisji gazów i pyłów),
- ochrony przed hałasem (zminimalizowania uciążliwego hałasu),
- ochrony przed promieniowaniem elektromagnetycznym,
- ochrony wód (zapewnienia odpowiedniej jakości użytkowej wód, racjonalizacji zużycia wody, właściwej gospodarki wodno-ściekowej),
- ochrony gleb,
- ochrony zasobów przyrodniczych (zachowania zasobów przyrodniczych z uwzględnieniem ich różnorodności oraz rozwoju zasobów leśnych, racjonalnej eksploatacji lasów),
- prowadzenia skutecznej akcji edukacyjno-informacyjnej, gwarantującej powodzenie realizacji wyżej wymienionych działań.

METODYKA OPRACOWANIA PROGRAMU

Program Ochrony Środowiska dla gminy Jedlińsk został opracowany zgodnie z obowiązującymi przepisami prawnymi, a także z „Wytycznymi do opracowania wojewódzkich, powiatowych i gminnych programów ochrony środowiska" wydanymi przez Ministerstwo Środowiska w 2015 roku.
Program stanowi szczegółową diagnozę stanu środowiska przyrodniczego, określając szanse i zagrożenia, przedstawia konkretne działania zmierzające do poprawy jego stanu. Dokument ten ustala również harmonogram realizacji zaplanowanych działań oraz przedstawia prognozę dalszych zmian w środowisku przyrodniczym gminy w odniesieniu do regionu i kraju.
Przy opracowywaniu Programu korzystano z zapisów zawartych w niżej wymienionych dokumentach:

- Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju. Polska 2030. Trzecia Fala Nowoczesności,
- Strategia Rozwoju Kraju 2020,
- Strategia „Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko,
- Strategia innowacyjności efektywności gospodarki „Dynamiczna Polska 2020",
- Strategia rozwoju transportu do 2020 roku (z perspektywą do 2030),
- Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa na lata 2012-2020,
- Strategia „Sprawne Państwo 2020",
- Strategia rozwoju systemu bezpieczeństwa narodowego Rzeczypospolitej Polskiej 2022,
- Krajowa strategia rozwoju regionalnego 2010-2020: regiony, miasta, obszary wiejskie,
- Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2020,
- Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2020,
- Polityka energetyczna Polski do 2030 roku,
- Krajowy Program Ochrony Powietrza w Polsce,
- Aktualizacja Krajowego programu oczyszczania ścieków komunalnych,
- Strategiczny plan adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030,
- Krajowy plan gospodarki odpadami 2022,
- Krajowy program zapobiegania powstawaniu odpadów,
- Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko 2014-2020,
- Program Ochrony i zrównoważonego użytkowania różnorodności biologicznej, Plan działań na lata 2014-2020,
- Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego do roku 2030, Innowacyjne Mazowsze,
- Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego,
- Program ochrony środowiska dla Województwa Mazowieckiego do 2022r. Warszawa, listopad 2016r.,
- Plan gospodarki odpadami dla województwa mazowieckiego 2022, Warszawa, listopad 2016r.,
- Strategia zrównoważonego rozwoju powiatu radomskiego do 2020 roku, Radom 2008r.,

- Program ochrony środowiska dla gminy Jedlińsk na lata 2009 – 2012 z perspektywą na lata 2013–2016, Jedlińsk 2009r.;
- Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Jedlińsk, przyjęte Uchwałą Nr XXXII/56/2001 Rady Gminy Jedlińsk z dnia 3 grudnia 2001 r. ze zmianami;
- Plan gospodarki niskoemisyjnej dla Gminy Jedlińsk na lata 2016-2020, listopad 2015r.;
- Projekt aktualizacji Założeń do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe dla Gminy Jedlińsk na lata 2013-2030;
- Strategia zrównoważonego rozwoju Gminy Jedlińsk na lata 2015-2022 listopad 2015r.;

Niniejszy Program opiera się na dostępnej bazie danych GUS, WIOŚ w Warszawie, Urzędu Marszałkowskiego w Warszawie, RZGW w Warszawie, Starostwa Powiatowego w Radomiu, Urzędu Gminy Jedlińsk. Przy opracowaniu Programu wykorzystano materiały i informacje uzyskane także od jednostek działających na omawianym terenie oraz na obszarze województwa mazowieckiego (zarządców dróg, eksploatatorów sieci infrastruktury, przedsiębiorstw wodociągowo – kanalizacyjnych, zarządców instalacji).

I. GMINA JEDLIŃSK

1.1. Ogólna charakterystyka

1.1.1. Dane administracyjne

Gmina Jedlińsk to gmina wiejska województwa mazowieckiego, położona w północnej części powiatu radomskiego, na osi drogi ekspresowej Nr 7 Warszawa – Radom - Kraków.
Graniczy bezpośrednio z miastem Radom oraz gminami:

- Stara Błotnica i Stromiec (powiat białobrzeski),
- Głowaczów (powiat kozienicki),
- Zakrzew, Jastrzębia, Przytyk (powiat radomski).

Powierzchnia gminy wynosi 139 km^2 (13 872 ha). Ludność gminy to 14 326 mieszkańców (stan na 31.12.2017). Gęstość zaludnienia kształtuje się na poziomie około 103 osoby/km^2.
W skład gminy wchodzi 31 sołectw: Bierwce, Bierwiecka Wola, Boża Wola, Czarny Ług, Górna Wola, Gutów, Janki, Jankowice, Jedlanka, Jedlińsk, Jeziorno, Kamińsk, Klwatka Szlachecka, Klwaty, Kruszyna, Lisów, Ludwików, Mokrosęk, Narty, Nowa Wola, Nowe Zawady, Piaseczno, Piastów, Płasków, Romanów, Stare Zawady, Urbanów, Wielogóra, Wierzchowiny, Wsola, Wola Gutowska.
Gmina znajduje się w subregionie radomskim, tj. w obszarze potencjalnego oddziaływania aglomeracji miejskiej Radomia. Siedziba gminy, miejscowość Jedlińsk położona jest w odległości około 90 km na południe od Warszawy i około 10 km na północ od Radomia.

Rysunek 1. Położenie administracyjne Gminy Jedlińsk w powiecie radomskim (www.gminy.pl)

Gminę Jedlińsk cechuje rozwój działalności pozarolniczej oraz rozwój budownictwa mieszkaniowego, zaś położenie przy drodze ekspresowej Nr 7 sprzyja powstawaniu podmiotów gospodarczych zajmujących się produkcją, handlem oraz w coraz większym stopniu świadczeniem usług. Gmina przestaje być rejonem typowo rolniczym.

Rysunek 2. Mapa Gminy Jedlińsk (jedlinsk.pl)

1.1.2. Rzeźba terenu i geologia

Pod względem geograficznym (zgodnie z regionalizacją geograficzną J. Kondrackiego), gmina Jedlińsk położona jest w pasie Nizin Środkowopolskich, na styku makroregionu Wzniesienia Południowomazowieckie, mezoregion Równina Radomska (w południowej części gminy) oraz makroregionu Nizina Środkowomazowiecka, mezoregion Równina Kozienicka (w centralnej i północnej części. Jest to teren płaski, rozcięty doliną rzeki Radomki i jej dopływów. Największy płat wysoczyznowy rozciąga się od doliny Tymianki po dolinę Radomki. Spadki terenu są niewielkie, mieszczą się w granicach do 6%. Powierzchnia wysoczyzny urozmaicona jest ciągami wydm występujących na całym obszarze gminy z wyjątkiem części środkowo-zachodniej oraz form zbliżonych do ozów w części południowej. Najniżej położone tereny znajdują się w centralnej części gminy w dolinie Radomki.
Pod względem geologicznym obszar gminy leży na południowo-zachodnim skraju niecki brzeżnej, zwanej w tej części niecką mazowiecko-lubelską, w niewielkiej odległości na południe od obrzeża Gór Świętokrzyskich. Najstarszymi osadami stwierdzonymi wierceniami w okolicy gminy są osady jury górnej reprezentowane przez: wapienie, margle, wapienie dolomityczne, oolitowe i organodetrytyczne, zlepy muszlowe, iłowce i mułowce margliste oraz piaskowce wapniste. Na nich położone są osady kredy: piaskowce, mułowce, iłowce, margle, wapienie i piaski glaukonitowo-fosforytowe oraz opoki i gezy. Głównymi surowcami mineralnymi występującymi na terenie gminy są piaski różnoziarniste, żwiry i sporadycznie pospółki.

1.1.3. Warunki klimatyczne

Gmina Jedlińsk leży w strefie klimatu umiarkowanie ciepłego o charakterze przejściowym. Ze względu na cechy szczególne wchodzi w skład radomskiej dzielnicy klimatycznej (według Gumińskiego). Podstawowe parametry klimatu przedstawiają się następująco:

- średnia roczna temperatura wynosi +7,5°C
- średnia temperatura najcieplejszego miesiąca to +18,5°C (lipiec)
- średnia temperatura najchłodniejszego miesiąca (styczeń) waha się od -4 do -3 °C
- lato termiczne (czyli okres z temperaturą powyżej 15°C) trwa około 90 dni
- okres wegetacyjny trwa około 210 dni
- okres, w którym temperatury są poniżej 0°C trwa 90 dni
- okres zalegania pokrywy śnieżnej wynosi 70 dni
- średnioroczne opady atmosferyczne nie przekraczają 600 mm, największa suma opadów przypada na okres letni (około 350 mm)
- dominują wiatry zachodnie (ze wskaźnikiem 21% czasu trwania), często występują wiatry południowo-zachodnie i północno-zachodnie.

1.1.4. Hydrografia

Hydrograficznie teren gminy położony jest w dorzeczu Wisły, w obrębie zlewni II rzędu Radomki (lewy dopływ Wisły). Rzeki tego terenu to Radomka i jej lewostronny dopływ Tymianka oraz Mleczna (część wschodniej granicy gminy). Wody powierzchniowe uzupełniają małe starorzecza, bagienne oczka śródleśne oraz stawy rybne.
Geologicznie wody podziemne związane są z utworami: czwartorzędowymi, kredowymi i jurajskimi. Zasadnicze znaczenie dla zaopatrzenia w wodę ma poziom kredowy, a następnie górnojurajski. W obrębie gminy wydzielone zostały dwa Główne Zbiorniki Wód Podziemnych: Niecka Radomska Nr 405 i Subniecka Warszawska Nr 215.

1.2. Uwarunkowania społeczne i gospodarcze Gminy Jedlińsk

1.2.1. Demografia

Gmina Jedlińsk (wg stanu na 31.12.2017r.) liczy ogółem 14 326 mieszkańców.

Tabela 1. Liczba ludności gminy na przestrzeni lat 2012-2016

Wyszczególnienie	2012	2013	2014	2015	2016	2017*
Liczba mieszkańców ogółem	14 064	14 106	14 163	14 219	14 294	14 326
Mężczyźni	7 023	7 070	7 139	7 152	7 193	7166
Kobiety	7 041	7 036	7 024	7 067	7 101	7160

Źródło – dane GUS, * - dane Urzędu Gminy w Jedlińsku

Analizując liczbę ludności gminy według płci, można zaobserwować, iż nieco ponad połowę mieszkańców stanowią mężczyźni (50,3%). Współczynnik feminizacji w 2016 roku w gminie wynosił 99, co oznacza, że na 100 mężczyzn przypadało 99 kobiet (w województwie mazowieckim współczynnik ten wynosił 109).
Wskaźnik średniej gęstości zaludnienia kształtuje się na poziomie około 103 osoby/km^2, w ujęciu okresu 2012-2017 wartość tego wskaźnika systematycznie wzrastała.

Tabela 2. Gęstość zaludnienia w latach 2012-2016

Wyszczególnienie	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Ludność na 1 km² powierzchni gminy Jedlińsk	101	102	102	103	103	103

Źródło – dane GUS

Gminę wyróżnia duża zmienność gęstości zaludnienia. Obszarami o największym zaludnieniu i równocześnie o największej dynamice rozwoju demograficznego są sołectwa zlokalizowane w zasięgu oddziaływania drogi krajowej Nr 7 Warszawa – Radom - Kraków, są to: Jedlińsk, Wielogóra, Wsola i Jedlanka. Najwięcej jest miejscowości małych, w których liczba mieszkańców nie przekracza 200 osób.

Wykres 1. Dynamika zmian liczby mieszkańców gminy Jedlińsk w latach 2012-2017

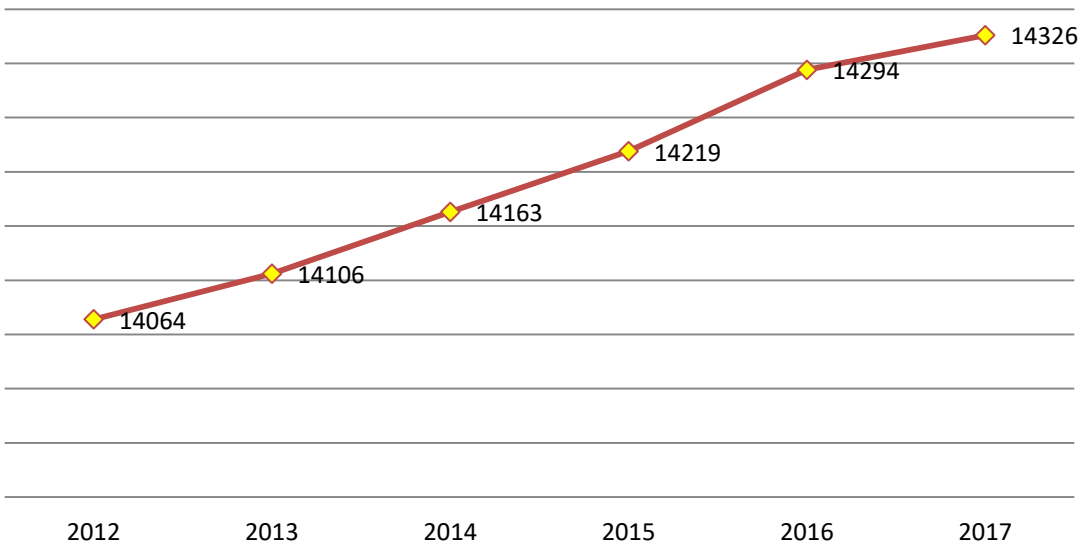

Tabela 3. Ludność gminy Jedlińsk według ekonomicznych grup wiekowych w latach 2012-2016

Wyszczególnienie	2012		2013		2014		2015		2016	
	liczba	%	liczba	%	liczba	%	liczba	%	liczba	%
Wiek przedprodukcyjny	3 277	23,3	3 253	23,1	3 225	22,8	3 221	22,7	3 225	22,6
Wiek produkcyjny	8 915	63,4	8 947	63,4	8 966	63,3	8 962	63,0	8 940	62,5
Wiek poprodukcyjny	1 872	13,3	1 906	13,5	1 972	13,9	2 036	14,3	2 129	14,9

Źródło – dane GUS

Wykres 2. Ludność gminy Jedlińsk według ekonomicznych grup wiekowych

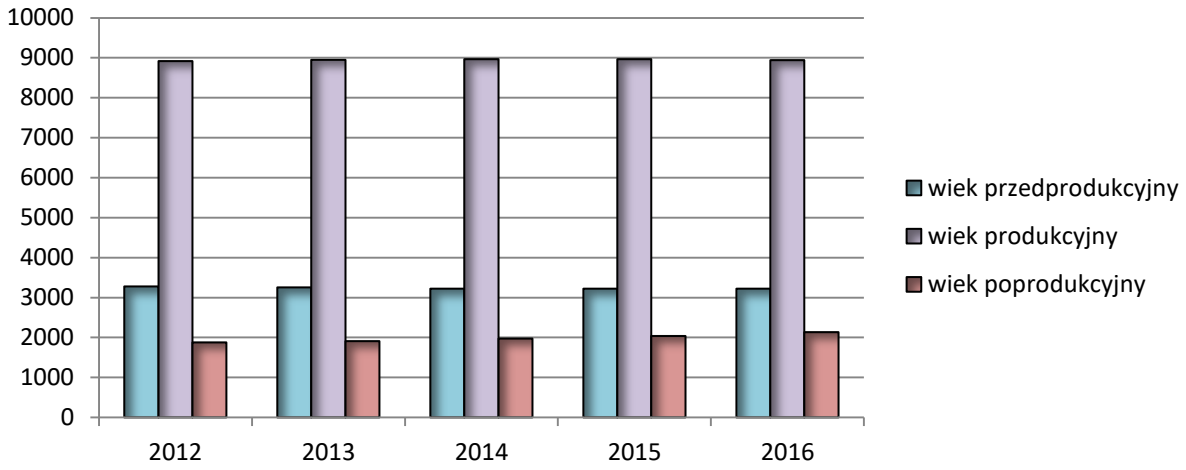

Ludność w wieku produkcyjnym stanowi potencjalne zasoby pracy i w 2016 roku liczba osób pozostających w tej grupie wiekowej to ponad 62% ogółu mieszkańców gminy. Na korzystnym poziomie utrzymuje się relacja liczby osób w wieku przedprodukcyjnym względem liczby osób w wieku emerytalnym, choć ludności w wieku poprodukcyjnym systematycznie przybywa.

Strukturę demograficzną oraz stan zaludnienia kształtuje ruch naturalny i ruch migracyjny ludności. Gminę wyróżnia przede wszystkim dodatni przyrost naturalny ludności, który w latach 2012-2016 osiągnął średni poziom 3,47 ‰

Wykres 3. Wskaźniki przyrostu naturalnego i salda migracji w liczbach naturalnych na terenie gminy Jedlińsk w latach 2012-2016

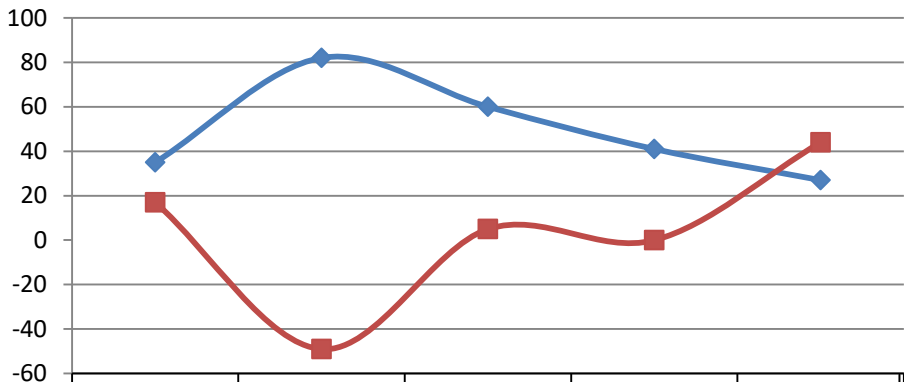

	2012	2013	2014	2015	2016
przyrost naturalny	35	82	60	41	27
saldo migracji	17	-49	5	0	44

Wskaźniki demograficzne dla gminy Jedlińsk wynoszą (wg GUS, 2016):

- wskaźnik obciążenia demograficznego:
  - ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym: 59,9 osoby
  - ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym: 66,0 osoby
  - ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym: 23,8 osoby
- wskaźniki modułu:
  - gęstość zaludnienia: 103 osoby na 1 km^2
  - kobiety na 100 mężczyzn: 99
  - przyrost naturalny: na 1000 ludności: 1,9; w liczbach naturalnych: 27 osób
  - saldo migracji: na 1000 ludności 3,1; w liczbach naturalnych: 44 osoby
- inne wskaźniki:
  - małżeństwa na 1000 ludności: 5,5
  - urodzenia żywe na 1000 ludności: 12,13.

Z przedstawionych danych statystycznych wynika, że sytuacja demograficzna gminy Jedlińsk jest stabilna, a mieszkańców systematycznie przybywa. Zmiany te mają charakter zarówno napływowy i świadczą o atrakcyjności opisywanego terenu dla osiedlania się ludności, jak również są wynikiem dodatniego przyrostu naturalnego. Na przestrzeni lat 2012 - 2016 liczba ludności gminy Jedlińsk zwiększyła się o 230 osób, tj. o 1,6%. Tendencja wzrostowa wyrażona jest średnim rocznym przyrostem mieszkańców na poziomie około 49 osób.

1.2.2. Mieszkalnictwo

Na terenie gminy Jedlińsk dominuje zabudowa charakterystyczna dla osadnictwa wiejskiego zarówno pod względem formy, jak i funkcji, tj. zabudowa mieszkalna jednorodzinna wraz z towarzyszącą zabudową związaną z działalnością gospodarczą mieszkańców (zabudowa zagrodowa). Przestrzenny układ osadnictwa związany jest głównie z dostępnością komunikacyjną (dominacja zabudowy jedno i dwurzędowej wzdłuż szlaków komunikacyjnych). Większość miejscowości wyróżnia zróżnicowana struktura przestrzenna, w której zabudowa typu jednorodzinnego przemieszana jest z zabudową zagrodową.

Tabela 4.Wielkość zasobów mieszkaniowych w gminie Jedlińsk w latach 2012-2016

Wskaźnik	2012	2013	2014	2015	2016
Liczba mieszkań (szt.)	3 555	3 617	3 674	3 741	3 806
Liczba izb (szt.)	14 528	14 887	15 205	15 546	15 907
Powierzchnia użytkowa mieszkań (m^2)	318 269	326 822	335 110	343 105	351 579

Źródło – dane GUS

Na zasoby mieszkaniowe gminy Jedlińsk składa się 3 806 mieszkań o łącznej powierzchni użytkowej 351 579 m^2 i sumie izb w ilości 15 907 (źródło: dane GUS z końca 2016 roku). W 2016 roku w obszarze całej gminy usytuowanych jest łącznie 3 667 budynków mieszkalnych.

Tabela 5. Budownictwo mieszkaniowe na terenie gminy w latach 2012-2016

Wyszczególnienie	2012	2013	2014	2015	2016
Mieszkania oddane do użytkowania (szt.)	62	73	67	74	69
Powierzchnia użytkowa mieszkań oddanych do użytkowania (m^2)	8 100	9 929	9 688	9 329	9 060

Źródło – dane GUS

Tabela 6. Standardy zaspokajania potrzeb w zakresie mieszkalnictwa – tabela porównawcza (dane z 2016r.)

Wyszczególnienie	Przeciętna liczba			Przeciętna powierzchnia użytkowa	
	izb w 1 mieszkaniu	osób w 1 mieszkaniu	osób na 1 izbę	mieszkania [m^2]	na 1 osobę [m^2]
Gmina Jedlińsk	4,18	3,76	0,90	92,4	24,6

Źródło – dane GUS

Sytuacja mieszkaniowa ludności gminy ulega systematycznej poprawie, jest to wynikiem przyrostu nowych mieszkań o wyższym standardzie w zabudowie prywatnej.
Na jedno mieszkanie o przeciętnej wielkości 92,4 m^2 przypadają średnio 3,76 osoby. W skład jednego mieszkania wchodzą przeciętnie 4,18 izby, co daje wartość 0,90 osoby na jedną izbę. Statystyczny mieszkaniec gminy ma do swojej dyspozycji 24,6 m^2 powierzchni mieszkaniowej.
Wskaźniki wyposażenia mieszkań w infrastrukturę dla gminy Jedlińsk wynoszą:

- wodociąg: 88,8%,
- łazienka: 77,5%,
- centralne ogrzewanie: 68,3%.

1.2.3. Infrastruktura techniczna

Zaopatrzenie w wodę

Podstawowymi źródłami zaopatrzenia w wodę gospodarstw domowych są wodociągi grupowe. Ich uzupełnienie stanowią studnie kopane i wodociągi zagrodowe.

Wodociągi obsługujące mieszkańców gminy Jedlińsk:

- Wodociąg grupowy „Jedlińsk”
- Wodociąg grupowy „Wierzchowiny”
- Wodociąg „Wsola”
- Wodociąg „Klwatka Szlachecka”.

Gmina Jedlińsk posiada na swoim terenie 4 stacje uzdatniania wody:

- SUW Jedlińsku (dwustopniowa),
- SUW w Wierzchowinach (jednostopniowa),
- SUW we Wsoli (dwustopniowa),
- SUW Mokrosęk (jednostopniowa).

Uzdatnianie wody polega na napowietrzaniu, usuwaniu żelaza i manganu oraz dezynfekcji.

Łączna długość rozdzielczej sieci wodociągowej wynosi 190,7 km (dane GUS, stan na koniec 2016 roku), z przyłączami prowadzącymi do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania w ilości 3441 szt. Przeciętne zużycie wody przyjmuje wartość około 31,7m^3/mieszkańca/rok.
Utrzymaniem gminnych stacji uzdatniania wody i sieci wodociągowej zajmuje się Zakład Gospodarki Komunalnej w Jedlińsku.

Wskaźnik zwodociągowania gminy wyrażony liczbą osób korzystających z instalacji do ogółu ludności wynosi 80% (dane GUS, stan na koniec 2016r.). Wskaźnik uzbrojenia w sieć wodociągową wynosi 137,5km/100km^2 terenu.

Gospodarka ściekowa

Stopień skanalizowania gminy jest niewielki. Wskaźnik skanalizowania kształtuje się na poziomie 17%, w odniesieniu do ludności korzystającej z instalacji (dane GUS, stan na koniec 2016 roku). Długość czynnej sieci kanalizacyjnej wynosi ogółem 33,7 km i obejmuje 597 odbiorców domowych (przyłącza prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania).

Gmina posiada własną mechaniczno – biologiczną oczyszczalnię ścieków. Oczyszczalnia funkcjonuje od 2010 roku, posiada przepustowości 600 m^3/dobę (maks. 720 m^3/dobę). Utrzymaniem oczyszczalni oraz sieci kanalizacji sanitarnej zajmuje się Zakład Gospodarki Komunalnej w Jedlińsku.

Istnieje potrzeba rozbudowy sieci kanalizacji na terenach silnie zurbanizowanych – Wsoli i Wielogóry, a w perspektywie Lisów i Płasków.

Sieć kanalizacyjna uzupełniana jest przez indywidualne szamba (1 610 szt.) lub oczyszczalnie przydomowe (70 szt.) – dane GUS, stan na koniec 2016r. Oczyszczalnie przydomowe są popularne na terenach, gdzie nie ma sieci kanalizacyjnej lub na terenach gdzie budowa sieci nie jest opłacalna ekonomicznie.

Zaopatrzenie w gaz

Przez teren gminy Jedlińsk przebiega trasa gazociągu wysokiego ciśnienia DN 300 relacji Sękocin-Lubienia, z którego realizowane jest zasilenie w gaz ziemny odbiorców z obszaru gminy. Rozdzielcza sieć gazowa na terenie gminy Jedlińsk zasilana jest poprzez dwie stacje redukcyjno-pomiarowe I-go stopnia (w/c) zlokalizowane w miejscowości Jedlińsk oraz Wielogóra.

Długość sieci gazowej na terenie gminy Jedlińsk (stan na koniec 2016r.) wynosi 94,6 km, w tym gazociągi:

- niskiego ciśnienia o długości 2,6 km,
- średniego ciśnienia o długości 78,7 km,
- wysokiego ciśnienia o długości 13,3 km.

Tabela 7. Sieć gazowa na terenie gminy

Wyszczególnienie	Jednostka miary	2012	2013	2014	2015	2016
Długość czynnej sieci gazowej	m	89 940	89 367	92 076	93 861	94 548
Długość czynnej sieci przesyłowej	m	13 311	13 311	13 311	13 311	13 311
Długość czynnej sieci rozdzielczej	m	76 629	76 056	78 765	80 550	81 237
Przyłącza do budynków mieszkalnych i niemieszkalnych	szt.	1 404	1 427	1 453	1 484	1 505
Ludność korzystająca z sieci gazowej	osoba	4 728	4 918	5 028	5 054	5 084

Źródło – dane GUS

Większość odbiorców (około 87%) przyłączonych do sieci gazowej zasilana jest z sieci gazowych średniego ciśnienia, pozostali odbiorcy zasilani są z sieci gazowej niskiego ciśnienia.

Liczba przyłączy gazowych do budynków mieszkalnych i niemieszkalnych, według stanu na koniec 2016r. wynosi 1 505 sztuk, w tym przyłącza gazowe:

- niskiego ciśnienia 199 szt.,

- średniego ciśnienia 1306 szt.

Wskaźnik uzbrojenia w sieć gazową wynosi 58,6km/100km^2 terenu. Z sieci gazowej korzysta ok. 35,6% ogółu ludności (dane GUS, stan na koniec 2016r.).
Zużycie gazu ziemnego na terenie gminy Jedlińsk w 2016 r. wyniosło około 5,0mln m^3, w tym:

- 1,5 mln m^3 w grupie gospodarstw domowych (drobny odbiór);
- 3,5 mln m^3 w grupie przemysł/usługi/handel (duży odbiór).

Energia elektryczna

Zaopatrzenie terenu gminy Jedlińsk w energię elektryczną odbywa się z krajowego systemu elektroenergetycznego. Gmina leży w zasięgu działania Spółki Polskie Sieci Elektroenergetyczne Oddział w Warszawie. Operatorem systemu dystrybucyjnego energii elektrycznej na tym terenie jest spółka PGE Dystrybucja S.A. Oddział Skarżysko - Kamienna, wchodząca w skład Grupy Energetycznej – PGE Polska Grupa Energetyczna S.A. Bezpośrednią obsługą odbiorców m.in. z terenu gminy Jedlińsk zajmuje się Rejon Energetyczny Radom.

Stopień zelektryfikowania gminy Jedlińsk określa się na poziomie 100% - dostęp do energii elektrycznej jest powszechny dla każdego mieszkańca.
Przez teren gminy przebiega linia przesyłowa najwyższego napięcia 220 kW Kozienice – Rożki. Właścicielem linii jest przedsiębiorstwo Polskie Sieci Elektroenergetyczne Operator S.A. Linia z wymaganą przepisami strefą ochronną o ograniczonych możliwościach w zakresie zagospodarowania i użytkowania terenu nie ma bezpośredniego powiązania z systemem dystrybucji energii elektrycznej na obszarze gminy.
Głównym i podstawowym źródłem zasilania obszaru gminy w energię elektryczną jest stacja GPZ 110/15 kV usytuowana na terenie Jedlińska przy ul. Energetyków. W stacji wysokiego napięcia zainstalowane są dwa transformatory o mocy 10 MVA i 16 MVA. Stacja zasilana jest dwustronnie liniami: 110 kV Radom Gołębiów – Jedlińsk oraz 110 kV Dobieszyn – Jedlińsk.
W stanie obecnym główny punkt zasilania pokrywa potrzeby obsługiwanego terenu.
Lokalną sieć rozdzielczą średniego napięcia stanowią przede wszystkim linie magistralne napowietrzne wykonane przewodami bez izolacji stalowo – aluminiowymi (typu AFL) o przekrojach z zakresu 70-35mm^2. Linie kablowe to krótkie odcinki. Sieć terenowa średniego napięcia wyposażona jest w lokalne stacje transformatorowe 15/0,4 kV, których moc na ogół jest dostosowana do występujących potrzeb lub przewyższa te potrzeby.

Rozmieszczenie stacji w poszczególnych miejscowościach zależne jest od potrzeb energetycznych, które warunkuje wielkość ośrodków osadniczych oraz rodzaj odbiorców – największe zagęszczenie urządzeń sieciowych występuje w miejscowościach: Jedlińsk, Wielogóra, Wsola i Jedlanka.
Sieć rozdzielcza niskiego napięcia (nN) 0,4kV jest siecią bezpośrednio zasilającą odbiorców komunalno – bytowych (gospodarstwa domowe oraz obiekty gminne), sektor handlu i usług oraz niewielkich odbiorców branży produkcyjnej.
Ze względu na charakter odbiorców sieć niskiego napięcia można podzielić na sieć zasilającą odbiorców w energię elektryczną oraz sieć oświetleniową. Linie niskiego napięcia to przede wszystkim linie napowietrzne. Nieliczni odbiorcy zasilani są bezpośrednio liniami średniego napięcia.

Gospodarka cieplna

Na obszarze gminy Jedlińsk nie funkcjonują scentralizowane systemy ogrzewania. Poszczególne miejscowości wyróżnia niska gęstość cieplna, co wynika z charakteru zainwestowania – przeważają zabudowania mieszkaniowe, głównie jako zabudowa zagrodowa oraz zabudowa jednorodzinna (domy wolnostojące prywatne, mieszkania starej i nowej zabudowy). Taki charakter zainwestowania terenu gminy, typowy dla gmin wiejskich, stanowi o braku technicznych i ekonomicznych przesłanek do budowy czynnych systemów ciepłowniczych – gmina nie przewiduje scentralizowanego systemu dostawy ciepła na swoim terenie.

Budynki mieszkalne, użyteczności publicznej jak i sfery gospodarczej zasilane są z własnych źródeł ciepła w postaci:

- kotłowni lokalnych pracujących dla potrzeb obiektów użyteczności publicznej oraz nielicznie występujących w gminie zakładów produkcyjnych. Kotłownie lokalne to źródła ciepła o mocy znacznie poniżej 5 MW, wytwarzające ciepło na potrzeby zasilanego budynku lub budynków, zlokalizowane w różnych częściach gminy,
- indywidualnych źródeł ciepła małych mocy, głównie są to wbudowane kotłownie c.o. oraz piece.

Z dostępnych danych statystycznych wynika, że w paleniska piecowe wyposażonych jest około 20% mieszkań. Tego typu instalacje pracują z reguły w najstarszej zabudowie, gdzie średnia powierzchnia mieszkaniowa budynku wynosi około 60 m^2. Piecowy system ogrzewania oparty jest na tradycyjnym paliwie, obok węgla spala się również drewno, odpady drzewne i inne odpady gospodarskie. W pozostałej zabudowie funkcjonuje ogrzewanie indywidualne w systemie centralnego ogrzewania (kotłownie domowe), gdzie wykorzystuje się głównie: paliwa węglowe, drewno, gaz ziemny oraz sporadycznie inne nośniki ciepła (olej opałowy, energię elektryczną, gaz płynny LPG).

System komunikacyjny

System komunikacyjny gminy Jedlińsk tworzą drogi krajowe, powiatowe i gminne. Są to:

- droga krajowa Nr 7 (o długości 9,5 km na terenie gminy),
- drogi powiatowe (13 dróg o długości łącznej 59 km na terenie gminy),
- drogi gminne - 28 dróg gminnych o łącznej długości 88 km

Sieć dróg powiatowych i gminnych zapewnia dojazd do wszystkich sołectw, są to drogi o zróżnicowanej nawierzchni. W ogólnej ocenie stan dróg na terenie gminy Jedlińsk jest bardzo dobry i pod tym względem wyróżnia gminę na tle innych jednostek samorządu terytorialnego. Podstawowy układ komunikacji drogowej uzupełniają drogi nie mające statusu dróg publicznych, dla których gmina jest zarządzającym – są to drogi dojazdowe do posesji, łąk, gruntów ornych o łącznej długości 350 km, w tym 64,6 km o nawierzchni asfaltowej.

Najważniejszym ciągiem drogowym na terenie gminy jest droga ekspresowa nr 7 Warszawa – Kraków, będąca elementem podstawowego układu komunikacyjnego kraju. Droga ta stanowi bezpośrednie połączenie Jedlińska z ośrodkiem wojewódzkim w Warszawie, innymi ośrodkami wojewódzkimi, powiatowymi i gminnymi położonymi wzdłuż trasy w kierunku północ-południe.

Obecnie trwa budowa przez teren gminy Jedlińsk odcinka drogi ekspresowej S7 z węzłem w Kępinach, który zastąpi istniejący odcinek drogi krajowej nr 7 (Jedlanka – Radom).

Układ komunikacyjny gminy tworzą drogi powiatowe do których zaliczono:
droga nr 3336W (34364) Wieniawa – Przytyk – Jedlińsk o długości 8,6 km,

- droga nr 3506W (34403) Jankowice – Gulin – Zakrzew o długości 1,0 km,
- droga nr 3509W (34406) Gulin – Wsola – Wojciechów o długości 8,2 km,
- droga nr 3510W (34407) Kaszów – Bród o długości 2,5 km,
- droga nr 1132W (34409) Siemieradz – Bród o długości 2,6 km,
- droga nr 1133W (34410) Stara Błotnica – Jedlanka o długości 5,2 km,
- droga nr 3511W (34413) Urbanów – Jedlanka o długości 6,8 km,
- droga nr 3512W (34414) Urbanów – Stare Zawady – Jedlińsk o długości 7,8 km,
- droga nr 3513W (34415) Nowe Zawady – Bierwce Szlach. o długości 3,9 km,
- droga nr 3514W (34416) Wierzchowiny – Lisów o długości 7,0 km,
- droga nr 3515W (34417) Jedlińsk – Bartodzieje– Łukawa – Głowaczów o długości 5,5 km.

Drogi te w znacznej części wymagają nakładów remontowo-modernizacyjnych.

Uzupełnieniem tego układu jest sieć dróg gminnych, do których zaliczono następujące ciągi:

- droga nr 350401W Bierwce – Kruszyna o długości 2,0 km
- droga nr 350402W Jedlanka – Bierwiecka Wola o długości 7,1 km
- droga nr 350403W Jeziorno – Józefówek o długości 12,8 km
- droga nr 350404W Wielogóra – Augustów o długości 2,1 km
- droga nr 350405W Jedlińsk – Ludwików o długości 3,7 km
- droga nr 350406W Klwaty – Józefówek o długości 7,0 km
- droga nr 350407W Jankowice – Górna Wola o długości 0,8 km
- droga nr 350408W Mokrosęk – Gózdek o długości 3,0 km
- droga nr 350409 W Jeziorno – Boża Wola o długości 4,4 km
- droga nr 350410W Piastów – Klwaty o długości 3,0 km
- droga nr 350411W Klwatka Szlach. – Radom o długości 1,45 km
- droga nr 350412W Klwaty – Radom o długości 2,0 km
- droga nr 350413W Jedlińsk – Jedlanka o długości 1,21 km
- droga nr 350414W Żdżary – Mokrosęk (gr. gminy) o długości 0,9 km
- droga nr 350415W Piastów – Kamińsk o długości 3,16 km
- droga nr 350416W Klwaty – Komorniki – Wsola o długości 2,3 km
- droga nr 350417W Nowa Wola – Jedlanka o długości 2,6 km
- droga nr 350418W Romanów – Zawady Nowe o długości 2,1 km
- droga nr 350419W Choiny (gr. gminy) – Wolska Dąbrowa (gr. gminy) o długości 3,6 km
- droga nr 350420W Jedlanka Kępiny – Gutów o długości 3,0 km
- droga nr 350421W Boża Wola (gr. gminy) – Zieleniec o długości 1,6 km
- droga nr 350422W Mokrosęk – Ludwików o długości 3,0 km
- droga nr 350423W Klwaty Kol. – dr. krajowa nr 7 o długości 3,5 km
- droga nr 350424W Zawady Nowe – Ludwinów o długości 4,0 km
- droga nr 350425W Grab. Las (gr. gminy) – dr. powiatowa o długości 0,7 km
- droga nr 350426W Płasków – Janki o długości 2,3 km
- droga nr 350427W Wsola – Kościół – Stawy o długości 1,2 km
- droga Lisów – Bierwiecka Wola o długości 3,25 km

- droga Południowa Obwodnica Jedlińska o długości 1,02 km

Oprócz wyżej wymienionej sieci dróg powiatowych i gminnych istnieje sieć dróg niesklasyfikowanych jak wyżej, będących w administracji i zarządzie gminy Jedlińsk. Nawierzchnia dróg jest zróżnicowana (asfaltowa, utwardzona żużlem kotłowym bądź kruszywem, gruntowa). Gmina Jedlińsk dokłada wszelkich starań, aby drogi wewnętrzne sukcesywnie były utwardzane.

1.2.4. Gospodarka

Gminę Jedlińsk cechuje intensywny rozwój sfery gospodarczej, tym samym gmina przestaje być rejonem typowo rolniczym. Lokalizacja przy drodze krajowej Nr 7, blisko dwóch ośrodków: subregionalnego – Radomia – i centralnego – Warszawy, sprawia że powstają tu liczne firmy sektora usług i handlu, a saldo wyrejestrowanych i nowo zarejestrowanych podmiotów gospodarczych jest dodatnie.

Tabela 8. Nowo zarejestrowane oraz wyrejestrowane podmioty gospodarcze w gminie Jedlińsk w latach 2010-2016

Podmioty gospodarcze	2012	2013	2014	2015	2016
Nowo zarejestrowane	115	89	112	119	106
Wyrejestrowane	75	84	102	96	93
Saldo	40	5	10	23	13

Źródło – dane GUS

Na terenie gminy w 2016 roku zarejestrowanych było 970 podmiotów gospodarczych (według klasyfikacji REGON), z czego około 97% z sektora prywatnego. Do największych grup branżowych należy działalność z kategorii handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów samochodowych, a następnie działalność związaną z przetwórstwem oraz z budownictwem.

Tabela 9. Podmioty gospodarki narodowej w gminie Jedlińsk według sekcji w 2016r.

Sektor gospodarki	Liczba podmiotów gospodarczych
Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	31
Górnictwo i wydobycie	1
Przetwórstwo przemysłowe	174
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych	2
Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	7
Budownictwo	120
Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	318
Transport i gospodarka magazynowa	66
Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	18
Informacja i komunikacja	15
Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	16
Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	7
Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	40

Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	24
Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	9
Edukacja	23
Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	27
Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	13
Pozostała działalność usługowa	59
Ogółem:	***970***

Źródło – dane GUS

Liczba podmiotów gospodarczych sektora prywatnego świadczy o aktywności ekonomicznej mieszkańców gminy. Z grona przedsiębiorstw prywatnych 86% to osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą, również na zasadzie mikro przedsiębiorstwa.

Tabela 10. Podmioty gospodarcze na terenie gminy Jedlińsk – dane za 2016 rok

Sektor publiczny	**ogółem**	24
	państwowe i samorządowe jednostki prawa budżetowego	20
Sektor prywatny	**ogółem**	942
	osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	803
	spółki handlowe	46
	spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego	8
	spółdzielnie	4
	fundacje	4
	stowarzyszenia i organizacje społeczne	28

Źródło – dane GUS

Wśród ogółu podmiotów gospodarki narodowej dominują osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą – 803 podmioty.

Ponad 95% podmiotów gospodarczych działających na terenie gminy Jedlińsk to mikro przedsiębiorstwa zatrudniające do 9 osób.

Tabela 11. Zestawienie podmiotów gospodarczych działających na terenie gminy Jedlińsk w 2016 roku według wielkości, tj. zatrudnionych osób

Liczba zatrudnionych osób		
0-9	**10-49**	**50-249**
926	37	7

Źródło – dane GUS

Bezrobocie w gminie kształtuje się na poziomie 10,3% i obejmuje 918 osób z terenu gminy, z czego 491 to mężczyźni, a 427 to kobiety (GUS, 2016).

Większe zakłady produkcyjne na terenie gminy to:

- Huta Szkła Gospodarczego „BERTA", Wsola;
- Radmot Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością Sp. k. Wola Gutowska – produkcja części maszyn i urządzeń oraz usługi w zakresie obróbki skrawaniem;
- ZPH OLMAR, Jedlanka – producent folii i wykładzin podłogowych;
- AGRO-GUM Sp. Jawna, Wola Gutowska – produkcja części zamiennych do maszyn rolniczych, gumofilcy oraz wszelkiego rodzaju elementów gumowych ;
- Zakład Mechaniczno-Odlewniczy „AGJK", Gutów – produkcja odlewów żeliwnych;

- Bartmex sp. j. FPHU Bartnik I. L., Lisów – obróbka elementów metalowych;
- Gajda TRUCK CENTER SP. z o. o. Wsola – transport;
- Kratki.pl Marek Ball -Wsola - produkcja kominków;
- EXPUCH – Jedlińsk – piekarnia;
- Zakłada Garbarski „BELIZA I" S. Słomko –Wsola -garbowanie i wytwarzanie skór;
- PPHU „Adamczyk" –Bierwce- produkcja opakowań foliowych;
- PRODPAL Polska Sp. z o. o. produkcja palet.

Wśród gospodarstw rolnych występują przede wszystkim indywidualne gospodarstwa rodzinne i najczęściej drobnotowarowe o powierzchni do 5 ha. Według danych Spisu Rolnego z 2010 roku, na opisywanym terenie istnieje 1 345 gospodarstw prowadzących działalność rolniczą. Rolnictwo oparte jest na uprawie gruntów ornych i produkcji roślinnej, a co za tym idzie również hodowli zwierząt gospodarskich.

Tabela 12. Gospodarstwa rolne według grup obszarowych

Grupy obszarowe	Ilość gospodarstw rolnych
do 1 ha włącznie	210
od 1 ha do 5 ha	626
od 5 ha do 10 ha	353
od 10 ha do 15 ha	103
15 ha i więcej	53
Razem:	**1 345**

Źródło – dane GUS, Powszechny Spis Rolny 2010

W uprawie dominuje produkcja zbóż (żyta, pszenicy i owsa) oraz ziemniaków, w hodowli zwierzęcej chów bydła oraz trzody chlewnej bez wyraźnej specjalizacji.

1.2.5. Energia odnawialna

Perspektywa wyczerpania się zapasów paliw kopalnych, a także podejmowane działania na rzecz ochrony środowiska naturalnego człowieka, przyczyniły się do wzrostu zainteresowania odnawialnymi źródłami energii, czego efektem jest duży wzrost ich stosowania. Odnawialne źródła energii są to źródła wykorzystujące w procesie przetwarzania energię występującą w rozmaitych postaciach, w szczególności promieniowana słonecznego, wiatru, wody, a także biomasy i ciepła wnętrza Ziemi. Obecny poziom cywilizacji technicznej stwarza możliwość uznania za odnawialne źródło energii również części odpadów komunalnych i przemysłowych, która nadaje się do energetycznego przetworzenia. Źródła energii odnawialnej są praktycznie niewyczerpalne, gdyż ich zasoby uzupełniane są nieustannie w procesach naturalnych. Najłatwiej dostępne są zasoby energii promieniowania słonecznego i biomasy, natomiast dostępność energii geotermalnej, wiatru czy wody jest ograniczona i zależna od położenia geograficznego. Dużą zaletą źródeł odnawialnych jest również ich minimalny wpływ na środowisko naturalne. Odnawialne źródła energii mogą stanowić istotny udział w bilansie energetycznym kraju. Mogą przyczynić się do zwiększenia bezpieczeństwa energetycznego regionu, przede wszystkim zaś do poprawy zaopatrzenia w energię na terenach o słabo rozwiniętej infrastrukturze energetycznej. Potencjalnie największym odbiorcą energii ze źródeł odnawialnych może być rolnictwo, jak również mieszkalnictwo i komunikacja.
„Polityka energetyczna Polski do 2030 roku" (dokument zatwierdzony 10.11.2009r. przez Radę Ministrów) zawiera pakiet działań, mających na celu zapewnienie bezpieczeństwa

energetycznego, konkurencyjności gospodarki, jej efektywności energetycznej oraz ochrony środowiska. Wśród celów strategicznych polityki państwa jest wspieranie rozwoju odnawialnych źródeł energii i uzyskanie 15% udziału energii, pochodzącej z tych źródeł, w bilansie energii pierwotnej do roku 2020 oraz osiągniecie do tegoż roku 10% udziału biopaliw w rynku paliw transportowych.
Na terenie gminy Jedlińsk istnieją potencjalne możliwości wykorzystania odnawialnych źródeł energii. Wzrost wykorzystania OZE niesie ze sobą korzyści ekologiczne w postaci zmniejszenia emisji gazów i pyłów do atmosfery, co prowadzi do zmniejszenia efektu cieplarnianego oraz powoduje ograniczenie zużycia paliw kopalnych. Rozwój OZE przynosi również korzyści gospodarcze polegające na zwiększeniu bezpieczeństwa energetycznego, czy dywersyfikacji źródeł produkcji energii.

Energia słoneczna

Podstawowym źródłem energii dla Ziemi jest Słońce. Ze wszystkich źródeł energii, energia słoneczna jest najbezpieczniejsza. Można ją wykorzystywać dla celów ogrzewania budynków oraz podgrzewania wody, jednak energetyka słoneczna jest praktycznie najmniej wykorzystywaną formą energii w Polsce. Praktyczną możliwość wykorzystania tego rodzaju energii ograniczają warunki klimatyczne oraz wciąż jeszcze wysokie nakłady inwestycyjne, związane z zainstalowaniem odbiorników o bardzo dużych powierzchniach.

Aktualnie na terenie gminy Jedlińsk pozyskanie energii cieplnej za pomocą kolektorów słonecznych ma miejsce:
w obiektach Domu Pomocy Społecznej w Jedlance – w 2006 roku zrealizowano projekt pn. „Wykonanie modernizacji instalacji przygotowania ciepłej wody użytkowej w oparciu o zastosowanie systemu solarnego". W wyniku realizacji inwestycji zamontowano 36 kolektorów słonecznych o łącznej powierzchni absorpcyjnej 77,4 m^2. Kolektory umiejscowiono na dachu budynku gospodarczego. Instalacja pozyskuje energię słoneczną i przekazuje ją do odbiornika ciepła, którym jest woda zgromadzona w zasobnikach ciepła o pojemności 1000 dm^3. Podgrzana woda wykorzystywana jest do celów socjalno – bytowych.
w pojedynczych instalacjach zamontowanych w zabudowie prywatnej (według zakładu energetycznego, stan na koniec 2017 roku, na terenie gminy jest 4 odbiorców energii elektrycznej którzy wytwarzają energię elektryczną na własne potrzeby tzw. prosumentów).
Zakłada się, że wykorzystanie energii słonecznej do podgrzewania wody użytkowej na terenie gminy będzie miało charakter rozwojowy, co wynika z sytuacji ogólnokrajowej, gdzie pozyskiwanie energii słonecznej do celów energetycznych jest coraz bardziej rozpowszechniane.

Energia wodna

Polska nie posiada zbyt dobrych warunków do rozwoju energetyki wodnej – przyjmuje się, że hydroenergetyczne zasoby techniczne wynoszą około 13,7 tys. GWh na rok, z czego ponad 45% przypada na rzekę Wisłę. Technologia małych elektrowni wodnych obejmuje pozyskiwanie energii z cieków wodnych, przy czym maksymalną moc zainstalowaną w pojedynczej lokalizacji określa się na około 5 MW.
Rozwój energetyki wodnej (wytwarzanie energii elektrycznej pochodzącej z przetwarzania energii zawartej w przepływającej rzece) będzie miało mniejsze znaczenie ze względu na niezbyt korzystne warunki hydrologiczne.

Obiekty energetyki wodnej na terenie gminy Jedlińsk:

- Mała elektrownia wodna PIASECZNO w miejscowości Piaseczno, właściciel - osoba prywatna. Elektrownia zlokalizowana jest na istniejącym jazie w km 1+160 Młynówki "Marysin" rzeki Radomki. Moc zainstalowana 0,037 MW. Osiągana moc elektrowni wynosi 24,5 – 44 kW. Elektrownia wyposażona jest w turbinę Francisa z wałem pionowym.
- Mała elektrownia wodna PIASTÓW w miejscowości Piastów, właściciel - osoba prywatna. Elektrownia zlokalizowana jest na istniejącym jazie nr 1 rzeki Radomki – Młynówki, w budynku po byłym młynie wodnym. Łączna moc przepływowej elektrowni wodnej wynosi 45 kW, wyposażona jest w turbinę Francisa z wałem pionowym.

Potencjalne miejsce sprzyjające lokalizacji podobnych inwestycji w gminie Jedlińsk: miejscowość Jankowice piętrzenie na rzece Radomce (według *Programu możliwości wykorzystania odnawialnych źródeł energii dla Województwa Mazowieckiego*).
Podjęcie decyzji o budowie małej lub mikroelektrowni wodnej poparte musi być analizą techniczno - ekonomiczną uzasadniającą realizację przedsięwzięcia. Obecnie brak planów inwestycyjnych w tym zakresie.

Energia wiatru

Średnie roczne prędkości powyżej 4 m/s, co uważane jest za wartość minimalną do efektywnej konwersji energii wiatrowej, występują na wysokości 25 i więcej metrów na 2/3 powierzchni naszego kraju. Uważa się, że na 1/3 powierzchni Polski istnieją odpowiednie warunki do rozwoju energetyki wiatrowej. Jak wynika z opracowań Instytutu Meteorologii i Gospodarki Wodnej znaczna część Polski posiada wystarczające warunki do wykorzystania energii wiatru do produkcji energii elektrycznej i do napędu urządzeń technologicznych.
Wiatr jest czystym źródłem energii, nie emitującym żadnych zanieczyszczeń. W korzystnych warunkach wiatrowych cena jednostkowa energii pochodzącej z tego źródła może być i często jest niższa od ceny energii z konwencjonalnych elektrowni cieplnych. Postępujący rozwój technologii elektrowni wiatrowych powoduje dalszy spadek kosztów energii i czyni sektor energetyki wiatrowej jeszcze bardziej atrakcyjnym dla inwestorów.

Aktualnie w obszarze gminy funkcjonują elektrownie wiatrowe: 2 elektrownie w miejscowości Lisów i 2 elektrownie w miejscowości Piaseczno, każda po 2 MW.
Przed przystąpieniem do realizacji budowy turbin wiatrowych uwzględnić należy aspekty ochrony środowiska, zwłaszcza ochronę przyrody i ludzi, w tym ocenić wpływ potencjalnych urządzeń na ptaki i nietoperze. Istotą pracy elektrowni wiatrowej jest właściwa lokalizacja wobec struktur przyrodniczych i oddalenie od obszarów zabudowy mieszkaniowej - przeprowadzić należy wstępną analizę odnośnie hałasu i innych oddziaływań instalacji na ludzi.

Biomasa

Do celów energetycznych można również wykorzystywać biomasę. Biomasa to głównie pozostałości i odpady. Różne rodzaje biomasy mają różne właściwości. Na cele energetyczne wykorzystuje się drewno i odpady z przerobu drewna, rośliny pochodzące z upraw

energetycznych, produkty rolnicze oraz odpady organiczne z rolnictwa, niektóre odpady komunalne i przemysłowe.
Biomasa występuje w różnych stanach skupienia: stałej, gazowej i ciekłej. Przy oczyszczalniach ścieków i na składowiskach odpadów, tam gdzie rozkładają się odpady organiczne występuje biogaz będący mieszaniną głównie metanu i dwutlenku węgla. Biogaz powstaje podczas beztlenowej fermentacji substancji organicznych. Można go wykorzystywać na różne sposoby, m. in. do produkcji:

- energii elektrycznej w silnikach iskrowych lub turbinach,
- energii cieplnej w przystosowanych kotłach,
- energii elektrycznej i cieplnej w układach skojarzonych.

Biomasa jest paliwem nieszkodliwym dla środowiska: ilość dwutlenku węgla emitowana do atmosfery podczas jego spalania równoważona jest ilością CO_2 pochłanianego przez rośliny, które odtwarzają biomasę w procesie fotosyntezy. Ogrzewanie biomasą jest opłacalne - ceny biomasy są konkurencyjne na rynku paliw. Koszty ogrzewania takim paliwem są obecnie niższe od kosztów ogrzewania olejem opałowym. Ponadto wykorzystanie biomasy pozwala zagospodarować nieużytki i spożytkować odpady.
Potencjalne źródło energii w tej grupie biomasy stanowi przede wszystkim drewno pochodzące z czyszczenia lasu, drewno opałowe produkowane celowo oraz drewno z sadów (z corocznych wiosennych prześwietleń drzew oraz likwidacji starych zadrzewień). Oszacowanie potencjału zasobów energii możliwej do uzyskania z odpadów drzewnych jest trudne do oszacowania i obarczone znacznym błędem. Prowadzenie racjonalnej gospodarki leśnej oraz ochrona istniejących zasobów leśnych ogranicza pozyskanie zasobów drewna i odpadów drzewnych, możliwych do wykorzystania na dużą skalę.

Na terenie gminy Jedlińsk uprawia się głównie zboża (około 87% ogólnej powierzchni zasiewów) w niewielkim obszarze ziemniaki oraz warzywa gruntowe.
Obecnie na terenie gminy brak instalacji wykorzystujących słomę w celach energetycznych, jednak polowa produkcja roślinna stwarza takie możliwości.
Potencjał energetyczny niewykorzystanego drewna odpadowego z lasów na terenie gminy ma obecnie niewielkie znaczenie w bilansie energetycznym – drewno wykorzystywane jest najczęściej we własnym zakresie w instalacjach domowych bazujących głównie na paliwach węglowych - udział biomasy (drewna) w strukturze paliw wykorzystywanych do ogrzewania w zasobach indywidualnych szacuje się na poziomie 10%.

Energia geotermalna

Energia geotermalna jest to naturalne ciepło Ziemi nagromadzone w skałach oraz w wodach wypełniających pory i szczeliny w skałach. W skorupie ziemskiej występuje kilka rodzajów energii geotermalnej. Jest to energia magmy i energia geociśnień, energia gorących suchych skał i energia geotermalna nagromadzona w wodach podziemnych. Temperatury tych wód wynoszą od kilkudziesięciu do ponad 90°C, a w skrajnych przypadkach osiągają sto kilkadziesiąt stopni.
Podstawowymi cechami zasobów geotermalnych decydującymi o atrakcyjności ich wykorzystania w kraju są: odnawialność, niezależność od zmiennych warunków klimatycznych i pogodowych, możliwość budowy instalacji osiągających znaczne moce cieplne (do kilkudziesięciu MWt z jednego otworu).
Należy podkreślić, że wykorzystanie energetyczne wód geotermalnych wiąże się z przeprowadzeniem badań geologicznych i wykonaniem odwiertu, co niesie ze sobą

konieczność poniesienia dużych nakładów inwestycyjnych. To stanowi poważną barierę w wykorzystywaniu energii geotermalnej. Przedsięwzięcie takie jest opłacalne, gdy wody geotermalne stosuje się do różnych celów równocześnie jak np. produkcja energii elektrycznej, balneologia i lecznictwo oraz rekreacja.

Aktualnie oraz w najbliższej perspektywie na terenie gminy Jedlińsk nie należy przewidywać zastosowania układów do wykorzystania ciepła geotermalnego. Stanowisko takie wynika z faktu, iż brak jest rozeznania co do istnienia takich złóż na przedmiotowym terenie, ich temperatury i głębokości zalegania. Dotychczasowe badania wskazują, że budowa systemów geotermalnych może być opłacalna w większych miejscowościach, gdzie możliwy jest odbiór ciepła o stałej mocy i dużej ilości. Preferuje to w pierwszej kolejności duże aglomeracje o dużej gęstości zabudowy z dobrze rozwiniętym systemem ciepłowniczym.

II. DZIAŁANIA SAMORZĄDU W LATACH 2012-2016

2.1. Dochody i wydatki budżetu gminy

Tabela 13. Dochody i wydatki budżetu gminy Jedlińsk w latach 2012-2016

Wyszczególnienie		2012	2013	2014	2015	2016
Dochody ogółem		**38 246 036,77**	**40 624 481,90**	**42 275 917,25**	**43 752 200,39**	**54 565 022,18**
W dochodach:	**dochody majątkowe**	1 345 926,55	2 733 868,00	2 761 148,42	3 178 064,35	20 586,10
	dochody własne	13 255 532,18	15 118 653,07	15 677 701,13	16 238 192,14	16 373 180,36
	subwencja ogólna	16 939 222,00	16 814 464,00	16 788 045,00	17 320 690,00	17 826 476,00
	dotacje	8 051 282,59	8 691 364,83	9 810 171,12	10 193 318,25	20 365 365,82
	dochody od osób prawnych, fizycznych i innych jednostek	1 224,00	321,30	179,10	0,00	1 618,80
	finansowanie i współfinansowanie programów i projektów unijnych	1 495 946,91	2 481 051,00	1 158 446,42	3 001 353,55	0,00
Wydatki ogółem		**37 522 880,53**	**41 404 250,77**	**50 654 749,55**	**40 746 071,41**	**52 784 787,31**

Źródło – dane GUS

Wykres 4. Dochody i wydatki budżetu gminy Jedlińsk

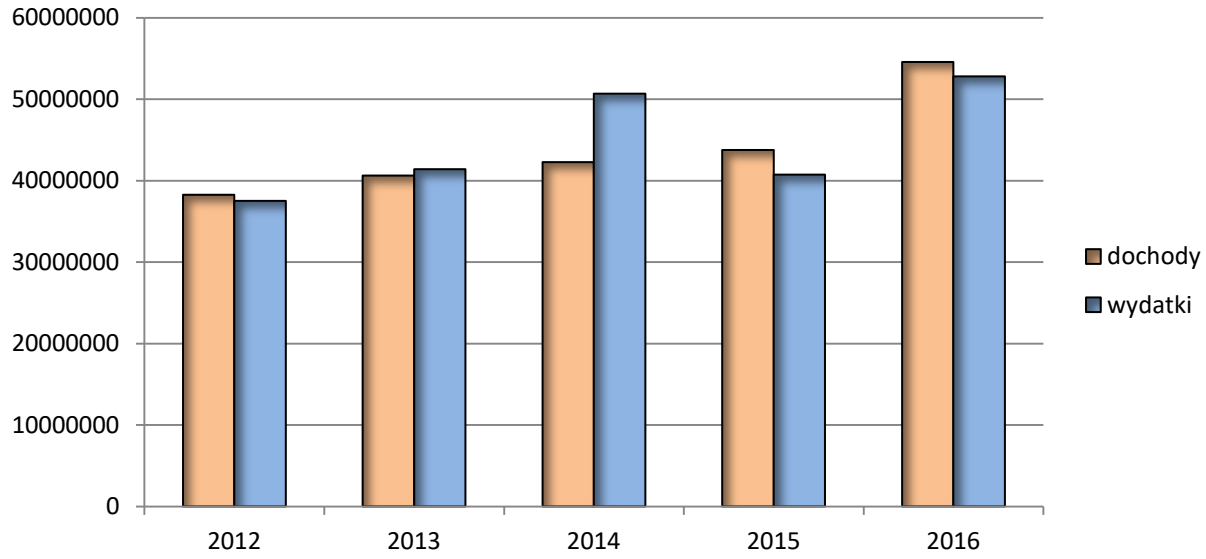

Tabela 14. Dochody i wydatki z budżetu gminy Jedlińsk w przeliczeniu na 1 mieszkańca w latach 2012-2016

Wyszczególnienie	2012	2013	2014	2015	2016
Dochody na 1 mieszkańca	2 724,66	2 889,98	2 997,02	3 089,19	3 826,17
Wydatki na 1 mieszkańca	2 673,14	2 945,45	3 591,01	2 876,94	3 701,34

Źródło – dane GUS

2.2. Dotychczasowe działania z zakresu ochrony środowiska i ocena realizowanej polityki ekologicznej gminy

Działania i przedsięwzięcia w zakresie ochrony środowiska stale zmierzają w kierunku poprawy stanu środowiska, racjonalnego gospodarowania zasobami, w tym ograniczenia materiałochłonności, wodochłonności, energochłonności i emisji zanieczyszczeń. Szczególnym celem polityki ekologicznej jest ograniczanie szkodliwych czynników wpływających na zdrowie i zapobieganie zagrożeniom zdrowia poprzez poprawę stanu powietrza atmosferycznego, ochronę przed chemicznym zanieczyszczeniem gleb i wód, właściwą gospodarkę odpadami, ochronę przed hałasem oraz zapobieganie nadzwyczajnym zagrożeniom środowiska.

Ważniejsze inwestycje w zakresie ochrony środowiska realizowane w gminie Jedlińsk do roku 2016:

1. Budowa SUW w Mokrosęku (data zakończenia 05.06.2014r.). Prace w ramach budowy SUW Mokrosęk objęły adaptację istniejących urządzeń wraz z włączeniem się do istniejącego podziemnego zbiornika retencyjnego o poj. V=2x85 m^3 oraz podłączenia nowo wywierconej w 2010 r. studni głębinowej w celu zafunkcjonowania ciągu technologicznego stacji i przesyłu uzdatnianej wody do istniejącego wodociągu. Wybudowano nowy budynek technologiczny SUW, który wyposażono w niezbędne urządzenia tworzące ciąg technologiczny, m.in. komplety odżelaziaczy, hydroforów, filtrów, urządzeń aeracji tlenem, wentylatory, aparaturę sterującą pracą stacji z możliwością zdalnego dozoru. Wykonano obudowę istniejącej studni i zainstalowano w niej pompę głębinową, wybudowano odstojnik wód popłucznych oraz zbiornik na nieczystości płynne. Zainstalowano ogrodzenie, przewody technologiczne, wodociągowe, kanalizacji sanitarnej i elektryczne, doświetlono teren lampami, utworzono plac manewrowy. Nowy obiekt jest całkowicie zautomatyzowany i nie wymaga stałej obsługi.
2. Budowa SUW Wsola. Stacja uzdatniania wody we Wsoli wymagała przebudowy układu tak, aby jej przepustowość pozwoliła zaopatrzyć wszystkie gospodarstwa domowe w wodę w ramach wodociągu obejmującego Wsolę, Piastów, Kamińsk i Wielogórę. Rozbudowa objęła urządzenia technologiczne (m.in. pompy, zestawy hydroforowe, odżelaziacze) w tym niezbędne instalacje elektryczne oraz sterowani. W miejsce zlikwidowanych 2 hydroforów, zainstalowano trzeci zestaw hydroforowy z odżelaziaczem i dobudowano dwa duże zbiorniki zewnętrzne (średnica zewnętrzna 4,74 m2, pojemność zbiorników 2x150,00 m^3). Nowo zainstalowane systemy umożliwiają bezobsługowe funkcjonowanie stacji.
3. Uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej gminy Jedlińsk poprzez przebudowę oraz rozbudowę ujęcia wody i stacji uzdatniania wody w Jedlińsku. Wykonano prace budowlano-technologiczne obejmujące: rozbiórkę istniejących obiektów kubaturowych (tj. starego zbiornika wody uzdatnionej wraz z nasypem ziemnym i budynku gospodarczego – garaże), budowę nowych naziemnych obiektów kubaturowych w tym zbiornika wody uzdatnionej o poj. 1000 m^3 oraz zbiornika wody surowej o poj. 150 m^3; budowę nowego podziemnego obiektu kubaturowego – zbiornik wód popłucznych o poj. 30 m^3; przebudowę istniejącego budynku stacji uzdatniania wody; przebudowę istniejących 2 studni głębinowych; budowę obiektów liniowych – rurociągów; budowę zasilania i sterowania; zagospodarowanie terenu; ogrodzenie.

4. Budowa wodociągu Wsola – Marcelów – Józefówek - sieć wodociągowa: f 110 mm L = 4 684 m, przyłącza - 53 szt - 40 mm L = 1 072 m.
5. Budowa kanalizacji sanitarnej grawitacyjno-ciśnieniowej w Woli Gutowskiej wraz z 3 przepompowaniami ścieków (lata budowy 2011-2013), długość 4,27km.
6. Budowa kanalizacji sanitarnej grawitacyjno–ciśnieniowej w Piasecznie wraz z 2 pompowniami ścieków (lata budowy 2012 – 2013), długość 4,7 km.
7. Dotacja na przydomowe biologiczne oczyszczalnie ścieków – od 2015 roku realizowane jest przyznawanie dotacji z budżetu Gminy Jedlińsk na budowę przydomowych oczyszczalni ścieków, zgodnie z Uchwała nr XXXVI/47/2014 Rady Gminy Jedlińsk z dnia 10 listopada 2014r.. Liczba wybudowanych przydomowych oczyszczalni wynosi w poszczególnych latach: 2015 – 5 szt., 2016 – 1 szt., 2017 – 5 szt. Ogólna liczba przydomowych oczyszczalni znajdujących się na terenie gminy Jedlińsk na rok 2017 wynosi 70 szt.
8. Budowa kanalizacji sanitarnej w Jedlińsku i Jedlance
9. Wymiana pieców na energooszczędne w gospodarstwach domowych na terenie gminy Jedlińsk - 43 szt. w roku 2017, dofinansowanie z WFOŚiGW.

III. OCENA STANU ŚRODOWISKA W POSZCZEGÓLNYCH OBSZARACH PRZYSZŁEJ INTERWENCJI

3.1. Ochrona klimatu i jakości powietrza

3.1.1. Przepisy prawne

Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska na mocy ustawy „Prawo ochrony środowiska" (t.j. Dz. U. z 2017 r., poz. 519 ze zm.) oraz Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 13 września 2012 r. w sprawie dokonywania oceny poziomów substancji w powietrzu (Dz. U. z 2012 r. poz. 1032), dokonuje corocznej oceny jakości powietrza.
Roczną ocenę jakości powietrza dokonuje się w oparciu o przyjęte kryteria, tj. dopuszczalny poziom substancji w powietrzu, poziom dopuszczalny powiększony o margines tolerancji, poziom docelowy oraz poziom celu długoterminowego, określone w rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 24 sierpnia 2012 r. w sprawie poziomów niektórych substancji w powietrzu (Dz. U. z 2012, poz. 1031).

3.1.2. Źródła zanieczyszczeń powietrza

Głównymi źródłami zanieczyszczeń powietrza są emisje wynikające bezpośrednio z działalności człowieka oraz warunków i zjawisk naturalnie zachodzących w środowisku. Źródła zanieczyszczeń powietrza związane z działalnością człowieka (emisja antropogeniczna) obejmują:

- *emisję liniową* – komunikacyjną pochodzącą głównie z transportu samochodowego, jak również kolejowego, wodnego i lotniczego,
- *emisję punktową* pochodzącą ze zorganizowanych źródeł w wyniku energetycznego spalania paliw i przemysłowych procesów technologicznych,
- *emisję powierzchniową*, w skład której wchodzą zanieczyszczenia komunalne z palenisk domowych, gromadzenia i utylizacji ścieków i odpadów.

Emisja liniowa (komunikacyjna)
Emisja komunikacyjna stwarza zagrożenie zwłaszcza w pobliżu dróg o dużym natężeniu ruchu kołowego i ma niekorzystny wpływ na uprawy polowe. Zanieczyszczenia komunikacyjne (tlenek i dwutlenek węgla, tlenki azotu, węglowodory, pyły z metalami ciężkimi) pogarszają jakość powietrza atmosferycznego, a także wpływają na wzrost poziomu stężenia ozonu w troposferze.
Największa koncentracja ruchu kołowego w gminie występuje na drodze ekspresowej nr 7 Warszawa - Radom - Kraków (odcinek o długości około 9,5 km) oraz na skrzyżowaniach głównych dróg, w centrach miejscowości. Określenie wielkości stężeń zanieczyszczeń gazowych oraz zapylenia utrudnia brak punktów pomiaru jakości powietrza w obszarze wskazanych stref komunikacji, niemniej w przypadku odcinków dróg o zwiększonym natężeniu ruchu należy zakładać, że zanieczyszczenia te będą się kumulować.

Emisja punktowa (ze źródeł przemysłowych)
Emisja zanieczyszczeń ze źródeł punktowych, tj. z zakładów przemysłowych, przedsiębiorstw energetyki cieplnej. Emisja z zakładów przemysłowych i przedsiębiorstw energetyki cieplnej jest objęta kontrolą i ewidencją, natomiast emisja z pozostałych źródeł, ze względu na charakter i rozproszenie jest trudna do zbilansowania. Na przedmiotowym terenie nie ma

dużych emitorów zanieczyszczeń do powietrza (instalacji technologicznych), funkcjonują tu głównie małe zakłady produkcyjno – usługowe, wykorzystujące lokalne, rozproszone źródła ciepła. Koncentracja zakładów przemysłowych na terenie powiatu radomskiego jest znacząca, jednak w gminie Jedlińsk ilość emitorów punktowych jest bardzo mała. Wpływ na jakość powietrza w gminie będą miały więc zanieczyszczenia napływające wraz z masami powietrza z okolicznych terenów.

Emisja powierzchniowa (niska)

Emisja niska wynika z powszechności stosowania paliw stałych, szczególnie węgla kamiennego o niskiej jakości w domowych instalacjach grzewczych. Wzrost stężenia zanieczyszczeń powstałych w wyniku emisji powierzchniowej notuje się cyklicznie w okresie zimowym. Wyniki badań monitoringowych wskazują, że emisja niska z palenisk domowych ma ogromny udział w ogólnej emisji zanieczyszczeń do powietrza, a jej wpływ uwidacznia się szczególnie w obszarach charakteryzujących się zwartą, gęstą zabudową, gdzie nie ma możliwości przewietrzenia. Największą grupę budynków na terenie gminy stanowią budynki mieszkalne jednorodzinne i to one w głównej mierze odpowiadają za niską emisję. Zanieczyszczenia emitowane są emitorami o wysokości około 10m, co powoduje rozprzestrzenianie się zanieczyszczeń po najbliższej okolicy - zbyt niska wysokość emitorów w powiązaniu z częstą w okresie zimowym inwersją temperatury sprzyja kumulacji zanieczyszczeń. Indywidualne gospodarstwa domowe nie posiadają urządzeń ochrony powietrza, wielkość emisji z tych źródeł jest trudna do oszacowania i wykazuje zmienność sezonową (związaną z okresem grzewczym).

3.1.3. Pomiary zanieczyszczenia powietrza

Oceny jakości powietrza dokonuje się oddzielnie uwzględniając kryteria ustanowione ze względu na ochronę zdrowia ludzi oraz kryteria ustanowione ze względu na ochronę roślin. Lista zanieczyszczeń jakie należy uwzględnić w ocenie dokonywanej pod kątem spełnienia kryteriów określonych w celu ochrony zdrowia, obejmuje więc: benzen (C_6H_6), dwutlenek azotu (NO_2), dwutlenek siarki (SO_2), tlenek węgla (CO), ozon (O_3), pył PM2,5, pył PM10, ołów (Pb) w pyle PM10, arsen (As) w pyle PM10, kadm (Cd) w pyle PM10, nikiel (Ni) w pyle PM10, benzo(a)piren w pyle PM10.

Tabela 15. Klasyfikacja zanieczyszczeń powietrza

Klasa	Rodzaj
A	poziomy stężenia substancji na terenie strefy nie przekraczają odpowiednio poziomów dopuszczalnych, poziomów docelowych, poziomów celów długoterminowych; nie wymagane są działania naprawcze
C	poziomy stężenia substancji na terenie strefy przekraczają poziomy dopuszczalne powiększone o margines tolerancji, w przypadku gdy margines tolerancji nie jest określony – poziomy dopuszczalne, poziomy docelowe, poziomy celów długoterminowych; wymagane są działania naprawcze – określenie obszarów przekroczeń wartości kryterialnych i opracowanie programu ochrony powietrza
D2	poziom stężenia substancji przekraczający poziom celu długoterminowego.

Źródło – WIOŚ Warszawa

Ocena jakości powietrza i obserwacja zachodzących zmian dokonywana jest corocznie w ramach państwowego monitoringu. Na terenie całego województwa mazowieckiego oceny tej dokonuje Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Warszawie, w obszarze czterech stref badania tj.: aglomeracja warszawska, miasto Radom, miasto Płock i strefa

mazowiecka. Klasyfikacji stref dokonuje się oddzielnie dla dwóch grup kryteriów ustanowionych ze względu na ochronę zdrowia oraz ze względu na ochronę roślin.
W celu scharakteryzowania stanu aktualnego w zakresie jakości powietrza atmosferycznego odniesiono się do ogólnej oceny jakości powietrza prezentowanej przez WIOŚ w Warszawie dla obszaru strefy mazowieckiej PL 1404. Strefa badania jest rozległa i obejmuje m.in. przedmiotowy obszar gminy Jedlińsk. Na terenie gminy Jedlińsk nie prowadzi się badań jakości powietrza.
Ocenę stanu powietrza atmosferycznego przeprowadzono w oparciu o dane za lata 2012 - 2016 rok pochodzące z opracowania WIOŚ w Warszawie pt.: „*Roczna Ocena Jakości Powietrza w województwie mazowieckim*".

Tabela 16. Wynikowe klasy stref dla poszczególnych zanieczyszczeń, uzyskane w ocenie rocznej dokonanej z uwzględnieniem kryteriów ustanowionych w celu ochrony zdrowia (z uwzględnieniem krajowych norm dla uzdrowisk)

Kod strefy	Symbol klasy wynikowej dla poszczególnych zanieczyszczeń dla obszaru całej strefy												
	SO_2	NO_2	PM10	Pb	C_6H_6	CO	As	Cd	Ni	BaP	PM2,5	O_3*	O_3**
PL1404	**rok 2012**												
	A	A	**C**	A	A	A	A	A	A	**C**	**C**	A	D2
	rok 2013												
	A	A	**C**	A	A	A	A	A	A	**C**	**C**	A	D2
	rok 2014												
	A	A	**C**	A	A	A	A	A	A	**C**	**C**	A	D2
	rok 2015												
	A	A	**C**	A	A	A	A	A	A	**C**	**C**	A	D2
	rok 2016												
	A	A	**C**	A	A	A	A	A	A	**C**	**C**	**C**	D2

* według poziomu docelowego, ** według poziomu celu długoterminowego
Źródło – WIOŚ Warszawa

Tabela 17. Klasyfikacja strefy mazowieckiej według parametrów, z uwzględnieniem kryteriów ustanowionych dla ochrony roślin

Kod strefy	Symbol klasy wynikowej dla poszczególnych zanieczyszczeń dla obszaru całej strefy			
	SO_2	NO_x	O_3 (według poziomu docelowego)	O_3 (według poziomu długoterminowego)
PL1404	**rok 2012**			
	A	A	A	D2
	rok 2013			
	A	A	A	D2
	rok 2014			
	A	A	A	D2
	rok 2015			
	A	A	A	D2
	rok 2016			
	A	A	A	D2

Źródło – WIOŚ Warszawa

Wyniki klasyfikacji strefy mazowieckiej w 2016 roku przedstawiają się następująco:

- ze względu na ochronę zdrowia dla zanieczyszczeń takich jak dwutlenek azotu (NO2), dwutlenek siarki (SO2), benzen (C_6H_6), ołów (Pb), arsen (As), kadm (Cd), nikiel (Ni), tlenek węgla (CO) strefę zaliczono do klasy A. Oznacza to, że w obszarze strefy standardy imisyjne dla tych zanieczyszczeń zostały dotrzymane. Natomiast dla opadu

pyłu PM10, PM2,5 oraz benzo(a)pirenu strefa mazowiecka zaliczana jest do klasy C, co oznacza niedotrzymanie unormowanych poziomów. Dla ozonu notuje się przekroczenia zarówno w zakresie poziom docelowego, jak również celu długoterminowego. Za prawdopodobne przyczyny tego zjawiska uznać należy przede wszystkim procesy spalania paliw w celach energetycznych i technologicznych oraz komunikacyjnych. Duży jest napływ zanieczyszczeń spoza województwa;

- ze względu na ochronę roślin przekroczenia notuje się dla ozonu.

Przedstawione informacje dotyczą podstawowych zanieczyszczeń powietrza w skali całej strefy badania i stanowią wyłącznie punkt wyjścia do oceny jakości powietrza w obszarze gminy. Stan powietrza w ujęciu lokalnym zależy od charakteru zainwestowania terenu, wielkości i gęstości źródeł emisji, jak również od ilości ładunków napływających z terenów sąsiednich.

Rolniczy charakter gminy Jedlińsk oraz brak lokalizacji energochłonnego przemysłu wpływa pozytywnie na stan środowiska, w tym na jakość powietrza. Do ogrzewania budynków wykorzystuje się lokalne kotłownie i paleniska węglowe, dlatego niska emisja to podstawowe źródło zanieczyszczeń, które najsilniej oddziałuje w sezonie grzewczym. Na stan czystości powietrza w gminie Jedlińsk wpływ będą miały również ponadregionalne zanieczyszczenia gazowe i pyłowe pochodzące z ośrodków przemysłowych.

Zgodnie z *Programem Ochrony Powietrza dla strefy mazowieckiej, w której zostały przekroczone poziomy dopuszczalne pyłu zawieszonego PM10 i pyłu zawieszonego PM2,5 w powietrzu* (Uchwała nr 98/17 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 20 czerwca 2017r.) gmina Jedlińsk wskazana została jako obszar przekroczeń dopuszczalnej wartości stężenia 24-godzinnego pyłu zawieszonego PM10 w 2015 roku – informacje w tabeli.

Tabela 18. Parametry jakości powietrza da gminy Jedlińsk

Wyszczególnienie	Parametr
Kod sytuacji przekroczenia	Mz15sMz PM10d22
Nazwa gminy	Jedlińsk
Szacunkowy obszar [km^2], na którym został przekroczony poziom dopuszczalny w 2015 r.	139
Charakter obszaru przekroczeń poziomów dopuszczalnych (miejski, przemysłowy, rolniczy)	Rolniczy
Szacunkowa średnia liczba osób obecna na obszarze, na którym był przekroczony poziom dopuszczalny w 2015 r.	14 219
Szacunkowa średnia liczba osób obecna na obszarze, na którym był przekroczony poziom dopuszczalny w 2015 r.	4 977
Infrastruktura związana z wrażliwymi grupami ludności	22
Szacowana wielkość obszarów ekosystemów (obszarów zielonych) narażonych na przekroczenia [m2]	223 000
Przyczyna wystąpienia przekroczeń	Oddziaływanie emisji związanych z indywidualnym ogrzewaniem budynków
Wartość max. stężenia średniorocznego pyłu zawieszonego PM10 [µg/m^3]	29,47
36 max. stężenie dobowe pyłu zawieszonego PM10 [µg/m^3]	55,68
Częstość przekroczeń dla stężeń 24-godzinnych pyłu zawieszonego PM10 [dni]	49
Emisja pyłu zawieszonego PM10 w obszarze przekroczeń [Mg/rok]	172,47

Źródło: Program Ochrony Powietrza dla strefy mazowieckiej, w której zostały przekroczone poziomy dopuszczalne pyłu zawieszonego PM10 i pyłu zawieszonego PM2,5 w powietrzu

W Programie Ochrony Powietrza dla strefy mazowieckiej, w której znajduje się Gmina Jedlińsk określono działania zmierzające do ograniczenia zanieczyszczeń powietrza, w tym następujące działania w zakresie ograniczania emisji powierzchniowej (niskiej, rozproszonej emisji komunalno – bytowej i technologicznej):

- rozbudowa centralnych systemów zaopatrywania w energię cieplną,
- zmiana paliwa na inne o mniejszej zawartości popiołu lub zastosowanie energii elektrycznej, względnie indywidualnych źródeł energii odnawialnej,
- zmniejszanie zapotrzebowania na energię cieplną poprzez ograniczanie strat ciepła - termomodernizacja budynków,
- ograniczanie emisji z niskich rozproszonych źródeł technologicznych,
- zmiana technologii i surowców stosowanych w rzemiośle, usługach i drobnej wytwórczości wpływająca na ograniczanie emisji pyłu zawieszonego PM10 i pyłu zawieszonego PM2,5.

Podstawowym narzędziem wspomagającym proces redukcji niskiej emisji może być gminna polityka finansowa wspomagająca właścicieli mieszkań i lokali użytkowych zdecydowanych do zamiany ogrzewania węglowego na ogrzewanie proekologiczne. Gmina opracowała i przystąpiła do realizacji *Planu gospodarki niskoemisyjnej dla Gminy Jedlińsk na lata 2016-2020* (Uchwała Nr XVI/5/2016 Rady Gminy Jedlińsk z dnia 29 lutego 2016 roku).

Gmina Jedlińsk poprzez opracowanie planu gospodarki niskoemisyjnej zobowiązała się do podejmowania działań zmierzających do poprawy jakości powietrza, a w szczególności do: redukcji emisji gazów cieplarnianych; zwiększenia udziału energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych; redukcji zużycia energii finalnej; redukcji zanieczyszczeń do powietrza (zgodnie z opracowanym Programem Ochrony Powietrza dla strefy mazowieckiej). W roku 2017 na terenie gminy wymieniono w gospodarstwach domowych 43 sztuki pieców węglowych na energooszczędne.

3.1.4. Podsumowanie

Największy wpływ na stan powietrza atmosferycznego w gminie ma komunikacja samochodowa oraz spalanie paliw w kotłowniach (lokalne kotłownie i paleniska domowe). O jakości powietrza na terenie gminy decydują nie tylko miejscowe emisje, ale i zanieczyszczenia pochodzące z zewnątrz, szczególnie z miasta Radom i aglomeracji warszawskiej.

Działania proekologiczne prowadzone przez gminę powinny ograniczyć tzw. niską emisję zanieczyszczeń do atmosfery. Należą do nich: modernizacja źródeł ciepła, korzystanie z paliw ekologicznych, itp.

Gmina posiada opracowany „Plan Gospodarki Niskoemisyjnej dla Gminy Jedlińsk na lata 2016-2020”, w którym przedstawiono plan działań mających na celu ograniczenie niskiej emisji oraz poprawę efektywności energetycznej.

3.2. Zagrożenia hałasem

Ustawa z 27 kwietnia 2001r. Prawo ochrony środowiska (t.j. Dz. U. z 2017r. poz. 519 ze zm.) oraz ustawa z dnia 27 lipca 2001 roku o wprowadzeniu ustawy – Prawo ochrony środowiska, ustawy o odpadach oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz. U. Nr 100, poz. 1085), regulują przepisy dotyczące klimatu akustycznego. Przepisy tych ustaw są wyrazem nowej, spójnej z ustawodawstwem Unii Europejskiej, polityki w zakresie ochrony środowiska.

W odniesieniu do zagadnień akustycznych, wspomniane akty prawne dostosowują przepisy polskie do regulacji UE, w szczególności znajdującej podstawę prawną w regulacjach zawartych w Dyrektywie w sprawie oceny i zarządzania hałasem w środowisku (2002/49/EC). Hałas - dźwięk określany jako szkodliwy, uciążliwy lub przeszkadzający w danych warunkach (zależy od fizycznych parametrów dźwięku, od nastawienia odbiorcy).

Ocena stanu środowiska w wyniku emisji hałasu dokonywana jest przy pomocy równoważnego poziomu dźwięku wyrażonego w dB. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 1 października 2012r. zmieniające rozporządzenie *w sprawie dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku* z dnia 14 czerwca 2007r. (tj. Dz. U. 2014, poz. 112) określa: dopuszczalne poziomy hałasu w środowisku powodowanego przez poszczególne grupy źródeł hałasu, z wyłączeniem hałasu powodowanego przez starty, lądowania i przeloty statków powietrznych oraz linie elektroenergetyczne, wyrażone wskaźnikami $L_{Aeq\ D}$ i $L_{Aeq\ N}$, które to wskaźniki mają zastosowanie do ustalania i kontroli warunków korzystania ze środowiska, w odniesieniu do jednej doby.

Tabela 19. Dopuszczalne poziomy hałasu w środowisku

Rodzaj terenu	Dopuszczalny poziom hałasu w [dB]			
	Drogi lub linie kolejowe[1)]		Pozostałe obiekty i działalność będąca źródłem hałasu	
	LAeq D przedział czasu odniesienia równy 16 godzinom	LAeq N przedział czasu odniesienia równy 8 godzinom	LAeq D przedział czasu odniesienia równy 8 najmniej korzystnym godzinom dnia kolejno po sobie następującym	LAeq N przedział czasu odniesienia równy 1 najmniej korzystnej godzinie nocy
a) strefa ochronna „A" uzdrowiska b) tereny szpitali poza miastem	50	45	45	40
a) tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej b) tereny zabudowy związanej ze stałym lub czasowym pobytem dzieci i młodzieży[1)] c) tereny domów opieki społecznej d) tereny szpitali w miastach	61	56	50	40
a) tereny zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej i zamieszkania zbiorowego b) tereny zabudowy zagrodowej c) tereny rekreacyjno-wypoczynkowe[2)] d) tereny mieszkaniowo-usługowe	65	56	55	45
tereny w strefie śródmiejskiej miast powyżej 100 tys. mieszkańców[3)]	68	60	55	45

Źródło: Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 14 czerwca 2007 r., (t.j. Dz. U. 2014, poz. 112)

Objaśnienia:

[1)] Wartości określone dla dróg i linii kolejowych stosuje się także dla torowisk tramwajowych poza pasem drogowym i kolei linowych.

[2)] W przypadku niewykorzystywania tych terenów, zgodnie z ich funkcją, w porze nocy, nie obowiązuje na nich dopuszczalny poziom hałasu w porze nocy.

[3)]Strefa śródmiejska miast powyżej 100 tys. mieszkańców to teren zwartej zabudowy mieszkaniowej z koncentracją obiektów administracyjnych, handlowych i usługowych. W przypadku miast, w których

występują dzielnice o liczbie mieszkańców pow. 100 tys., można wyznaczyć w tych dzielnicach strefę śródmiejską, jeżeli charakteryzuje się ona zwartą zabudową mieszkaniową z koncentracją obiektów administracyjnych, handlowych i usługowych.

3.2.1. Źródła hałasu

Na stan akustyczny środowiska ma wpływ wiele czynników, wśród których należy wyróżnić uwarunkowania wynikające z położenia gminy, wielkości zajmowanego obszaru, zaludnienia, stopnia urbanizacji, uprzemysłowienia oraz rozwoju szlaków komunikacyjnych. Najbardziej uciążliwym hałasem dla człowieka jest hałas komunikacyjny (najbardziej odczuwalny) oraz przemysłowy.

Hałas komunikacyjny

Źródłem hałasu na terenie gminy Jedlińsk jest przede wszystkim transport drogowy i transport kolejowy.

Głównymi ciągami komunikacyjnym gminy są drogi krajowe, powiatowe i gminne. Z układu dróg tworzących ciągi komunikacyjne na obszarze gminy, największą uciążliwość hałasową stanowi droga krajowa nr 7 oraz drogi powiatowe o dużym natężeniu ruchu. Hałas komunikacyjny generowany jest także w okolicach linii kolejowej nr 8 Warszawa - Kraków.

Na poziom hałasu drogowego ma wpływ szereg czynników związanych z ruchem pojazdów i parametrami drogi. Do najważniejszych z nich należą:

- problemy komunikacyjne – nieprzystosowanie nawierzchni do występującego natężenia ruchu i obciążenia (duży udział pojazdów ciężarowych powoduje szybkie niszczenie nawierzchni),
- natężenie ruchu związane bezpośrednio ze znaczeniem drogi w układzie komunikacyjnym,
- struktura ruchu (udział pojazdów ciężkich i hałaśliwych),
- średnia prędkość pojazdów i ich stan techniczny,
- płynność ruchu,
- rodzaj i stan nawierzchni.

Hałas drogowy jest zjawiskiem o tendencjach wzrostowych, uzależnionym od takich czynników jak: wskaźnik presji motoryzacji, gęstość sieci dróg i odległość terenów stale zamieszkiwanych od dróg o dużym natężeniu. Środki transportu są ruchomymi źródłami hałasu decydującymi o parametrach klimatu akustycznego przede wszystkim na terenach zurbanizowanych. Z uwagi na wzrastającą liczbę pojazdów i zwiększające się natężenie ich ruchu można przyjąć, że na terenie gminy Jedlińsk utrzymywać się będzie tendencja wzrostowa natężenia hałasu związanego z ruchem kołowym. Należy jednak podkreślić, że wzrost natężenia hałasu nie jest wprost proporcjonalny do wzrostu natężenia ruchu samochodowego i rośnie wolniej. Wynika to głównie z poprawy jakości użytkowanych samochodów.

Hałas związany z komunikacją i transportem kolejowym jest mniej uciążliwy, ponieważ dotyczy tylko terenów w pobliżu trakcji kolejowej (zasięg uciążliwości hałasu wynosi do ok. 300 m) i jest związany z częstotliwością ruchu pociągów i ich rodzajów (pasażerskie czy towarowe).

Hałas przemysłowy

Hałas przemysłowy obejmuje zarówno dźwięki emitowane przez różnego rodzaju maszyny i urządzenia, a także części procesów technologicznych oraz instalacje i wyposażenie zakładów produkcyjnych, rzemieślniczych i usługowych. Do tego rodzaju hałasu zalicza się także dźwięki emitowane przez urządzenia obiektów handlowych (wentylatory, urządzenia klimatyzacyjne). Taki hałas ma charakter lokalny.

Obecnie systemy lokalizacji nowych inwestycji, a także potrzeba sporządzenia ocen oddziaływania na środowisko, kontrole i egzekucja nałożonych kar pozwalają na znaczne ograniczenie tych uciążliwości. Ponadto dla źródeł hałasu przemysłowego, ze względu na ich niewielkie rozmiary, istnieją różne możliwości techniczne ograniczenia emisji hałasu (np. stosowanie tłumików akustycznych, obudów poszczególnych urządzeń czy zwiększenie izolacyjności akustycznej ścian pomieszczeń, w których znajdują się maszyny wytwarzające hałas).

Źródłem hałasu są także linie przesyłowe wysokiego napięcia. Hałas powstaje również na terenie stacji elektroenergetycznych najwyższych napięć w związku ze stosowaniem sprężarek do napędu łączników i transformatorów.

3.2.2. Pomiary hałasu

Ocena stanu akustycznego środowiska prowadzona jest w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska. Ochrona przed hałasem polega na zapewnieniu jak najlepszego stanu akustycznego środowiska, a realizowana jest przez instrumenty planowania przestrzennego oraz instrumenty ochrony środowiska, takie jak pozwolenia, programy ochrony środowiska, w tym programy ochrony przed hałasem. Dokonywane pomiary i oceny mają umożliwiać wyznaczanie obszarów o ponad normatywnym poziomie hałasu, na których należy skoncentrować działania naprawcze.

Na terenie gminy Jedlińsk głównymi źródłami hałasu kształtującymi klimat akustyczny są:

- komunikacja drogowa - głównie droga krajowa Nr 7 oraz drogi powiatowe i gminne,
- zakłady przemysłowe, rzemieślnicze i usługowe.

W ostatnich latach na drogach zlokalizowanych na terenie gminy Jedlińsk nie prowadzono badań natężenia hałasu. Można przypuszczać, że wzdłuż dróg krajowych i powiatowych, poziom hałasu może chwilowo przekraczać dopuszczalne normy. Dopuszczalny poziom hałasu komunikacyjnego w porze dziennej dla terenów zabudowanych nie powinien przekraczać 65 dB, natomiast w porze nocnej 56 dB.

Uciążliwy jest również hałas przemysłowy (odgłosy maszyn, procesów technologicznych itp.). Na terenie gminy nie ma większych zakładów emitujących znaczny hałas uciążliwy dla mieszkańców.

3.2.3. Podsumowanie

Na stan akustyczny środowiska ma wpływ wiele czynników, wśród których należy wyróżnić uwarunkowania wynikające z położenia gminy: wielkość zajmowanego obszaru, zaludnienie, stopień urbanizacji i uprzemysłowienia oraz rozwoju szlaków komunikacyjnych.

Największe zagrożenie hałasem występuje wzdłuż drogi krajowej, obsługującej ruch ponadregionalny i regionalny. Znaczna część tej drogi przebiega przez tereny zabudowane, z których większość to tereny o funkcji mieszkaniowej, wymagającej zapewnienia komfortu akustycznego. Sąsiedztwo wymienionej arterii komunikacji drogowej z obszarami

wymagającymi zapewnienia właściwych standardów jakości stanu akustycznego środowiska powoduje, że obszary te należy sklasyfikować jako miejsca potencjalnego zagrożenia hałasem komunikacyjnym drogowym.
Przeprowadzane modernizacje nawierzchni oraz poszerzenia szerokości jezdni (zwiększenie płynności ruchu), przyczyniły się do znacznego polepszenia klimatu akustycznego w obszarze gęstej zabudowy mieszkaniowej. Dalsze działania wyciszania hałasu komunikacyjnego powinny przebiegać w kierunku poprawy stanu technicznego dróg oraz oddzielania hałasu od siedzib ludzkich poprzez budowę ekranów dźwiękochłonnych lub nasadzenia pasów zieleni.
Hałas emitowany przez przemysł, jest uciążliwy dla mieszkańców, jednak nie przekracza dopuszczalnych norm. Możliwości izolowania oraz ograniczania (tylko do pory dziennej) tego typu hałasu powinno przyczynić się do poprawy klimatu akustycznego terenów przemysłowych.

3.3. Pola elektromagnetyczne

Dopuszczalne poziomy PEM w środowisku określone są dla terenów przeznaczonych pod zabudowę mieszkaniową i dla miejsc dostępnych dla ludności. Promieniowanie elektromagnetyczne na terenie województwa mazowieckiego mierzone jest w centralnych dzielnicach lub osiedlach miast o liczbie mieszkańców powyżej 50 tys., poniżej 50 tys. oraz na terenach wiejskich. Na terenie gminy Jedlińsk pomiary promieniowania elektromagnetycznego nie były prowadzone, najbliżej pomiary takie wykonywane są w Radomiu. W poniższej tabeli przedstawiono wyniki pomiarów natężenia PEM na terenie miasta Radom przeprowadzonych w latach 2016-2017:

Tabela 20. Pomiary promieniowania elektromagnetycznego na terenie miasta Radom

Położenie punktu pomiarowego	Data pomiaru	Natężenie składowej elektrycznej pola w [V/m}
rok 2016		
ul. Malczewskiego 4	05.07.2016	<2
rok 2017		
ul. Grzybowska 13	31.08.2017	0,26
ul. Langiewicza 18	20.07.2017	0,37
ul. Żwirki i Wigury	20.07.2017	0,60

Źródło – WIOŚ Warszawa

W żadnym punkcie pomiarowym na terenie województwa nie odnotowano wartości przekraczającej dopuszczalną wartość składową elektryczną E=7V/m określoną w Rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 30 października 2003r. w sprawie dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku oraz sposobów sprawdzania dotrzymania tych poziomów (Dz. U. z 2003r. Nr 192 poz. 1883).
W stosunku do przesyłowych linii elektroenergetycznych oraz obiektów z nimi związanych przyjmuje się, że:

- szkodliwy wpływ linii energetycznych o napięciu 110, 220 i 400 kV obejmuje strefę o szerokości od 12 do 25m od osi linii w obie strony,
- uciążliwość stacji transformatorowych zamyka się w granicach obiektu.

Uciążliwość masztów telefonii komórkowej mieści się w ich strefach ochronnych.

3.4. Gospodarowanie wodami

Ustawa Prawo wodne z dnia 20 lipca 2017 roku (Dz. U. z 2017r., poz. 1566 ze zm.) określa cele służące zapewnieniu ochrony wód, poprzez zapobieganie dalszej ich degradacji, ochronę przed zanieczyszczeniem, poprawę stanu ekosystemów wodnych i ekosystemów lądowych zależnych od wody oraz promocje zrównoważonego wykorzystania zasobów wodnych.
Ocenę jakości badanych wód powierzchniowych i podziemnych przeprowadzono w oparciu o kryteria określone w Rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 22 października 2014 r. w sprawie sposobu klasyfikacji stanu jednolitych części wód powierzchniowych oraz środowiskowych norm jakości dla substancji priorytetowych (Dz. U. z 2014r., poz. 1482) oraz 15 listopada 2011 r. w sprawie form i sposobu prowadzenia monitoringu jednolitych części wód powierzchniowych i podziemnych (Dz. U. z 2013r., poz. 1550 ze zm.).

3.4.1. Wody powierzchniowe

Charakterystyka wód powierzchniowych

Gmina Jedlińsk położona jest w całości w zlewni rzeki Radomki – lewobrzeżnego dopływu Wisły Środkowej (uchodzi do Wisły na 431,9 km jej biegu). Ma ona długość 106,4 km. Płynie w południowej części Niziny Mazowieckiej i ma charakter typowej rzeki nizinnej. Źródła rzeki znajdują się w rejonie Wzgórz Koneckich, na stoku Garbu Gielniowskiego, w odległości 5 km od Przysuchy, na terenie jurajskich piaskowców i iłów. Od stawów leżących poniżej miejscowości Jedlińsk (gmina Jedlińsk) rzeka Radomka dzieli się na dwa ramiona, z których prawe biegnące równolegle do rzeki Bosak nazywane jest Starą Rzeką.
Zlewnia Radomki jest asymetryczna, przy czym wyraźnie przeważa część prawostronna. Dolina rzeki poprzecinana jest licznymi rowami melioracyjnymi. Na terenie gminy rzeka płynie w kierunku wschodnim (z lekkim odchyleniem ku północy). Największym lewostronnym dopływem Radomki na terenie gminy Jedlińsk jest rzeka Tymianka wypływająca od wododziału z Pilicą na wysokości około 160 m n.p.m. Ma zlewnię o powierzchni 153,7 km^2, prawie w całości bezleśną, jej dolina jest szeroka o niewyraźnych krawędziach, wypełniona torfami i podmokła. Całkowita długość Tymianki wynosi 25,9 km. Uchodzi do Radomki w 39,7 km jej biegu, od północy. Od południa największym dopływem rzeki Radomki jest Mleczna, stanowiąca część wschodniej granicy gminy. Powierzchnia zlewni rzeki wynosi 351 km^2 (ujście do Radomki znajduje się na 35 km). Rzeka Radomka uregulowana jest częściowo, Tymianka na całej długości.
Na terenie gminy nie ma jezior, za wyjątkiem małych starorzeczy oraz bagiennych oczek śródleśnych.
Na południe od Jedlińska, w dolinie Radomki znajdują się dwa stawy rybne o powierzchni 144 ha.
Gmina Jedlińsk należy do Związku Gmin "Radomka", którego celem jest również ochrona wód zlewni rzeki Radomki i poprawa gospodarowania wodą na tym obszarze.

Pomiary jakości wód powierzchniowych

Ocenę jakości badanych wód powierzchniowych i podziemnych przeprowadzono w oparciu o kryteria określone w Rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 22 października 2014r. w sprawie sposobu klasyfikacji stanu jednolitych części wód powierzchniowych oraz środowiskowych norm jakości dla substancji priorytetowych (Dz. U. 2014 poz. 1482) oraz Rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 15 listopada 2011r. w sprawie form i sposobu

prowadzenia monitoringu jednolitych części wód powierzchniowych i podziemnych (Dz. U. Nr 258, poz. 1550 ze zm.).

Tabela 21. Klasyfikacja stanu wód powierzchniowych

klasa	Rodzaj
I	wody o bardzo dobrej jakości (spełniające wymagania dla wód powierzchniowych wykorzystywanych do spożycia po prostym uzdatnianiu fizycznym, nie wykazujące żadnego oddziaływania antropogenicznego
II	wody dobrej jakości (spełniające wymagania dla wód powierzchniowych wykorzystywanych do spożycia po typowym uzdatnianiu fizycznym, wykazujące niewielki wpływ oddziaływań antropogenicznych)
III	wody zadowalającej jakości (spełniające wymagania dla wód powierzchniowych wykorzystywanych do spożycia po typowym uzdatnianiu fizycznym, wykazujące umiarkowany wpływ oddziaływań antropogenicznych)
IV	wody niezadowalającej jakości (spełniające wymagania dla wód powierzchniowych wykorzystywanych do spożycia po wysokosprawnym uzdatnianiu fizycznym, wykazujące zmiany ilościowe i jakościowe w populacjach biologicznych na skutek oddziaływań antropogenicznych)
V	wody złej jakości (nie spełniające wymagań dla wód powierzchniowych wykorzystywanych do spożycia, wykazujące zanik występowania znacznej części populacji biologicznych na skutek oddziaływań antropogenicznych).

Źródło – WIOŚ Warszawa

Na terenie gminy Jedlińsk w ostatnich latach prowadzono badania rzek: Radomki i Tymianki – po 1 punkcie pomiarowym. W poniższej tabeli przedstawiono wyniki badań poszczególnych rzek przeprowadzonych w latach 2014 i 2016.

Tabela 22. Wyniki badań rzeki Radomka, Tymianka i Mleczna w badanych punktach pomiarowych:

Nazwa jednolitej części wód (rok najnowszych badań)	Nazwa punktu pomiarowo-kontrolnego	Gmina	Klasa elementów biologicznych (rok badań)	Klasa elementów fizykochemicznych	Stan/potencjał ekologiczny	Stan chemiczny	Stan jcw
Radomka (2016)	Wieniawa	Wieniawa	3	2	umiarkowany	poniżej dobrego	zły
	Lisów	**Jedlińsk**	**3**	**2**	**umiarkowany**	**poniżej dobrego**	**zły**
	Ryczywół – most drogowy	Kozienice	3	2	umiarkowany	poniżej dobrego	zły
Tymianka (2014)	**Jedlińsk, ujście do Radomki**	**Jedlińsk**	**3**	**3**	**umiarkowany**	**-**	**zły**
Mleczna (2014)	Owadów, ujście do Radomki	Jastrzębia	3	4	umiarkowany	-	zły

Źródło – WIOŚ Warszawa
PSD_sr – poniżej stanu dobrego, przekroczone stężenia średnioroczne

W badanych punktach rzeki Radomka, Tymianka i Mleczna prowadziły wody złej jakości. Stan i potencjał ekologiczny rzek oceniono na umiarkowany. Stan chemiczny określono poniżej stanu dobrego (rzeka Radomka).
Ważną rolę w czystości wód odgrywa sprawny system kanalizacji sanitarnej oraz oczyszczani ścieków. Gmina Jedlińsk posiada własną oczyszczalnie ścieków, zlokalizowaną przy ulicy Jaśminowej w Jedlińsku. Oczyszczania ścieków eksploatowana jest od 2010 roku. Proces

oczyszczania realizowany jest w technologii biologicznej – typ oczyszczalni BIO-COM. Z oczyszczalni korzysta 3 352 mieszkańców.

Tabela 23. Dane o działalności oczyszczalni ścieków w Jedlińsku

Wyszczególnienie	Jednostka	Rok				
		2012	2013	2014	2015	2016
Ścieki odprowadzane ogółem	dam^3	99,0	108,0	132,0	122,0	130,0
Ładunki zanieczyszczeń w ściekach po oczyszczeniu						
BZT5	kg/rok	822	883	1 114	402	398
ChZT	kg/rok	5 562	5 951	8 183	3 135	410
Zawiesina ogólna	kg/rok	2 087	1 910	2 366	1 675	1 325
Azot ogólny	kg/rok	1 915	2 029	1 056	730	131
Fosfor ogólny	kg/rok	140	92	53	42	75

Źródło – GUS
Wyjaśnienie: dam^3- jednostka objętości dekametr sześcienny, gdzie 1 dam^3=1000 m^3

3.4.2. Wody podziemne

Geologicznie wody podziemne na terenie gminy Jedlińsk związane są z utworami czwartorzędowymi, kredowymi i jurajskimi. Zasadnicze znaczenie dla zaopatrzenia w wodę ma poziom kredowy, a następnie górnojurajski. Zgodnie z Mapą Hydrogeologiczną Polski, gmina Jedlińsk znajduje się w większości w jednostce hydrogeologicznej XXI- Regionie Lubelsko – Radomskim, XXI3 Podregionie Radomskim, gdzie główny poziom użytkowy, z wodami szczelinowymi i porowo szczelinowymi występuje w utworach kredy górnej: opokach, marglach, gezach, wapieniach i piaskowcach, na głębokości do 40-60 m ppt. Wody częściowo są pod ciśnieniem do 50kPa, wydajności dochodzą do 120m3/h, sporadycznie są większe. Wody porowe związane są z piaskami czwartorzędowymi. Wydajności typowych otworów studziennych oscylują wokół 10m^3/ha, na północy 60m^3/ha.

Gmina Jedlińsk znajduje się w zasięgu dwóch GZWP:

- Nr 405 Niecka Radomska (południowa część gminy) - zbiornik w utworach kredy górnej, o szacunkowych zasobach dyspozycyjnych 820 tys. m^3/dobę i średniej głębokości ujęć 30-70 m,
- Nr 215 Subniecka Warszawska (północna część gminy) - zbiornik triasowy, o szacunkowych zasobach dyspozycyjnych 250 tys. m^3/dobę i średniej głębokości ujęć 160 m.

Rysunek 3. Lokalizacja gminy Jedlińsk względem Głównych Zbiorników Wód Podziemnych (Nr 405 i Nr 215)

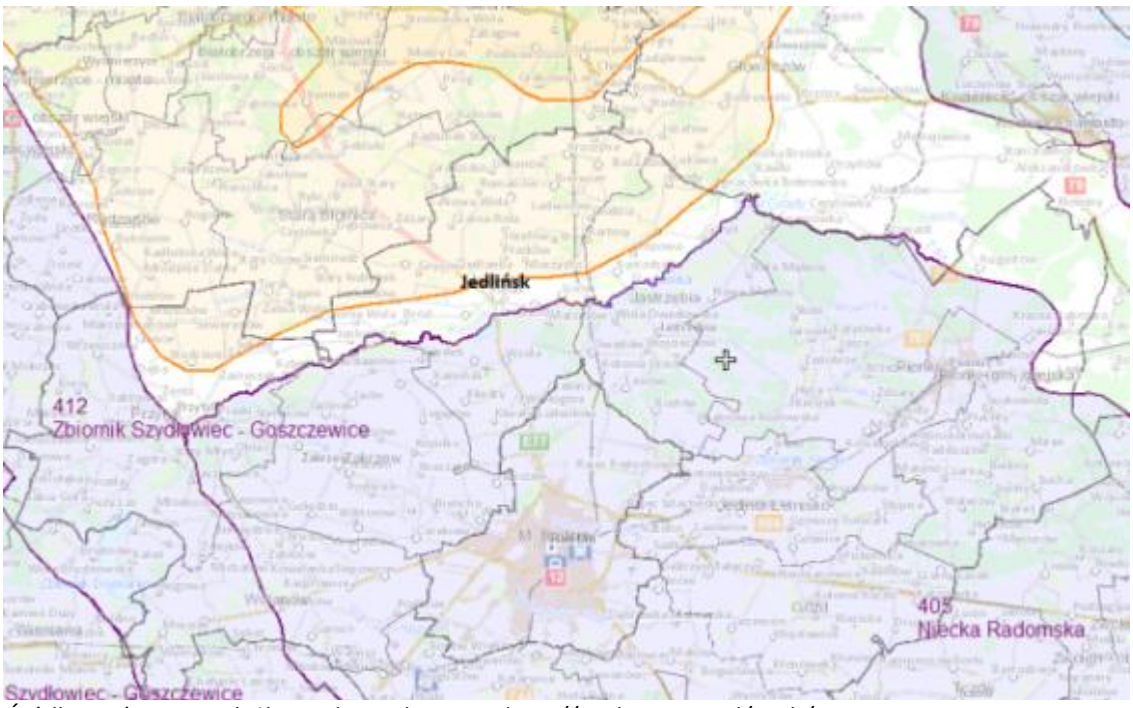

Źródło: Państwowa Służba Hydrogeologiczna; http://epsh.pgi.gov.pl/epsh/

W 2016 r. Rada Ministrów zatwierdziła *Aktualizację Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły* - Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 18 października 2016 r. w sprawie Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły (Dz. U. 2016 poz. 1911). Planowanie w gospodarowaniu wodami ma zapewnić osiągnięcie lub utrzymanie co najmniej dobrego stanu wód oraz ekosystemów zależnych od wody, poprawę stanu zasobów wodnych, poprawę możliwości korzystania z wód, zmniejszenie ilości wprowadzanych do wód lub do ziemi substancji i energii mogących negatywnie oddziaływać na wody oraz poprawę ochrony przeciwpowodziowej.
W Aktualizacji Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły określono cele środowiskowe dla jednolitych części wód powierzchniowych (rzecznych, przybrzeżnych i przejściowych, jeziornych, silnie zmienionych i sztucznych części wód) oraz jednolitych części wód podziemnych.

Według map obrazujących granice Jednolitych Części Wód Podziemnych (JCWPd), podział na lata 2016 - 2021 – mapy dostępne na stronie Państwowej Służby Hydrogeologicznej (e-PSH, http://epsh.pgi.gov.pl/), teren gminy położony jest w regionie wodnym Środkowej Wisły, w obrębie Jednolitej Części Wód Podziemnych nr 74 i 87.

Rysunek 4. Orientacyjna lokalizacja gminy Jedlińsk w obrębie jednolitych części wód podziemnych

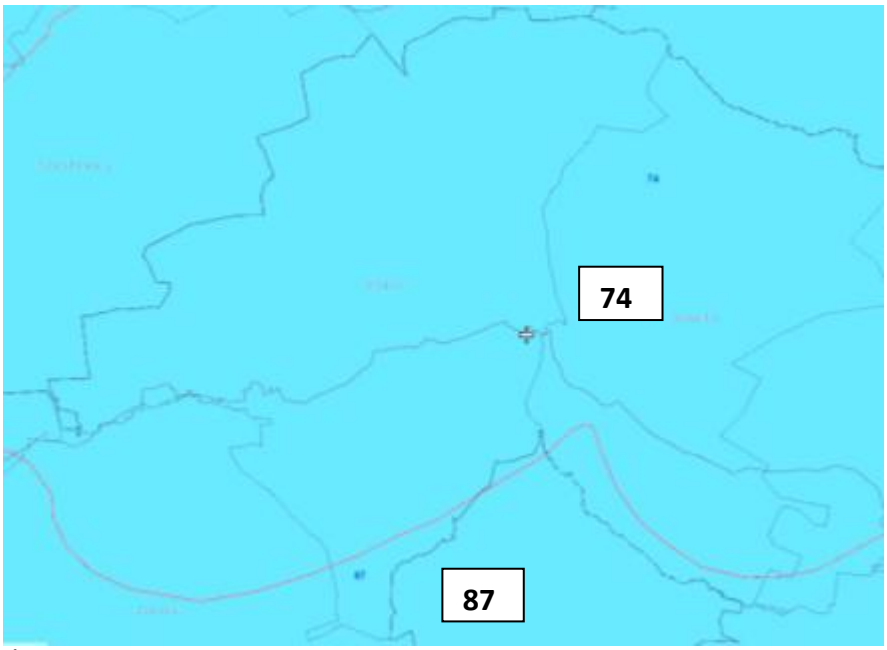

Źródło: Państwowa Służba Hydrogeologiczna; http://epsh.pgi.gov.pl/epsh/

Monitoring wód podziemnych

Na terenie gminy Jedlińsk nie ma punktów monitoringu wód podziemnych. Z analizy dostępnych materiałów wynika, że jakość wód podziemnych na terenie gminy jest dobra, wymagają one jedynie prostego uzdatniania.

Do głównych wskaźników obniżających jakość wód należą: azot amonowy, żelazo, potas, sód, fosforany i mangan. Żelazo i mangan są charakterystyczne dla czwartorzędowych osadów wodnolodowcowych. Najbardziej narażone na zanieczyszczenia są wody gruntowe występujące płytko i bez izolacji. Na jakość tych wód znaczący wpływ ma sposób zagospodarowania terenu w rejonie studni. Stwierdzane w wodzie zanieczyszczenia najczęściej mają charakter punktowy i są pochodzenia antropogenicznego.

Przyczynami antropogenicznego zanieczyszczenia środowiska gruntowo-wodnego są najczęściej: zrzuty ścieków do wód i gruntu, niewłaściwe składowanie odpadów, a także niewłaściwe składowanie i stosowanie nawozów organicznych i sztucznych oraz środków ochrony roślin.

3.4.3. Gospodarka wodno – ściekowa

Gospodarka ściekowa regulowana jest:

- Ustawą z dnia 7 czerwca 2001 roku o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków (Dz. U. 2017 poz. 328)
- Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 18 listopada 2014 r. w sprawie warunków jakie należy spełnić przy wprowadzaniu ścieków do wód lub do ziemi oraz w sprawie substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego (Dz. U. 2014 poz. 1800)
- Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 6 lutego 2015 roku – w sprawie komunalnych osadów ściekowych (Dz. U. 2015 poz. 257).

Zgodnie z art. 3 ustawy „Prawo ochrony środowiska", ścieki (substancje ciekłe, wprowadzone bezpośrednio lub za pomocą urządzeń kanalizacyjnych do wód) zmieniają stan fizyczny, chemiczny lub biologiczny wód, działając niszcząco na świat roślinny lub zwierzęcy. Ścieki

powstają w wyniku bytowania człowieka oraz prowadzonej przez niego działalności gospodarczej i rolniczej (ścieki bytowo – gospodarcze, ścieki przemysłowe, ścieki komunalne, wody opadowe, zanieczyszczenia, wody podgrzane, skażone promieniotwórczo i zasolone).

3.4.3.1. Sieć wodociągowa

Łączna długość rozdzielczej sieci wodociągowej wynosi 190,7 km (dane GUS, stan na koniec 2016 roku), z przyłączami prowadzącymi do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania w ilości 3441 szt.

Tabela 24. Stan sieci wodociągowej w gminie Jedlińsk w latach 2012-2016

Wyszczególnienie	Jednostka miary	2012	2013	2014	2015	2016
Długość czynnej sieci wodociągowej rozdzielczej	km	183,6	184,6	184,6	189,7	190,7
Połączenia wodociągowe prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania	szt.	3 103	3 167	3 346	3 371	3 441

Źródło – dane GUS

Wskaźnik zwodociągowania gminy wyrażony liczbą osób korzystających z instalacji do ogółu ludności wynosi 80% (dane GUS, stan na koniec 2016r.). Wskaźnik uzbrojenia w sieć wodociągową wynosi 137,5km/100km^2 terenu.

Utrzymaniem gminnych stacji uzdatniania wody i sieci wodociągowej zajmuje się Zakład Gospodarki Komunalnej w Jedlińsku
Wodociągi obsługujące mieszkańców gminy Jedlińsk:

- Wodociąg grupowy „Jedlińsk" – jest zasilany z ujęcia Jedlińsk, którego wydajność wynosi 85m^3/h (awaryjna studnia o wydajności 72m^3/h). Wodociąg grupowy „Jedlińsk" dostarcza wodę do następujących wsi: Jedlińsk, Piaseczno, Lisów, Wola Bierwiecka, Płasków, Moczydło, Józefów, Janki, Stare Zawady, Nowe Zawady, Romanów, Bierwce, Jedlanka, Mokrosęk, Gryzów, Narty, Ludwików, Gutów, Wola Gutowska;
- Wodociąg grupowy „Wierzchowiny" – jest zasilany z ujęcia, którego wydajność wynosi 21m^3/h. Wodociąg obejmuje następujące wsie: Wierzchowiny, Kruszyna, Jeziorno, Czarny Ług, Budki Wierzchowskie oraz częściowo Bierwce;
- Wodociąg Jankowice, Górna Wola, Nowa Wola – jest zasilany z ujęcia znajdującego się w Gminie Stara Błotnica;
- Wodociąg „Wsola" jest zasilany z ujęcia, którego wydajność wynosi 95m^3/h. Wodociąg dostarcza wodę do następujących wsi: Wsola, Piastów, Kamińsk, Klwaty, Wielogóra;
- Wodociąg „Klwatka Szlachecka" – jest zasilany z wodociągu z Radomia.

Gmina Jedlińsk posiada na swoim terenie 4 stacje uzdatniania wody:

- SUW Jedlińsku (dwustopniowa),
- SUW w Wierzchowinach (jednostopniowa),
- SUW we Wsoli (dwustopniowa),
- SUW Mokrosęk (jednostopniowa).

Uzdatnianie wody polega na napowietrzaniu, usuwaniu żelaza i manganu oraz dezynfekcji.

Tabela 25. Eksploatacja sieci wodociągowej w gminie Jedlińsk w latach 2012-2016

Wyszczególnienie	Jednostka miary	2012	2013	2014	2015	2016
Eksploatacja sieci wodociągowej	dam³	432,6	442,8	456,8	485,8	520,8
Woda dostarczona gospodarstwom domowym	dam³	345,7	365,7	389,6	413,3	452,5
Zużycie wody w gospodarstwach domowych na 1 mieszkańca	m³	31,3	31,9	55,5	57,2	59,4

Źródło – dane GUS
Wyjaśnienie: dam^3 - jednostka objętości dekametr sześcienny, gdzie 1 dam^3=1000 m^3

3.4.3.2. Sieć kanalizacyjna

Wskaźnik skanalizowania kształtuje się na poziomie 17%, w odniesieniu do ludności korzystającej z instalacji (dane GUS, stan na koniec 2016 roku). Długość czynnej sieci kanalizacyjnej wynosi ogółem 33,7 km i obejmuje 597 odbiorców domowych (przyłącza prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania). Sieć działa w miejscowościach: Jedlińsk, Jedlanka, Piaseczno i Wola Gutowska.

Na sieć kanalizacyjną gminy Jedlińsk składają się:

- sieć kanalizacji sanitarnej grawitacyjno–ciśnieniowej wraz z 11 przepompowniami w sołectwie Jedlińsk (lata budowy 2004-2006),
- sieć kanalizacji sanitarnej grawitacyjno–ciśnieniowej w sołectwie Jedlanka wraz z 10 pompowniami ścieków (lata budowy 2010-2011),
- sieć kanalizacji sanitarnej grawitacyjno–ciśnieniowej w Woli Gutowskiej – wraz z 3 pompowniami ścieków (lata budowy 2011-2012),
- sieć kanalizacji sanitarnej grawitacyjno–ciśnieniowej w Piasecznie wraz z 2 pompowniami ścieków (lata budowy 2012-2013).

Tabela 26. Stan sieci kanalizacyjnej w gminie Jedlińsk w latach 2012-2016

Wyszczególnienie	Jednostka miary	2012	2013	2014	2015	2016
Długość czynnej sieci kanalizacyjnej	km	28,6	28,6	28,6	33,7	33,7
Połączenia prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania	szt.	585	573	577	589	597
Ludność korzystająca z sieci ogółem	osoba	2 812	3 200	3 200	3 250	3 252

Źródło – dane GUS

Sieć kanalizacyjna w gminie uzupełniana jest przez indywidualne szamba (1 610 szt.) lub oczyszczalnie przydomowe (70 szt.) – dane GUS, stan na koniec 2016r. Oczyszczalnie przydomowe są popularne na terenach, gdzie nie ma sieci kanalizacyjnej lub na terenach gdzie budowa sieci nie jest opłacalna ekonomicznie.

Oczyszczalnie ścieków na terenie gminy Jedlińsk to:

- Oczyszczalnia Ścieków Komunalnych, Jedlińsk ul. Jaśminowa - oczyszczalnia mechaniczno- biologiczna BOS 900-ZZ
  - przepustowość 600 m^3/d
  - odbiera ścieki z kanalizacji w Jedlińsku,
  - przyjmuje ścieki dowożone taborem asenizacyjnym z terenu gminy,
  - ilość ścieków oczyszczonych 33627 m3/rok, z czego ok. 18 tys. m^3 jest dowożona,

- ścieki oczyszczone odprowadzane są do rzeki Tymianki na 2,5 km,

➢ Oczyszczalnia Wierzchowiny przy Zespole Szkół Publicznych
- przepustowość 12 m^3/d
- metoda oczyszczania oparta na złożu biologicznym,
- ilość ścieków oczyszczonych 600 m^3/rok,
- ścieki oczyszczone odprowadzane do rzeki Tymianki,

➢ Oczyszczalnia Zawady Stare przy Publicznej Szkole Podstawowej
- przepustowość 6 m^3/d
- ilość ścieków oczyszczonych 570 m^3/rok,
- ścieki oczyszczone odprowadzane do rowu R- ,a następnie do rzeki Tymianki.

Tabela 27. Gospodarka ściekami na terenie gminy Jedlińsk w latach 2012-2016

Ścieki	Jednostka	2012	2013	2014	2015	2016
Odprowadzone ogółem	dam^3	99	108	132	122	130
Oczyszczone razem (oczyszczone biologicznie)	dam^3	99	108	132	122	130
Wytworzone osady	Mg	7	6	14	11	11

Źródło – GUS
Wyjaśnienie: dam^3- jednostka objętości dekametr sześcienny, gdzie 1 dam^3=1000 m^3

3.4.3.3. Główne źródła zanieczyszczeń

Do głównych źródeł zanieczyszczeń istniejących na terenie gminy Jedlińsk należą:
- gospodarstwa rolnicze i hodowlane,
- brak sieci kanalizacyjnej na znacznym obszarze, a przy tym nieszczelne szamba lub wykorzystywanie nieczynnych studni kopanych jako miejsc do odprowadzania ścieków komunalnych lub odprowadzanie ścieków do rowów przydrożnych, cieków wodnych, na pola itp.,
- stosowanie nawozów chemicznych na terenach dolinnych w miejscach, gdzie wody gruntowe zalegają płytko pod powierzchnią terenu oraz gruntach o większych spadkach w kierunku cieków wodnych,
- niekorzystny wpływ ładunku zanieczyszczeń pochodzących ze spływów powierzchniowych,
- odprowadzanie do wód i do ziemi ścieków z obiektów prowadzących działalność produkcyjną, zawierających substancje szczególnie szkodliwe dla środowiska wodnego, m.in.: oczyszczalni ścieków, składowiska odpadów, szpitala oraz innych obiektów usługowych (stacje paliw, warsztaty).

3.4.3.4. Podsumowanie

Główną przyczyną zanieczyszczeń wód powierzchniowych na terenie gminy jest niedostateczny rozwój sieci kanalizacyjnej (znacząca dysproporcja w stosunku do długości sieci wodociągowej) i związane z tym nielegalne odprowadzanie ścieków socjalno-bytowych bezpośrednio do gruntu. Efektem może być pogorszenie stanu wód powierzchniowych Praktyki te mogą zaszkodzić nie tylko wodom powierzchniowym ale także wód podziemnych. Dodatkowym problemem jest odprowadzenie ścieków z gospodarki: zakładów przemysłowych, usługowych i rolnictwa. O ile więksi producenci wypełniają obowiązek odprowadzania ścieków do oczyszczalni, mniejsi przedsiębiorcy i rolnicy nie są na bieżąco kontrolowani.

Aby poprawić stan wód na terenie gminy należy dążyć do rozwoju sieci wodociągowej (oszczędność zasobów wody) i kanalizacyjnej (zmniejszenie zanieczyszczeń przenikających do gleby i do wód), budować nowe oczyszczalnie ścieków oraz propagować oczyszczalnie przydomowe w rejonach o rozproszonej zabudowie.

3.5. Surowce mineralne

Kopalinami występującymi na terenie województwa mazowieckiego są głównie czwartorzędowe utwory okruchowe oraz trzeciorzędowe i czwartorzędowe surowce ilaste. Związane jest to czwartorzędowymi formami działalności lodowców bądź akumulacyjnej działalności rzecznej i procesów eolicznych.

3.5.1. Surowce naturalne gminy

Głównymi surowcami występującymi na terenie gminy są piaski różnoziarniste, żwiry, gliny, torfy, węgiel brunatny. Według *Bilansu zasobów kopalin w Polsce* w gminie udokumentowane są 3 złoża: Jedlanka, Grabina i Ludwików.

Tabela 28. Zasoby kopalin w gminie Jedlińsk

Nazwa złoża	Rodzaj surowca	Stan zagospodarowania złoża	Zasoby geologicznie bilansowe w tys. ton	Wydobycie w tys. ton
Jedlanka	torfy	zaniechane	11	-
Grabina	piaski i żwiry	zaniechane	41	-
Ludwików (wygaszona koncesja)	piaski i żwiry	zagospodarowane, eksploatowane okresowo	24	-

Źródło – Bilans zasobów kopalin w Polsce wg stanu na dzień 31.12.2016r., PIG Warszawa 2017

Na skalę przemysłową w gminie nie są wydobywana żadne kopaliny.
Piaski i żwiry wodno-lodowcowe występują w północno-wschodniej i północnej części gminy. Natomiast piaski, żwiry i głazy moren czołowych występują w południowej części gminy. Wiele złóż piasków i żwirów było wykorzystywanych na potrzeby lokalne, bez koncesji, są wyeksploatowane w znacznym stopniu („Biały Ług", „Wielogóra-Grabina", „Wielogóra-Wydmy", „Wydmy Smolarskie"). W roku 2017 na potrzeby budowy obwodnicy Radomia na terenie gminy eksploatowane były złoża piasku w 3 nowych kopalniach złoża pisaku i gliny: "Kamińsk", "Narty" i "Narty II".
Glina jest kopaliną występującą powszechnie w gminie. Eksploatowana była w Klwatce Szlacheckiej i Firleju, stare jej wyrobiska zostały zrekultywowane.
Torfy występują w obrębie dolin rzecznych i w obniżeniach terenu i są torfowiskami o małej lub średniej miąższości i dość znaczniej popielności i mają zastosowanie szczególnie w ogrodnictwie.
Węgiel brunatny rozpoznany był w dwóch złożach „Marysin" i „Wola Łukowska", ale niska kaloryczność surowca - w tych złożach - dyskwalifikuje kopalinę do eksploatacji na skalę przemysłową.

3.6. Gleby

3.6.1. Typy gleb

Na terenie gminy Jedlińsk przeważają gleby brunatnoziemne – brunatne (właściwe i wyługowane) oraz gleby płowe wytworzone z piasków słabogliniastych i gliniastych oraz żwirów. Część gleb powstała z glin zwałowych ciężkich oraz z glin, pyłów i iłów. Na terenie gminy występują gleby bielicoziemne wytworzone z piasków słabogliniastych i gliniastych. W dolinach rzecznych i w obniżeniach wytworzyły się mady i gleby hydromorficzne.
Na terenie gminy dominują gleby klasy V i IVb – zajmują one powierzchnie 3950,5 ha. Gleby orne wyższych klas bonitacyjnych (IIIa – IVa) zajmują powierzchnię 2699 ha. Gleby orne słabe – VI klasy – zajmują powierzchnię 1044,5 ha.

3.6.2. Odczyn gleb

Około 60 % powierzchni gleb na terenie gminy wykazuje odczyn kwaśny lub bardzo kwaśny (pH poniżej 5,5). Dlatego gleby wymagają wapnowania. Znaczącą rolę w ich zakwaszeniu odgrywają warunki naturalne np. geologiczne (znaczny udział utworów piaszczystych). Zjawisko to pogłębia działalność człowieka, przede wszystkim rolnicze użytkowanie gleb - nawożenie mineralne. Zakwaszenie to jest niekorzystnym czynnikiem z punktu wydajności i jakości plonów, gdyż prowadzi do obniżenia wartości produkcyjnych gleb (zwłaszcza ubogich w substancje pokarmowe). Gleby takie cechują się ponadto niską zawartością azotu i potasu, przy wysokich zawartościach magnezu i fosforu.

3.6.3. Użytkowanie rolnicze gleb

Powierzchnia gospodarstw prowadzących działalność rolniczą w gminie wynosi 7 741,20 ha, z czego użytków rolnych 6 772,07 ha (w tym: w dobrej kulturze jest 76599,49 ha).

Tabela 29. Dane o gospodarstwach rolnych w gminie Jedlińsk

Wyszczególnienie	Dane
Liczba gospodarstw rolnych	1363 szt.
Powierzchnia gospodarstw rolnych	7 741,20 ha
Użytkowanie gruntów w gospodarstwach rolnych	użytki rolne ogółem - 6 772,07 ha po zasiewami ogółem - 4 153,25 ha uprawy trwałe - 171,20 ha sady - 162,68 ha łąki trwałe - 1 881,80 ha lasy i grunty leśne - 597,10 ha
Liczba gospodarstw rolnych według powierzchni	do 1 ha - 216 szt. 1-5 ha - 638 szt. 5-10 ha - 353 szt. 10-15 ha - 103 szt. powyżej 15 ha - 52 szt.
Główne uprawy w gospodarstwach rolnych	zboża, ziemniaki, warzywa gruntowe, rośliny przemysłowe, rośliny strączkowe

Źródło – dane GUS, Powszechny Spis Rolny, 2010

3.6.4. Podsumowanie

Jakość gleb w gminie nie jest najlepsza, przeważają gleby niskich klas bonitacyjnych o wysokim zakwaszeniu i wysoką absorpcją metali ciężkich. Konieczne jest nawożenie, wapnowanie i stosowanie odpowiednich zabiegów agrotechnicznych, ze względu na kwaśny odczyn gleb.

3.7. Gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów

Obowiązek planowania gospodarki odpadami został sformułowany w uchwalonej przez Sejm RP ustawie z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach (Dz. U. z 2018 r. poz. 21). Powszechna zasada gospodarowania odpadami (Rozdział 2 art. 18 Ustawy o odpadach) brzmi „Każdy, kto podejmuje działania powodujące lub mogące powodować powstanie odpadów, powinien takie działania planować, projektować i prowadzić przy użyciu takich sposobów produkcji lub form usług oraz surowców i materiałów, aby w pierwszej kolejności zapobiegać powstawaniu odpadów lub ograniczać ilość odpadów i ich negatywne oddziaływanie na życie i zdrowie ludzi oraz na środowisko, w tym przy wytwarzaniu produktów, podczas i po zakończeniu ich użycia".
Od 1 lipca 2013 r. na terenie gminy Jedlińsk zmieniły się zasady dotyczące gospodarowania odpadami komunalnymi w gospodarstwach domowych. Na mocy ustawy z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (tekst jednolity Dz. U. z 2017 r., poz. 1289 z późn. zm.) obowiązek gospodarowania odpadami przejęła gmina.
Gospodarowanie odpadami w sektorze gospodarczym prowadzone jest zgodnie z ustawą z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach (tekst jednolity Dz. U z 2018 r. Nr 21 z późn. zm.). Ustawa ta, na podstawie art.252 ustawy, znosi obowiązującą do końca 2012 r. Ustawę z dnia 27 kwietnia 2001 r. *o odpadach*, która do tej pory określała zasady gospodarki odpadami. Odpady komunalne z terenów niezamieszkałych odbierane są na dotychczasowych zasadach.

3.7.1. Odpady komunalne

Odpady komunalne to odpady powstające w gospodarstwach domowych (z wyłączeniem pojazdów wycofanych z eksploatacji), a także odpady niezawierające odpadów niebezpiecznych pochodzące od innych wytwórców odpadów, które ze względu na swój charakter lub skład są podobne do odpadów powstających w gospodarstwach domowych. Dopuszczone jest zaklasyfikowanie do odpadów komunalnych również niektórych odpadów opakowaniowych, pod warunkiem, że zbierane są w sposób selektywny lub występują, jako zmieszane odpady opakowaniowe.
Głównymi źródłami wytwarzania odpadów komunalnych na terenie gminy są:

- gospodarstwa domowe,
- obiekty infrastruktury, tj. handel, usługi, zakłady rzemieślnicze, targowiska, obiekty administracji i inne.

Tabela 30. Odpady komunalne zebrane z terenu gminy Jedlińsk w latach 2013-2017 w Mg

Rodzaj	2013	2014	2015	2016	2017
Odpady zmieszane	1246,10	1387,10	1420,60	1473,240	1671,240
Ilości odpadów zebranych selektywnie					
Papier i tektura (20 01 01)	16,40	8,0	2,9	1,22	1,52
Szkło (20 01 02)	94,30	8,5	1,0	1,23	0,52
Plastik (20 01 39)	26,50	11,3	4,7	1,58	3,05
Metale (20 01 40)	2,30	0,3	0,40	-	0,03
Odpady papieru, metali sztucznych, szkła (EX 20 01 99)	2,60	-	-	-	-
Opakowania z papieru i tektury (15 01 01)	68,30	116,10	151,70	87,726	37,195
Opakowania z tworzyw sztucznych (15 01 02)	34,10	74,50	121,60	99,636	23,788
Opakowania z metali (15 01 04)	1,0	3,7	2,6	5,784	1,503
Opakowania ze szkła (15 01 07)	59,40	99,0	102,40	91,723	25,404
Zmieszane odpady opakowaniowe (15 01 06)	1,1	1,2	1,80	4,36	75,14
Inne niewymienione frakcje zbierane w sposób selektywny (20 01 99)	-	-	85,20	249,80	494,92
Drewno inne niż wymienione w 20 01 37 (20 01 38)	-	-	0,70	-	-
Ogółem:	**306**	**322,6**	**475**	**543,059**	**663,07**

Źródło – dane Urzędu Gminy w Jedlińsku

W gminie prowadzona jest selektywna zbiórka odpadów komunalnych (segregacja „u źródła"), indywidualni wytwórcy odpadów (gospodarstwa domowe jednorodzinne) gromadzą je w workach przeznaczonych do segregacji odpadów z podziałem na następujące frakcje:

- tworzywa sztuczne, metale (worek żółty),
- szkło (worek zielony),
- papier, makulatura(worek niebieski),
- odpady biodegradowalne w tym zielone (worek brązowy)

Odpady niesegregowane odbierane są w pojemnikach.
Odpady z gospodarstw są odbierane w zależności od rodzaju: odpady zmieszane - dwa razy w miesiącu, odpady segregowane - raz w miesiącu, odpady biodegradowalne w tym zielone – raz w miesiącu, popiół i żużel - raz w miesiącu w sezonie grzewczym, odpady wielkogabarytowe i elektroodpady – dwa raz w roku.

Na terenie gminy funkcjonuje Punkt Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych (PSZOK) zlokalizowany na placu Zakładu Gospodarki Komunalnej w Jedlińsku. Został on uruchomiony 1 lipca 2013 r. i przyjmuje odpady w dniach powszednich oraz w dwie soboty w miesiącu.

Tabela 31. Ilości odpadów komunalnych i innych zebrane w PSZOK w Jedlińsku od lipca 2013r. do grudnia 2017r. w Mg

Rodzaj odpadu	Kod odpadu	07.2013	2014	2015	2016	2017
Papier i tektura	20 01 01	0	0,4	0	0	0
Szkło	20 01 02	1,1	0,4	0	0	0
Drewno inne niż wymienione w 20 01 37	20 01 38	0,1	0,3	0,9	0	0
Tworzywa sztuczne	20 01 39	0,2	2,0		0	0
Metale	20 01 40			0,4	0	0
Zużyte opony	16 01 03	1,3	5,0	7,7	8,000	4,600
Odpady betonu oraz gruz betonowy z rozbiórek i remontów	17 01 01	0,3	2,5	8,5	10,100	0
Urządzenia zawierające freony	20 01 23*	0	2,2	1,5	2,202	1,898
Zużyte urządzenia elektryczne i elektroniczne inne niż wymienione w 20 01 21 i 20 01 23 zawierające niebezpieczne składniki	20 01 35*	0	1,9	4,2	3,121	4,298
Zużyte urządzenia elektryczne i elektroniczne inne niż wymienione w 20 01 21, 20 01 23 i 20 01 35	20 01 36	0	3,1	1,2	1,883	1,124
Opakowania ze szkła	15 01 07	0	0	0,9	5,040	6,880
Opakowania z tworzyw sztucznych	15 01 02	0	0	0	0,100	3,34
Odpady wielkogabarytowe	20 03 07	0	0	0	1,140	5,660
Odpady ulegające biodegradacji	20 02 01	0	0	0	3,120	1,460
Opakowania z papieru i tektury	15 01 01	0	0	0	0,266	1,880
Ogółem	-	**3**	**17,8**	**25,3**	**34,972**	**31,14**

Źródło – dane Urzędu Gminy w Jedlińsku

Odpady komunalne z nieruchomości zamieszkałych z terenu gminy Jedlińsk odbierane są przez firmę wyłonioną w drodze postępowania przetargowego. Obecnie odbiorem i zagospodarowaniem odpadów komunalnych zajmuje się firma Tönsmeier Wschód Sp. z o.o (ul. Wrocławska 3**,** 26-600 Radom). Odebrane odpady z terenu gminy dostarczane są do Zakładu Utylizacji Odpadów Komunalnych (ZUOK) zarządzanego przez miejską spółkę PPUH RADKOM. Instalacja ta, zgodnie z zapisami „Wojewódzkiego Planu Gospodarki Odpadami Komunalnymi dla Mazowsza na lata 2012-2017 z uwzględnieniem lat 2018-2023" stanowi instalację regionalną.

Instalacje regionalne do obsługi regionu południowego według „Wojewódzkiego Planu Gospodarki Odpadami dla województwa mazowieckiego na lata 2016-2021 z uwzględnieniem lat 2022-2027":

- Instalacja do mechaniczno-biologicznego przetwarzania zmieszanych odpadów komunalnych:

- Zakład Utylizacji Odpadów Komunalnych, ul Witosa 94, 26-600 Radom, przepustowość części mechanicznej: 170 000 Mg/rok, przepustowość części biologicznej: 45 000 Mg/rok, zarządzany przez Przedsiębiorstwo Produkcyjno Usługowo Handlowe „RADKOM" Sp. z o. o. z siedzibą przy ul. W. Witosa 76 w Radomiu.

- Kompostownia odpadów zielonych i innych odpadów ulegających biodegradacji:
  - Zakład Utylizacji Odpadów Komunalnych, ul Witosa 94, 26-600 Radom, zdolność przerobowa roczna wynosi 10 000 Mg/rok,
- Składowiska odpadów komunalnych
  - Składowisko odpadów w m. Radom-Wincentów, pojemność całkowita 4 000 000 m^3, pojemność pozostała 1 013 619 m^3,
  - Składowisko odpadów w m. Warka, gm. Warka, pojemność całkowita 1 325 808 m^3, pojemność pozostała 30 139 m^3.

3.7.2. Odpady niebezpieczne

Podstawowym źródłem powstawania odpadów niebezpiecznych jest działalność przemysłowa i usługowa. Odpady niebezpieczne powstają również w gospodarstwach domowych, służbie zdrowia i szkolnictwie.
Do odpadów niebezpiecznych znajdujących się w strumieniu odpadów komunalnych zalicza się: lampy fluorescencyjne i inne odpady zawierające rtęć, baterie i akumulatory łącznie z bateriami i akumulatorami ołowiowymi, niklowo-kadmowymi lub bateriami zawierającymi rtęć oraz nie sortowane baterie i akumulatory, detergenty zawierające substancje niebezpieczne, środki ochrony roślin (np. insektycydy, fungicydy, herbicydy), kwasy i alkalia, rozpuszczalniki, odczynniki fotograficzne, leki cytotoksyczne i cytostatyczne, urządzenia zawierające freony, oleje i tłuszcze inne niż jadalne, farby, tusze, farby drukarskie, kleje, lepiszcza i żywice zawierające substancje niebezpieczne, zużyte urządzenia elektryczne i elektroniczne.
Na terenie gminy nie ma zlokalizowanych czynnych składowisk odpadów niebezpiecznych, mogilnika, składowisk przyjmujących azbest oraz obiektów umożliwiających neutralizację odpadów medycznych.
W gminie działa punkt Zbiórki Elektroodpadów (przy Zakładzie Gospodarki Komunalnej w Jedlińsku).
W gminie obowiązuje „Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Jedlińsk na lata 2009-2032 (aktualizacja). Azbest z gminy jest sukcesywnie usuwany.

Tabela 32. Ilość zebranych odpadów azbestowych w gminie Jedlińsk w latach 2013-2017 w Mg

Wyszczególnienie	2013	2014	2015	2016	2017
Ilość zebranych odpadów azbestowych	501,87	125,40	116,94	149,70	130,71

Źródło – dane Urzędu Gminy w Jedlińsku

3.7.3. Odpady z sektora gospodarczego

Podstawowym źródłem powstawania odpadów w sektorze gospodarczym jest działalność przemysłowa, rolnicza i usługowa (usług komunalnych i budowlanych). Na terenie gminy nie występują większe ilości odpadów tego typu. Istnieje natomiast szereg placówek usługowych i produkcyjnych, które w efekcie swej działalności wytwarzają odpady przemysłowe. Nie jest

jednak możliwe określenie ich ilości, gdyż nie prowadzi się ewidencji. Odbiorem odpadów od poszczególnych wytwórców zajmują się wyspecjalizowane firmy na podstawie indywidualnych umów.

3.7.4. Podsumowanie

Według „Wojewódzkiego Planu Gospodarki odpadami dla województwa mazowieckiego na lata 2016-2021 z uwzględnieniem lat 2022-2027" powiat radomski, w skład którego wchodzi gmina Jedlińsk, należy do Regionu południowego w zakresie gospodarki odpadami komunalnymi. Odpady komunalne odbierane są przez firmę Tönsmeier Wschód Sp. z o.o (ul. Wrocławska 3**,** 26-600 Radom). Odebrane odpady z terenu gminy dostarczane są do Zakładu Utylizacji Odpadów Komunalnych „Radkom" Sp. z o. o. w Radomiu.
W roku 2017 w gminie zebrano 1671,240 Mg odpadów zmieszanych, 663,07 Mg odpadów segregowanych, 31,41 Mg odpadów segregowanych w PSZOK i 130,71 Mg odpadów zawierających azbest.
Każdy z wytwórców odpadów niebezpiecznych - przemysłowych organizuje ich wywóz we własnym zakresie.

3.8. Zasoby przyrodnicze

3.8.1. Stan zasobów przyrody

Lokalną sieć ekologiczną gminy Jedlińsk tworzą m.in. ekosystemy leśne, zadrzewienia, zbiorowiska szuwarowo-torfowiskowe, łąkowe oraz obszar węzłowy Antoniów-Krucica położony w południowej części gminy.
W gminie dominują dwa typy krajobrazu: rolniczy i leśny. W krajobrazie rolniczym podstawowym środowiskiem są pola uprawne i osiedla wiejskie.
Teren gminy charakteryzuje się niską zasobnością w lasy. Całkowity obszar leśny to zaledwie 2089,1ha (14,9% obszaru gminy). Wskaźnik lesistości jest niższy od średniej lesistości powiatu (26,8%). Struktura własnościowa gruntów leśnych przedstawia się następująco:

- grunty leśne publiczne – 713,11 ha, w tym w 95% w zarządzie Lasów Państwowych;
- grunty leśne prywatne – 1376,00 ha.

Lasy publiczne są własnością Skarbu Państwa oraz gminy. Prywatne grunty leśne to zdecydowana własność osób fizycznych (1364 ha) oraz w niewielkim zakresie wspólnot gruntowych (6,0 ha). W lasach przeważają siedliska borowe oraz mieszane. Najwięcej lasów własności prywatnej znajduje się w miejscowościach: Bierwce, Boża Wola i Wola Bierwiecka.
Na terenie gminy występują liczne zadrzewienia w formie:

- zadrzewień przywodnych - wzdłuż rzek, cieków i zbiorników wodnych, szczególnie w rejonie doliny Radomki, Tymianki i stawów,
- zadrzewień przydrożnych - wzdłuż tras komunikacyjnych, głównie drogi Jedlińsk - Białobrzegi - Warszawa, Jedlińsk - Łasków - Zawady, Wsola - Piastów oraz przy linii kolejowej Radom - Warszawa,
- zadrzewień śródpolnych - w obrębie terenów rolnych głównie w północno-wschodniej części gminy,
- zadrzewień przyzagrodowych i innych.

Zbiorowiska łąkowe i pastwiskowe występują głównie w dolinach mniejszych rzek i obniżeniach terenu. Są one siedliskiem wielu gatunków roślin łąkowych i murawowych.

Zbiorowiska szuwarowe występują na brzegach rzek i nielicznych na terenie gminy zbiornikach wodnych, podobnie jak zbiorowiska torfowiskowe.
Uwarunkowania przyrodnicze gminy Jedlińsk stwarzają odpowiednie warunki dla bytowania zwierzyny dziko żyjącej, do których należą m.in.: sarny, zające, lisy, piżmaki, kuny, bażanty, dziki, kaczki. W obrębie gminy położonych jest 7 obwodów łowieckich o charakterze polnym.

3.8.2. Obszary chronione lub cenne przyrodniczo

Na terenie gminy Jedlińsk nie występują elementy środowiska przyrodniczego, które objęte zostały formami ochrony poza pomnikami przyrody oraz użytkami ekologicznymi.

Charakterystyka form ochrony przyrody na terenie gminy Jedlińsk:

Nazwa formy ochrony przyrody	Krótka charakterystyka
Pomniki przyrody	nieożywiony: skałki (grupa 21 skałek)
	drzewo, gatunek: Dąb szypułkowy - Quercus robur; pierśnica: 168,0cm; wysokość: 25,0m, rośnie w odl. 60m na wprost od głównego wejścia od pałacu Gombrowiczów
	drzewo, gatunek: Dąb szypułkowy - Quercus robur; pierśnica: 96,0cm; wysokość: 19,0m, rośnie w odl. 20m od bocznego wejścia pałacu Gombrowiczów
	nieożywiony: skałki (grupa 4 skałek)
	nieożywiony: skałki (grupa 2 skałek)
	nieożywiony: skałki (grupa 3 skałek)
	nieożywiony: skałka
	drzewo, gatunek: Dąb szypułkowy - Quercus robur; pierśnica: 144,0cm; wysokość: 22,5m, rośnie w północnej części działki 737
Użytki ekologiczne	użytek 137 - silnie wilgotne torfowisko, pow. 11,10 ha, nr ewid. działki: 8/2, 9/3, 13, 14
	użytek 138 - zagłębienie terenu silnie wilgotne, pow. 0,75 ha, nr ewid. działki: 14, 19

Na terenie gminy znajdują sie ponadto tereny zabytkowe wpisane do wojewódzkiego rejestru zabytków i ewidencji zabytków. Są to: cmentarz rzymsko-katolicki w Jedlińsku, Zespół dworski w Piastowie, Zespół pałacowo-parkowy we Wsoli, Zespół dworsko-parkowy w Klwatach, park w Bierwcach, cmentarz rzymsko-katolicki w Lisowie, cmentarz rzymsko-katolicki w Jankowicach, park w Jedlance.

3.8.3. Podsumowanie

W gminie Jedlińsk, nie występują wielkopowirzchniowe tereny chronione, jedynie użytki ekologiczne. Charakter krajobrazowy gminy to rolniczo-leśny, przy czym lesistość, też nie jest wysoka (14,9% obszaru gminy).
Realizacja strategicznych planów gminy musi uwzględniać uwarunkowania środowiskowe.

3.9. Zagrożenia poważnymi awariami

Zakład stwarzający zagrożenie wystąpienia poważnej awarii przemysłowej, w zależności od rodzaju, kategorii i ilości substancji niebezpiecznej znajdującej się w zakładzie uznaje się za zakład o zwiększonym ryzyku wystąpienia awarii (ZZR), albo za zakład o dużym ryzyku wystąpienia awarii (ZDR). Zasady zaliczania zakładów do kategorii zakładów o zwiększonym ryzyku albo zakładów o dużym ryzyku określił Minister Gospodarki w drodze rozporządzenia z dnia 10 października 2013 r.-w sprawie rodzajów i ilości substancji niebezpiecznych, których znajdowanie się w zakładzie decyduje o zaliczeniu go do zakładu o zwiększonym

ryzyku albo zakładu o dużym ryzyku wystąpienia poważnej awarii przemysłowej (Dz. U. z 2013 r. 1479 z późn. zm.).

Komenda Wojewódzka Państwowej Straży Pożarnej w Warszawie prowadzi wykaz takich zakładów. Na terenie gminy Jedlińsk nie ma zakładów o dużym bądź zwiększonym ryzyku wystąpienia poważnej awarii przemysłowej.

Zagrożeniem dla środowiska mogą być awarie w mniejszych zakładach przemysłowych produkujących z materiałów niebezpiecznych lub też na stacjach paliw rozprowadzających materiały pędne dla potrzeb motoryzacji takie jak etyliny, oleje napędowe i gazy płynne.

IV. ADAPTACJA DO ZMIAN KLIMATU

Zadania wyznaczone przez Strategiczny plan adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030 wyznaczają kluczowe działania o charakterze horyzontalnym:

- Edukacja w zakresie zmian klimatu i ograniczenia ich skutków,
- Monitoring zmian gospodarki i społeczeństwa,
- Planowanie przestrzenne z uwzględnieniem zmian klimatu i adaptacji,
- Rozwój usług zdrowotnych ze szczególnym uwzględnieniem wrażliwości mieszkańców na występowanie fal upałów,
- Ograniczenie skutków zagrożeń w rolnictwie, lasach i ekosystemach wynikających z pojawiania się inwazyjnych gatunków i chorób, a także uwzględnienie przystosowania gatunkowego lasów do oczekiwanego wzrostu temperatury w procesie zalesień,
- Promocja właściwego gospodarowania na obszarach rolnych, wsparcie technologiczne gospodarstw oraz doradztwo technologiczne uwzględniające aspekty dostosowania budownictwa i produkcji rolnej do zmieniających się warunków klimatycznych,
- Uwzględnienie trendów klimatycznych w procesie projektowania i budowy infrastruktury transportowej.

W gminie Jedlińsk adaptacja do zmian klimatu realizowana jest głównie poprzez działania przedstawione w poniższej tabeli.

Tabela 33. Działania nawiązujące do strategicznego planu adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030

Działania	Jednostki odpowiedzialne
Kształtowanie postaw społecznych sprzyjających adaptacji do zmian klimatu	Gmina Jedlińsk
Stworzenie lokalnych systemów monitorowania i wczesnego ostrzegania o możliwych skutkach zmian klimatycznych dla produkcji roślinnej i zwierzęcej	WIOŚ, MRiRW, Gmina Jedlińsk

V. NADZWYCZAJNE ZAGROŻENIA ŚRODOWISKA

Zagrożenia dla środowiska naturalnego mogą stanowić awarie lub katastrofy. Potencjalne zagrożenie na terenie gminy Jedlińsk stwarzają:

- zagrożenia pożarowe
- przemysł, np. awarie
- transport drogowy materiałów niebezpiecznych (drogi wojewódzkie, powiatowe oraz pozostałe drogi lokalne)
- magazynowanie i stosowanie w instalacjach technologicznych substancji niebezpiecznych
- magazynowanie i dystrybucja produktów ropopochodnych
- niewłaściwe postępowanie z odpadami zawierającymi substancje niebezpieczne
- zagrożenia naturalne: powodzie, susze.

5.1. Zagrożenia pożarowe

Obszary najbardziej zarażone na wystąpienie pożaru w gminie Jedlińsk to tereny leśne oraz obszary zwartej zabudowy mieszkaniowej w miejscowościach. Tereny leśne w gminie narażone są na zaprószenie ognia, mogące się szybko rozprzestrzeniać.

5.2. Zagrożenia naturalne

Duży wpływ na stan środowiska i możliwości jego ochrony, oprócz czynników antropogenicznych, mają także zagrożenia naturalne. Ich skala, a także ryzyko i skutki ich wystąpienia uzależnione są w dużej mierze od naturalnych uwarunkowań regionu wynikających głównie z ukształtowania terenu i budowy geologicznej oraz warunków występowania wód podziemnych i wód powierzchniowych, a także szaty roślinnej. Warunki naturalne mogą być sztucznie przekształcane pod kątem zapewnienia ochrony przed takimi zagrożeniami.

5.3. Zagrożenie powodziami

Na terenie gminy Jedlińsk zagrożenie powodziowe związane jest głównie z doliną rzeki Radomki i z obszarami pomniejszych cieków wodnych i stawów w kierunku południowym od Jedlińska (środkowa część gminy). Na terenie gminy potencjalnie najbardziej zagrożone powodzią są miejscowości: Jedlińsk, Piaseczno, Gutów, Lisów, Bród, Jankowice.
Małe zbiorniki retencyjne, mimo swojej małej pojemności, w przypadku niewielkich zlewni (cząstkowe, dopływy, itp.) relatywnie pełnić mogą bardzo dużą rolę przeciwpowodziową. Na małych rzekach (zlewniach) podczas gwałtownych opadów lub roztopów następuję szybkie wezbranie, co może być bardzo groźne dla terenów intensywnie użytkowanych, zurbanizowanych, zamieszkałych przez ludzi. W gminie zbiorniki wodne zlokalizowane są w okolicach Jedlińska. Główną funkcją powyższych zbiorników jest hodowla ryb.

Na poniższej mapie przedstawiono obszary (oznaczone kolorem niebieskim), na których stwierdzono istnienie prawdopodobieństwa wystąpienia powodzi, będące wynikiem wstępnej oceny ryzyka powodziowego zgodnie z art. 167 ustawy Prawo wodne.

Rysunek 5. Obszary narażone na niebezpieczeństwo powodzi na terenie gminy Jedlińsk

Źródło - http://mapy.isok.gov.pl/imap/

5.4. Susze

Występowanie suszy nie jest regularne, o jej wystąpieniu decydują ogółem warunki meteorologiczne i glebowe. Wystąpienie suszy zależy od czynników, które decydują o regularności cyklu hydrologicznego, tzn. o wielkości i częstotliwości opadów atmosferycznych, reżimu odpływu, zdolności retencyjnych podłoża. Znaczenie ma również stan infrastruktury melioracyjnej. Niestety na gruntach ornych i przeznaczonych pod uprawę – czyli tam gdzie skutki suszy są najdotkliwsze – nie ma wystarczającej ilości rowów i urządzeń melioracyjnych.

5.5. Nadzwyczajne zagrożenia środowiska w poszczególnych obszarach interwencji

W gminie Jedlińsk nadzwyczajne zagrożenia środowiska skupiają się w dwóch obszarach interwencji: zagrożenia hałasem i gospodarowanie wodami. Konkretne zagrożenia zostały przedstawione w tabeli poniżej.

Tabela 34. Nadzwyczajne zagrożenia środowiska w poszczególnych obszarach interwencji na terenie gminy Jedlińsk

Obszar interwencji	Nadzwyczajne zagrożenia środowiska
Ochrona klimatu i jakości powietrza	Brak zagrożeń
Zagrożenia hałasem	Duże natężenie ruchu pojazdów, szczególnie przy drodze krajowej nr 7.
Pola elektromagnetyczne	Brak zagrożeń
Gospodarowanie wodami	Zagrożenie powodziowe terenów zlokalizowanych przy rzece Radomce.
Gospodarka wodno-ściekowa	Brak zagrożeń
Zasoby geologiczne	Brak zagrożeń
Gleby	Brak zagrożeń
Gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów	Brak zagrożeń
Zasoby przyrodnicze	Brak zagrożeń
Zagrożenia poważnymi awariami	Brak zagrożeń

VI. DZIAŁANIA EDUKACYJNE

W gminie Jedlińsk działania edukacyjne skupiają się w poszczególnych obszarach interwencji:

Tabela 35. Działania edukacyjne w poszczególnych obszarach interwencji na terenie gminy Jedlińsk

Obszar interwencji	Działania edukacyjne
Ochrona klimatu i jakości powietrza	Organizowanie konkursów ekologicznych, rajdów ekologicznych w placówkach oświatowych w gminie. Przekazywanie przez gminę do wiadomości mieszkańcom okresowo ważnych informacji o możliwości dofinansowania do wymiany pieców c.o. w gospodarstwach domowych, zainstalowania OZE itp. Działanie realizowane poprzez: stronę internetową gminy, obwieszczenia do sołtysów, tablice informacyjne, lokalną prasę - "Panorama Gminy".
Zagrożenia hałasem	Brak działań
Pola elektromagnetyczne	Brak działań
Gospodarowanie wodami	Przekazywanie przez gminę do wiadomości mieszkańcom okresowo ważnych informacji o konieczności oszczędnego gospodarowania wodami podziemnymi, zagrożeniu powodziowy, itp. Działanie realizowane poprzez: stronę internetową gminy, obwieszczenia do sołtysów, tablice informacyjne, lokalną prasę - "Panorama Gminy".
Gospodarka wodno-ściekowa	Przekazywanie przez gminę do wiadomości mieszkańcom okresowo ważnych informacji o: obowiązku podłączenia kanalizacji sanitarnej, wywozie nieczystości płynnych, pracach modernizacyjnych lub budowlanych w zakresie sieci wodociągowej i kanalizacyjnej, itp. Działanie realizowane poprzez: stronę internetową gminy, obwieszczenia do sołtysów, tablice informacyjne, lokalną prasę - "Panorama Gminy".
Zasoby geologiczne	Brak działań
Gleby	Przekazywanie przez gminę do wiadomości mieszkańcom okresowo ważnych informacji o obowiązkach w zakresie nawożenia gleby, stosowania środków ochrony roślin, zakazu wypalania traw, itp. Działanie realizowane poprzez: stronę internetową gminy, obwieszczenia do sołtysów, tablice informacyjne, lokalną prasę - "Panorama Gminy".
Gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów	Prowadzenie zajęć z ekologii w szkołach, na których omawiane są głównie zalety selektywnej zbiórki i segregacji odpadów oraz aspekty ekologiczne i ekonomiczne wtórnego wykorzystanie odpadów. Informowanie mieszkańców o prowadzonym systemie selektywnej zbiórki odpadów w gminie i możliwościach odbioru odpadów niebezpiecznych, w tym azbestu. Działanie realizowane poprzez: edukacje ekologiczną w szkołach, informacje na stronie internetowej gminy, obwieszczenia do sołtysów, tablice informacyjne, lokalną prasę - "Panorama Gminy".
Zasoby przyrodnicze	Organizowanie konkursów ekologicznych, rajdów ekologicznych w placówkach oświatowych w gminie.
Zagrożenia poważnymi awariami	Brak działań

VII. MONITORING ŚRODOWISKA

Osiągnięcie celów, wyznaczonych w „Programie Ochrony Środowiska dla Gminy Jedlińsk na lata 2018-2021 z perspektywą na lata 2022-2025" wymaga prowadzenia bieżącego monitoringu przebiegu jego realizacji. Stały monitoring umożliwia ocenę skuteczności podejmowanych działań oraz wprowadzanie – w razie wystąpienia takiej konieczności – odpowiednich korekt.

Tabela 36. Harmonogram działań monitorujących "Program..."

Działanie	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Monitoring stanu środowiska								
Raporty z realizacji programu								
Aktualizacja programu								

Dla oceny realizacji "Programu..." konieczne jest ustalenie systemu wskaźników, określających skuteczność poszczególnych działań. Wskaźniki te można podzielić na grupy:

- wskaźniki ekologiczne – pozwolą określić efekt ekologiczny podejmowanych działań (jakość wód powierzchniowych i podziemnych, wskaźniki zanieczyszczenia powietrza, długość sieci infrastruktury, wskaźniki lesistości, stopień odzysku surowców wtórnych itp.)
- wskaźniki ekonomiczne – koszt jednostkowy osiągnięcia określonego efektu ekologicznego
- wskaźniki społeczne – zaangażowanie mieszkańców w działania związane z ochroną środowiska, udział w realizacji sieci infrastruktury technicznej, skuteczność selektywnej zbiórki odpadów itp.

Ocena skuteczności wdrażania programu będzie prowadzona m.in. przez porównanie wskaźników charakteryzujących stan środowiska oraz stan infrastruktury technicznej, wpływającej na stan środowiska:

- jakość wód powierzchniowych,
- jakość wód podziemnych,
- stężenie zanieczyszczeń powietrza gazowych i pyłowych,
- wskaźnik lesistości,
- powierzchnia terenów objętych ochroną prawną,
- udział komunalnych ścieków nieoczyszczonych w ściekach ogółem,
- długość sieci kanalizacyjnej,
- stosunek długości sieci wodociągowej do sieci kanalizacyjnej,
- ilość odpadów komunalnych wytworzonych przez 1 mieszkańca,
- udział odpadów posegregowanych w ogólnej ilości odpadów,
- nakłady inwestycyjne na ochronę środowiska,

oraz wskaźniki społeczne:

- udział społeczeństwa w realizacji działań z zakresu ochrony środowiska,
- uspołecznienie procesów decyzyjnych,
- lokalne inicjatywy proekologiczne,
- ilość działań prawnych związanych z redukcją zanieczyszczenia środowiska.

Informacje niezbędne do analizy stanu środowiska i monitoringu realizacji "Programu..." powinny być na bieżąco gromadzone i przetwarzane przez odpowiednie wydziały Urzędu Gminy w Jedlińsku.

Wdrażanie Programu będzie podlegało regularnej ocenie poprzez sporządzenie Raportu z realizacji Programu co 2 lata w ramach którego nastąpi:

- określenie stopnia wykonania przedsięwzięć/działań,
- określenie stopnia realizacji przyjętych celów,
- ocena rozbieżności pomiędzy przyjętymi celami i działaniami, a ich wykonaniem,
- analiza przyczyn tych rozbieżności.

Poniżej w formie tabelarycznej przedstawiono listę wskaźników do wykorzystania w Raportach.

Tabela 37. Wskaźniki monitorowania "Programu..."

Wskaźnik	Jednostka	Wartość
Ilość instalacji solarnych na budynkach prywatnych/budynkach użyteczności publicznej	szt.	
Ilość ogniw fotowoltaicznych na budynkach prywatnych/ budynkach użyteczności publicznej	szt.	
Ilość poddanych termomodernizacji budynków użyteczności publicznej	szt.	
Długość nowo zbudowanych dróg gminnych	km	
Długość przebudowanych dróg gminnych	km	
Wykonanie modernizacji oświetlenia ulicznego	tak/nie	
Ilość zbiorników retencyjnych	szt.	
Przepustowość oczyszczalni	m^3/d	
Ilość usuniętych wyrobów zawierających azbest	Mg	
Ilość zebranych selektywnie odpadów	Mg	
Długość szlaków turystyki pieszej, rowerowej i konnej oraz ścieżek dydaktycznych	km	

XIII. ANALIZA ZGODNOŚCI PROGRAMU Z DOKUMENTAMI STRATEGICZNYMI NA POZIOMIE KRAJOWYM, WOJEWÓDZKIM I POWIATOWYM

8.1. Analiza zgodności programu z dokumentami strategicznymi na poziomie krajowym

Tabela 38. Zadania zaplanowane w POŚ powiązane z celami i kierunkami wskazanymi w krajowych dokumentach strategicznych

Cele wskazane w dokumentach strategicznych	Zadania zaplanowane w Programie powiązane z celami i kierunkami wskazanymi w dokumentach strategicznych
Strategia Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko – perspektywa do 2020r.	
Cel główny Strategii realizowany będzie poprzez cele szczegółowe i kierunki interwencji: Cel 1. Zrównoważone gospodarowanie zasobami środowiska: 1.1. Racjonalne i efektywne gospodarowanie zasobami kopalin 1.2. Gospodarowanie wodami dla ochrony przed powodzią, suszą i deficytem wody 1.3. Zachowanie bogactwa różnorodności biologicznej, w tym wielofunkcyjna gospodarka leśna 1.4. Uporządkowanie zarządzania przestrzenią Cel 2. Zapewnienie gospodarce krajowej bezpiecznego i konkurencyjnego zaopatrzenia w energię: 2.1. Lepsze wykorzystanie krajowych zasobów energii 2.2. Poprawa efektywności energetycznej 2.3. Zapewnienie bezpieczeństwa dostaw importowanych surowców energetycznych 2.4. Modernizacja sektora elektroenergetyki zawodowej, w tym przygotowanie do wprowadzania energetyki jądrowej 2.5. Rozwój konkurencji na rynkach paliw i energii oraz umacnianie pozycji odbiorcy 2.6. Wzrost znaczenia rozproszonych odnawialnych źródeł energii 2.7. Rozwój energetyki na obszarach podmiejskich i wiejskich 2.8. Rozwój systemu zaopatrywania nowej generacji pojazdów wykorzystujących paliwa alternatywne Cel 3. Poprawa stanu środowiska 3.1. Zapewnienie dostępu do czystej wody dla społeczeństwa i gospodarki 3.2. Racjonalne gospodarowanie odpadami, w tym wykorzystanie ich na cele energetyczne 3.3. Ochrona powietrza, w tym ograniczenie oddziaływania energetyki 3.4. Wspieranie nowych i promocja polskich technologii energetycznych i środowiskowych 3.5. Promowanie zachowań ekologicznych oraz tworzenie warunków do powstawania zielonych miejsc pracy.	• Budowa i rozbudowa SUW Wierzchowiny • Budowa sieci wodociągowej rozdzielczej w miejscowości Klwaty • Budowa sieci wodociągowej rozdzielczej w miejscowości Narty • Budowa wodociągu w miejscowości Kruszyna • Odwodnienie SUW Jedlińsk • Budowa kanalizacji Wsola – Wielogóra • Przebudowa przepompowni ścieków, Jedlińsk ulica Warecka • Termomodernizacja siedziby ZGK w Jedlińsku • Termomodernizacja budynku GOPS i zasobu mieszkaniowego gminy w Jedlińsku • Termomodernizacja budynku GCKiKF w Jedlińsku • Gazyfikacja miejscowości: Jedlanka, Gutów, Bród, Ludwików, Gryzów, Mokrosęk • Gazyfikacja miejscowości: Piastów, Klwaty, Kamińsk
Polityka Energetyczna Polski do 2030 roku	
Kierunki: • poprawa efektywności energetycznej • wzrost bezpieczeństwa dostaw paliw i energii • wytwarzanie i przesyłanie energii elektrycznej oraz ciepła	• Termomodernizacja siedziby ZGK w Jedlińsku • Termomodernizacja budynku GOPS i zasobu mieszkaniowego

• rozwój wykorzystywania odnawialnych źródeł energii, • ograniczenie oddziaływania energetyki na środowisko	gminy w Jedlińsku • Termomodernizacja budynku GCKiKF w Jedlińsku
Krajowy Program Ochrony Powietrza do roku 2020 z perspektywą do roku 2030	
Celem głównym jest poprawa jakości życia mieszkańców Polski, szczególnie ochrony ich zdrowia i warunków życia, z uwzględnieniem ochrony środowiska, z jednoczesnym zachowaniem zasad zrównoważonego rozwoju	Jak wyżej.
Plan Gospodarowania Wodami na obszarze dorzecza Wisły	
Dla naturalnych części wód celem jest osiągnięcie co najmniej dobrego stanu ekologicznego i dla silnie zmienionych i sztucznych części wód – co najmniej dobrego potencjału ekologicznego. Ponadto, w obydwu przypadkach, w celu osiągnięcia dobrego stanu/potencjału konieczne będzie dodatkowo utrzymanie co najmniej dobrego stanu chemicznego. Dla wód podziemnych określono następujące główne cele środowiskowe: • Zapobieganie dopływowi lub ograniczenie dopływu zanieczyszczeń do wód podziemnych • Zapobieganie pogarszaniu się stanu wszystkich części wód podziemnych • Zapewnienie równowagi pomiędzy poborem a zasilaniem wód podziemnych • Wdrożenie działań niezbędnych dla odwrócenia znaczącego i utrzymującego się rosnącego trendu stężenia każdego zanieczyszczenia powstałego na skutek działalności człowieka • Dla spełnienia wymogu niepogarszania stanu części wód, dla części wód będących w co najmniej dobrym stanie chemicznym i ilościowym, celem środowiskowym będzie utrzymanie tego stanu.	• Budowa i rozbudowa SUW Wierzchowiny • Budowa sieci wodociągowej rozdzielczej w miejscowości Klwaty • Budowa sieci wodociągowej rozdzielczej w miejscowości Narty • Budowa wodociągu w miejscowości Kruszyna • Odwodnienie SUW Jedlińsk • Budowa kanalizacji Wsola – Wielogóra • Przebudowa przepompowni ścieków, Jedlińsk ulica Warecka
Program wodno-środowiskowy kraju	
Cele: • Niepogarszanie stanu części wód • Osiągnięcie dobrego stanu wód: dobry stan ekologiczny i chemiczny dla wód powierzchniowych, dobry stan chemiczny i ilościowy dla wód podziemnych, • Spełnienie wymagań specjalnych, zawartych w innych unijnych aktach prawnych i polskim prawie w odniesieniu do obszarów chronionych (w tym wrażliwych na eutrofizację wywołaną zanieczyszczeniami pochodzącymi ze źródeł komunalnych, narażonych na zanieczyszczenia związkami azotu pochodzącymi ze źródeł rolniczych, przeznaczonych do celów rekreacyjnych, do poboru wody dla zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia, przeznaczonych do ochrony gatunków zwierząt wodnych o znaczeniu gospodarczym, do ochrony siedlisk lub gatunków, dla których utrzymanie stanu wód jest ważnym czynnikiem w ich ochronie • Zaprzestanie lub stopniowe wyeliminowanie zrzutu substancji priorytetowych do środowiska lub ograniczone zrzuty tych substancji	Jak wyżej
Aktualizacja Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych	
Celem Programu jest ograniczenie zrzutów niedostatecznie oczyszczanych ścieków, a co za tym idzie – ochrona środowiska wodnego przed ich niekorzystnymi skutkami.	• Budowa kanalizacji Wsola – Wielogóra • Przebudowa przepompowni ścieków, Jedlińsk ulica Warecka

Master Plan dla wdrażania dyrektywy Rady 91/271/EWG	
Master Plan dla wdrażania dyrektywy Rady 91/271/EWG przygotowany na podstawie ustaleń z Komisją Europejską, który przedstawia sposób osiągnięcia celu wskazanego w dyrektywie Rady 91/271/EWG uwzględniając zmiany w prawodawstwie polskim oraz nową perspektywę finansową na lata 2016 – 2020. Master Plan zakłada inwestycje planowane po roku 2015 zgodnie, z którymi przyrost liczby rzeczywistych mieszkańców, którzy skorzystają z usług kanalizacyjnych w wyniku wybudowania sieci powinien wynosić: 72 367 osób, a długość sieci kanalizacyjnej planowanej do budowy ogółem to: 734,8 km.	Jak wyżej
MasterPlan dla obszaru dorzecza Wisły	
Nadrzędne cele strategiczne polityki wodnej Unii Europejskiej, które uwzględniono w dokumencie, skupiają się przede wszystkim na: • Osiągnięciu i utrzymaniu dobrego stanu oraz potencjału wód, a także związanych z nimi ekosystemów, • Zapewnieniu dostępu do zasobów wodnych dla zaspokojenia potrzeb ludności, środowiska naturalnego oraz społecznie i ekonomicznie uzasadnionych potrzeb wodnych gospodarki • Ograniczeniu negatywnych skutków powodzi i suszy oraz minimalizowaniu ryzyka wystąpienia sytuacji nadzwyczajnych • Wdrożeniu systemu zintegrowanego zarządzania zasobami wodnymi i gospodarowania wodami	Jak wyżej
Plan zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Wisły	
Cele główne zarządzania ryzykiem powodziowym, to: • Zahamowanie wzrostu ryzyka powodziowego, • Obniżenie istniejącego ryzyka powodziowego, • Poprawa systemu zarządzania ryzykiem powodziowym.	Brak zadań inwestycyjnych.
Krajowy Plan Gospodarki Odpadami 2022	
W gospodarce odpadami komunalnymi, w tym odpadami żywności i innymi odpadami ulegającymi biodegradacji, przyjęto następujące cele: 1) zmniejszenie ilości powstających odpadów 2) zwiększanie świadomości społeczeństwa na temat właściwego gospodarowania odpadami komunalnymi, w tym odpadami żywności i innymi odpadami ulegającymi biodegradacji; 3) doprowadzenie do funkcjonowania systemów zagospodarowania odpadów zgodnie z hierarchią sposobów postępowania z odpadami. 4) zmniejszenie udziału zmieszanych odpadów komunalnych w całym strumieniu zbieranych odpadów (zwiększenie udziału odpadów zbieranych selektywnie) 5) zmniejszenie ilości odpadów komunalnych ulegających biodegradacji kierowanych na składowiska odpadów, aby nie było składowanych w 2020 r. więcej niż 35% masy tych odpadów w stosunku do masy odpadów wytworzonych w 1995 r., 6) zaprzestanie składowania odpadów ulegających biodegradacji selektywnie zebranych; 7) zaprzestanie składowania zmieszanych odpadów komunalnych bez przetworzenia; 8) zmniejszenie liczby miejsc nielegalnego składowania odpadów komunalnych; 9) utworzenie systemu monitorowania gospodarki odpadami komunalnymi; 10) monitorowanie i kontrola postępowania z frakcją odpadów komunalnych wysortowywaną ze strumienia zmieszanych odpadów komunalnych i nieprzeznaczoną do składowania (frakcja 19 12 12); 11) zbilansowanie funkcjonowania systemu gospodarki odpadami	• Rozbudowa PSZOK w Jedlińsku • Rekultywacja składowiska w Urbanowie • Kontynuacja systemu zbiórki odpadów zmieszanych i segregowanych na terenie gminy

komunalnymi w świetle obowiązującego zakazu składowania określonych frakcji odpadów komunalnych i pochodzących z przetwarzania odpadów komunalnych, w tym odpadów o zawartości ogólnego węgla organicznego powyżej 5% s.m. i o cieple spalania powyżej 6 MJ/kg suchej masy, od 1 stycznia2016 r.	
Program Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032	
W dokumencie zostały wyznaczone następujące cele dotyczące azbestu: • Usunięcie i unieszkodliwienie wyrobów zawierających azbest • Minimalizacja negatywnych skutków zdrowotnych, spowodowanych obecnością azbestu na terytorium kraju • Likwidacja szkodliwego oddziaływania azbestu na środowisko	• Kontynuacja programu usuwania azbestu w terenu gminy
Narodowy Program Rozwoju Gospodarki Niskoemisyjnej	
Celem głównym jest rozwój gospodarki niskoemisyjnej przy zapewnieniu zrównoważonego rozwoju kraju. Celami szczegółowymi są: • Niskoemisyjne wytwarzanie energii, • Poprawa efektywności gospodarowania surowcami i materiałami, w tym odpadami, • Rozwój zrównoważonej produkcji – obejmujący przemysł, budownictwo i rolnictwo • Transformacja niskoemisyjna w dystrybucji i mobilności	• Termomodernizacja siedziby ZGK w Jedlińsku • Termomodernizacja budynku GOPS i zasobu mieszkaniowego gminy w Jedlińsku • Termomodernizacja budynku GCKiKF w Jedlińsku
Narodowa Strategia Edukacji Ekologicznej	
Podstawowe cele zdefiniowane w NSEE to: • Upowszechnienie idei ekorozwoju we wszystkich sferach życia, uwzględniając również pracę i wypoczynek człowieka, czyli objęcie permanentną edukacją ekologiczną wszystkich mieszkańców Polski, • Wdrożenie edukacji ekologicznej jako edukacji interdyscyplinarnej na wszystkich stopniach edukacji formalnej i nieformalnej • Tworzenie wojewódzkich, powiatowych i gminnych programów edukacji ekologicznej, stanowiących rozwinięcie Narodowego Programu Edukacji Ekologicznej, a ujmujących propozycje wnoszone przez poszczególne podmioty, realizujące projekty edukacyjne dla lokalnej społeczności, • Promowanie dobrych doświadczeń z zakresu metodyki edukacji ekologicznej	Cele te będą realizowane przez działania opisane w punkcie Edukacja ekologiczna
Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju, Polska 2030, Trzecia fala nowoczesności	
Wśród celów Strategia wymienia, m.in. zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego oraz ochronę i poprawę stanu środowiska, wzmocnienie mechanizmów terytorialnego równoważenia rozwoju dla rozwijania i pełnego wykorzystania potencjałów regionalnych, zwiększenie dostępności terytorialnej Polski poprzez utworzenie zrównoważonego, spójnego i przyjaznego użytkownikom systemu transportowego i wzrost społecznego kapitału rozwoju. Wśród wskaźników Strategia wymienia m.in. energochłonność gospodarki, udział energii ze źródeł odnawialnych w finalnym zużyciu energii, emisję CO_2, wskaźnik czystości wód, wskaźnik odpadów nierecyklingowanych.	Cele te będą realizowane przez wszystkie zaplanowane zadania w ramach poszczególnych obszarów interwencji.
Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa na lata 2012-2020	
Strategia ta wyznacza m.in. następujące priorytety: • Rozwój infrastruktury gwarantującej bezpieczeństwo energetyczne, sanitarne i wodne na obszarach wiejskich, • Rozwój infrastruktury transportowej gwarantującej dostępność transportową obszarów wiejskich	Priorytety te będą realizowane przez wszystkie zaplanowane zadania w ramach poszczególnych obszarów interwencji.

• Rozwój infrastruktury bezpieczeństwa na obszarach wiejskich, • Ochrona środowiska naturalnego w sektorze rolniczym i różnorodności biologicznej na obszarach wiejskich, • Kształtowanie przestrzeni wiejskiej z uwzględnieniem ochrony krajobrazu i ładu przestrzennego • Adaptacja rolnictwa i rybactwa do zmian klimatu oraz ich udział w przeciwdziałaniu tym zmianom • Zrównoważona gospodarka leśna i łowiecka na obszarach wiejskich, • Zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii na obszarach wiejskich	

8.2. Analiza zgodności programu z dokumentami strategicznymi na poziomie wojewódzkim

Tabela 39. Zadania zaplanowane w POŚ powiązane z celami i kierunkami wskazanymi w wojewódzkich dokumentach strategicznych

Cele wskazane w dokumentach strategicznych	Zadania zaplanowane w Programie powiązane z celami i kierunkami wskazanymi w dokumentach strategicznych
Strategia rozwoju Województwa Mazowieckiego do 2030 roku Innowacyjne Mazowsze	
Cel priorytetowy: Rozwój produkcji ukierunkowanej na eksport w przemyśle zaawansowanych i średniozaawansowanych technologii oraz w przemyśle i przetwórstwie rolno-spożywczym. Cele strategiczne: • Wzrost konkurencyjności regionu poprzez rozwój działalności gospodarczej oraz transfer i wykorzystanie nowych technologii, • Poprawa dostępności i spójności terytorialnej regionu oraz kształtowanie ładu przestrzennego, • Poprawa jakości życia oraz wykorzystanie kapitału ludzkiego i społecznego do tworzenia nowoczesnej gospodarki. Ramowe cele strategiczne: • Zapewnienie gospodarce zdywersyfikowanego zaopatrzenia w energię przy zrównoważonym gospodarowaniu zasobami • Wykorzystanie potencjału kultury i dziedzictwa kulturowego oraz walorów środowiska przyrodniczego dla rozwoju gospodarczego regionu i poprawy jakości życia	Cele te będą realizowane przez wszystkie zaplanowane zadania w ramach poszczególnych obszarów interwencji.
Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego na lata 2014-2020	
Osie priorytetowe wyznaczone w ramach RPOWM: 1. Wykorzystanie działalności badawczo-rozwojowej w gospodarce, 2. Wzrost e-potencjału Mazowsza, 3. Rozwój potencjału innowacyjnego i przedsiębiorczości, 4. Przejście na gospodarkę niskoemisyjną, 5. Gospodarka przyjazna środowisku, 6. Jakość życia, 7. Rozwój regionalnego systemu transportowego, 8. Rozwój rynku pracy, 9. Wspieranie włączenia społecznego i walka z ubóstwem, 10. Edukacja dla rozwoju regionu, 11. Pomoc techniczna.	Niektóre zadania przewidziane w Programie będą finansowane z RPOWM. Zaplanowane zadania zgodne z celami w poszczególnych osiach priorytetowych.: • Budowa i rozbudowa SUW Wierzchowiny • Budowa sieci wodociągowej rozdzielczej w miejscowości Klwaty • Budowa sieci wodociągowej rozdzielczej w miejscowości Narty • Budowa wodociągu w miejscowości Kruszyna

	• Odwodnienie SUW Jedlińsk • Budowa kanalizacji Wsola – Wielogóra • Przebudowa przepompowni ścieków, Jedlińsk ulica Warecka • Termomodernizacja siedziby ZGK w Jedlińsku • Termomodernizacja budynku GOPS i zasobu mieszkaniowego gminy w Jedlińsku • Termomodernizacja budynku GCKiKF w Jedlińsku • Gazyfikacja miejscowości: Jedlanka, Gutów, Bród, Ludwików, Gryzów, Mokrosęk • Gazyfikacja miejscowości: Piastów, Klwaty, Kamińsk • Montaż paneli fotowoltaicznych o mocy od 20 do 40 kW zlokalizowanych na dachach 16 obiektów użyteczności publicznych znajdujących się na terenie gminy • Budowa drogi gminnej Bierwce – Cmentarz • Przebudowa drogi gminnej Wsola – Marcelów – Józefówek • Przebudowa drogi gminnej Piastów-Poręby II Etap • Przebudowa drogi gminnej w Bierwieckiej Woli • Przebudowa drogi gminnej w Jedlance • Przebudowa drogi gminnej w Klwatce Szlacheckiej • Przebudowa drogi gminnej w Starych Zawadach • Przebudowa drogi gminne Wierzchowiny – Huta • Przebudowa ul. Orkana w Wielogórze • Budowa oświetlenia drogowego w gminie Jedlińsk
Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego	
Zadaniem polityki rozwoju, w tym polityki przestrzennej województwa mazowieckiego jest dążenie do zmniejszania rozpiętości wewnątrz regionalnych, przy jednoczesnym podnoszeniu wzrostu konkurencyjności regionu, tworzenie ładu przestrzennego, równoważąc kryteria efektywności i równości.	Cele te będą realizowane przez wszystkie zaplanowane zadania w ramach poszczególnych obszarów interwencji.
Wojewódzki Plan Gospodarki Odpadami dla województwa mazowieckiego na lata 2016-2021 z uwzględnieniem lat 2022-2027	
Cele: 1. zmniejszenie ilości powstających odpadów (ograniczenie marnotrawienia żywności, wprowadzenie selektywnego zbierania bioodpadów z zakładów zbiorowego żywienia),	• Rozbudowa PSZOK w Jedlińsku • Rekultywacja składowiska w Urbanowie • Kontynuacja systemu zbiórki

2. zwiększanie świadomości społeczeństwa na temat należytego gospodarowania odpadami komunalnymi, 3. planowanie systemów zagospodarowania odpadów zgodnych z hierarchią sposobów postępowania z odpadami (w szczególności w kontekście antycypowanej nadwyżki mocy istniejących i planowanych do budowy instalacji do termicznego przekształcania odpadów komunalnych) 4. mając na uwadze założenia Komisji Europejskiej, ograniczenie masy odpadów komunalnych poddawanych termicznemu przekształcaniu, do 30%, 5. zmniejszenie udziału zmieszanych odpadów komunalnych w całym strumieniu zbieranych odpadów (zwiększenie udziału odpadów zbieranych selektywnie), 6. zmniejszenie ilości odpadów komunalnych ulegających biodegradacji kierowanych na składowiska odpadów, aby nie było składowanych w 2020 r. więcej niż 35% masy tych odpadów w stosunku do masy odpadów wytworzonych w 1995 r., 7. zaprzestanie składowania odpadów ulegających biodegradacji selektywnie zebranych, 8. opracowanie wskazań legislacyjnych odnośnie mechaniczno-biologicznego przetwarzania zmieszanych odpadów komunalnych w związku z uzgadnianiem nowych wymagań BAT dla przetwarzania odpadów (emisje z instalacji, m.in. odory), 9. ograniczenie liczby miejsc nielegalnego składowania odpadów komunalnych.	odpadów zmieszanych i segregowanych na terenie gminy
Program ochrony środowiska dla Województwa Mazowieckiego do 2022r.	
Cele w zakresie ochrony środowiska do 2022 roku: *Ochrona klimatu i jakości powietrza:* 1. Poprawia jakości powietrza przy zapewnieniu bezpieczeństwa energetycznego w kontekście zmian klimatu 2. Osiągnięcie poziomu celu długoterminowego dla ozonu *Zagrożenia hałasem* 1. Ochrona przed hałasem *Pola elektromagnetyczne* 1. Utrzymanie dotychczasowego stanu braku zagrożeń ponadnormatywnym promieniowaniem elektromagnetycznym *Gospodarowanie wodami* 1. Osiągnięcie dobrego stanu jednolitych części wód powierzchniowych i podziemnych 2. Ochrona przed zjawiskami ekstremalnymi związanymi z wodą *Gospodarka wodno-ściekowa* 1. Prowadzenie racjonalnej gospodarki wodno-ściekowej *Zasoby geologiczne* 1. Racjonalne gospodarowanie zasobami geologicznymi *Gleby* 1. Ochrona gleb przed negatywnym oddziaływaniem antropogenicznym, erozją oraz niekorzystnymi zmianami klimatu *Gospodarowanie odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów* 1. Gospodarowanie odpadami zgodnie z hierarchią sposobów postępowania z odpadami, uwzględniając zrównoważony rozwój województwa mazowieckiego *Zasoby przyrodnicze* 1. Ochrona różnorodności biologicznej oraz krajobrazowej 2. Prowadzenie trwale zrównoważonej gospodarki leśnej 3. Zwiększanie lesistości *Zagrożenia poważnymi awariami*	Wszystkie zadania zaplanowane w ramach programu wpisują się w cele strategiczne dokumentu.

1. Ograniczenie ryzyka wystąpienia poważnych awarii przemysłowych oraz minimalizacja ich skutków	

8.3. Analiza zgodności programu z dokumentami strategicznymi na poziomie powiatowym

Tabela 40. Zadania zaplanowane w POŚ powiązane z celami i kierunkami wskazanymi w powiatowych dokumentach strategicznych

Cele wskazane w dokumentach strategicznych	Zadania zaplanowane w Programie powiązane z celami i kierunkami wskazanymi w dokumentach strategicznych
Strategia Zrównoważonego Rozwoju Powiatu Radomskiego do roku 2020	
Misja powiatu: Powiat Radomski to obszar zrównoważonego rozwoju, zapewniający stałą poprawę jakości życia mieszkańców, chroniący zasoby środowiska przyrodniczego i dziedzictwa kulturowego, wspierający dalszy rozwój funkcji osadniczej, gospodarczej i turystyczno-rekreacyjnej. Cele: 1. Wzrost konkurencyjności gospodarki, zatrudnienia i przedsiębiorczości mieszkańców 1.1. Likwidacja niedoborów w sferze infrastruktury technicznej oraz ochrona środowiska przyrodniczego 1.2. Poprawa efektywności i specjalizacja sektora rolniczego 1.3. Rozwój aktywnych form przeciwdziałania bezrobociu 1.4. Rozwój infrastruktury turystycznej 1.5. Promocja walorów i zasobów oraz rozwój współpracy międzynarodowej powiatu 2. Rozwój usług społecznych oraz tworzenie społeczeństwa obywatelskiego i informacyjnego 2.1. Podniesienie poziomu wykształcenia wiedzy i umiejętności praktycznych mieszkańców 2.2. Poprawa stanu zdrowia mieszkańców oraz opieki społecznej 2.3. Poprawa stanu bezpieczeństwa i porządku publicznego 2.4. Wspieranie działań na rzecz integracji i aktywizacji prospołecznej mieszkańców 2.5. Edukacji ekologiczna i promocja ekologicznego stylu życia mieszkańców 2.6. Upowszechniania technologii informacyjnych i komunikacyjnych	Wszystkie zadania zaplanowane w ramach programu wpisują się w cele strategiczne omawianego dokumentu.
Program Ochrony Środowiska Powiatu Radomskiego	
Cele w zakresie ochrony powietrza: – sukcesywna likwidacja źródeł niskiej emisji – wprowadzanie paliw ekologicznych jako czynnika grzewczego w kotłowniach lokalnych i przemysłowych co pozwoli na ograniczenie emisji zanieczyszczeń pyłowo - gazowych emitowanych do powietrza – promowanie i wprowadzanie najlepszych dostępnych technik /BAT/ dla zakładów produkcyjnych – wzrost i promocja wykorzystania energii odnawialnej – właściwa edukacja ekologiczna Cele w zakresie hałasu i promieniowania: – wdrożenie monitoringu środowiska w zakresie hałasu przy współpracy z – Mazowieckim Wojewódzkim Inspektoratem Ochrony Środowiska – ograniczenie emisji hałasu poprzez stosowanie ekranów zieleni wokół – najbardziej zagrożonych terenów i traktów komunikacyjnych,	Wszystkie zadania zaplanowane w ramach programu wpisują się w cele strategiczne omawianego dokumentu.

drogowych i kolejowych – lokalizacja źródeł promieniowania elekromagnetycznego z dala od terenów zabudowy mieszkaniowej Cele w zakresie gospodarki wodno-ściekowej: – ograniczenie poboru wód podziemnych dla celów gospodarczych, produkcji i usług – ograniczenie wodochłonności – poprawa jakości wód powierzchniowych – zapobieganie zanieczyszczenia wód powierzchniowych i podziemnych ze szczególnym naciskiem na zapobieganie u źródła – zmniejszenie deficytu wód powierzchniowych – udział w opracowaniu pilotażowego programu ochrony wód dla zlewni Radomki W zakresie gospodarki leśnej, ochrony przyrody i łowiectwa: – zwiększanie stopnia lesistości poprzez zalesianie gruntów najsłabszych – i odłogujących, zdegradowanych, ograniczenie rozdrobnienia istniejących lasów poprzez tzw. dolesianie i tworzenie kompleksów leśnych na obszarach wyznaczonych granicami polno-leśnymi, – dostosowywanie zalesień do określonych funkcji ochronnych, klimatotwórczych, społecznych – wzbogacanie siedlisk naturalnych poprzez tworzenie ekosystemów leśnych o dużym stopniu różnorodności przy udziale gatunków biocenotycznych i ograniczeniu monokultur sosnowych – propagowanie zalesień tworzonych przy udziale dotacji celowych – intensyfikacja działań w ramach nadzoru nad lasami nie stanowiącymi własności Skarbu Państwa, szczególnie mające na celu właściwe użytkowanie lasów, odnawiania zasobów leśnych, ograniczenie zrębów dewastacyjnych – szkolenie właścicieli lasów w zakresie ekologicznego gospodarowania zasobami leśnymi – współpraca z Lasami Państwowymi, Polskim Związkiem Łowieckim, Wojewódzkim Konserwatorem Przyrody i instytucjami pozarządowymi w zakresie ochrony przyrody (lasów, zadrzewień, cennych obiektów przyrody, zwierzyny dziko żyjącej), edukowanie społeczności w zakresie racjonalnego korzystania z zasobów przyrodniczych, kształtowanie środowiska naturalnego i jego ochrony Gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów – działania integrujące na szczeblu regionalnym – działania integrujące na obszarze powiatu – inspirowanie działań do racjonalnej gospodarki odpadami w sektorze gospodarczym – wzorcowe postępowanie z odpadami w jednostkach podległych samorządowi powiatowemu – stała edukacja ekologiczna – właściwe postępowanie z wybranymi odpadami	

IX. ANALIZA SWOT

Podsumowanie diagnozy stanowi niżej przeprowadzona analiza SWOT, która przeprowadzona została w podziale na cztery grupy (cztery kategorie czynników strategicznych):

- **S** (*Strengths*) – mocne strony: wszystko to co stanowi atut, przewagę, zaletę analizowanego obiektu,
- **W** (*Weaknesses*) – słabe strony: wszystko to co stanowi słabość, barierę, wadę analizowanego obiektu,
- **O** (*Opportunities*) – szanse: wszystko to co stwarza dla analizowanego obiektu szansę korzystnej zmiany,
- **T** (*Threats*) – zagrożenia: wszystko to co stwarza dla analizowanego obiektu niebezpieczeństwo zmiany niekorzystnej.

Tabela 41. Analiza SWOT w poszczególnych obszarach interwencji

OBSZAR INTERWENCJI: OCHRONA KLIMATU I JAKOŚCI POWIETRZA
Mocne strony (czynniki wewnętrzne)
– Niski stopień uprzemysłowienia gminy przekłada się na dobrą jakość powietrza
Słabe strony (czynniki wewnętrzne)
– Klasyfikacja powietrza strefy mazowieckiej pod względem ochrony zdrowia: klasa C dla PM10 i benzo(a)pirenu oraz przekroczony poziom docelowy i cel długoterminowy dla O_3 – Klasyfikacja powietrza strefy mazowieckiej pod względem ochrony roślin dla ozonu powyżej poziomu celu długoterminowego
Szanse (czynniki zewnętrzne)
– Możliwość pozyskania środków unijnych (czynniki zewnętrzne) na inwestycje związane z tym obszarem interwencji – Opracowany Plan gospodarki niskoemisyjnej dla gminy Jedlińsk – Opracowane Założenia do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe dla gminy Jedlińsk
Zagrożenia (czynniki zewnętrzne)
– Napływ zanieczyszczeń z sąsiednich gmin
OBSZAR INTERWENCJI: ZAGROŻENIA HAŁASEM
Mocne strony (czynniki wewnętrzne)
– Zmodernizowane odcinki dróg
Słabe strony (czynniki wewnętrzne)
– Przebiegająca przez teren gminy droga krajowa nr 7 – Niezmodernizowane odcinki dróg
Szanse (czynniki zewnętrzne)
– Możliwość pozyskania środków unijnych na inwestycje związane z tym obszarem interwencji – Rozwój transportu publicznego – Rozwój ścieżek rowerowych
Zagrożenia (czynniki zewnętrzne)
– Zwiększająca się liczba pojazdów – Pogorszenie jakości dróg wskutek ich eksploatacji przez zwiększającą się ilość pojazdów – Nieuzyskanie środków finansowych na budowę i przebudowę dróg oraz ich remont
OBSZAR INTERWENCJI: POLA ELEKTROMAGNETYCZNE
Mocne strony (czynniki wewnętrzne)
– Brak przekroczeń norm pola elektromagnetycznego na obszarze gminy
Słabe strony (czynniki wewnętrzne)
– Brak edukacji ekologicznej nt. rzeczywistej skali zagrożenia emisją pól elektromagnetycznych – Rozwój sieci elektromagnetycznych i zwiększona ilość urządzeń elektromagnetycznych
Szanse (czynniki zewnętrzne)

– Stopniowe zastępowanie systemów GSM/UMTS nowymi rodzajami nadajników LTE (Long Term Evolution), które emitują jeszcze mniej promieniowania elektromagnetycznego
Zagrożenia (czynniki zewnętrzne)
– Zwiększenie ilości stacji bazowych telefonii komórkowych
OBSZAR INTERWENCJI: GOSPODAROWANIE WODAMI
Mocne strony (czynniki wewnętrzne)
– Dobry stan chemiczny wód podziemnych
Słabe strony (czynniki wewnętrzne)
– Zanieczyszczone wody powierzchniowe na terenie gminy
Szanse (czynniki zewnętrzne)
– Wdrożenie ekologicznych metod oczyszczania wód powierzchniowych
Zagrożenia (czynniki zewnętrzne)
– Zagrożenie powodziowe - rzeka Radomka - oraz zagrożenie podtopieniami – Infiltracja zanieczyszczeń z rolnictwa
OBSZAR INTERWENCJI: GOSPODARKA WODNO-ŚCIEKOWA
Mocne strony (czynniki wewnętrzne)
– Zwodociągowanie gminy na poziomie 80% – Skanalizowanie gminy na poziomie 17% w miejscowościach: Jedlińsk, Jedlanka, Piaseczno i Wola Gutowska – Oczyszczalnie ścieków: komunalna, 2 przy szkołach, 70 sztuk oczyszczalni przydomowych
Słabe strony (czynniki wewnętrzne)
– Dysproporcja między długością sieci wodociągowej i kanalizacyjnej
Szanse (czynniki zewnętrzne)
– Rozwój przydomowych oczyszczalni ścieków, gdzie budowa kanalizacji jest technicznie i ekonomicznie nieuzasadniona – Możliwość pozyskania środków unijnych na inwestycje związane z tym obszarem inwestycji
Zagrożenia (czynniki zewnętrzne)
– Zrzut zanieczyszczonej wody w gminach ościennych
OBSZAR INTERWENCJI: ZASOBY GEOLOGICZNE
Mocne strony (czynniki wewnętrzne)
– Występowanie złóż surowców mineralnych na potrzeby lokalne
Słabe strony (czynniki wewnętrzne)
➢ Brak złóż kruszyw grubych o wartości przemysłowej
Szanse (czynniki zewnętrzne)
➢ Wzrost budownictwa drogowego i mieszkaniowego
Zagrożenia (czynniki zewnętrzne)
– Wzmożona antropopresja powierzchni ziemi
OBSZAR INTERWENCJI: GLEBY
Mocne strony (czynniki wewnętrzne)
– Rekultywacja terenów i użytków rolnych zdegradowanych i zdewastowanych
Słabe strony (czynniki wewnętrzne)
– Gleby o niskiej wartości produkcyjnej – Wysokie zakwaszenie gleb
Szanse (czynniki zewnętrzne)
– Kompleksowa wiedza na temat potrzeb glebowych oparta na aktualnych badaniach gleb
Zagrożenia (czynniki zewnętrzne)
– Możliwość skażenia gleb
OBSZAR INTERWENCJI: GOSPODARKA ODPADAMI I ZAPOBIEGANIE POWSTAWANIU ODPADÓW
Mocne strony (czynniki wewnętrzne)
– Zorganizowany system odbioru odpadów – Wzrost ilości odpadów zebranych selektywnie – Sukcesywny odbiór odpadów azbestowych
Słabe strony (czynniki wewnętrzne)
– Niska świadomość ekologiczna mieszkańców

Szanse (czynniki zewnętrzne)
– Kupowanie produktów bez zbędnych opakowań jako działanie proekologiczne
Zagrożenia (czynniki zewnętrzne)
– Przywóz odpadów komunalnych lub niebezpiecznych z innych województw
OBSZAR INTERWENCJI: ZASOBY PRZYRODNICZE
Mocne strony (czynniki wewnętrzne)
– Charakter krajobrazowy gminy to rolniczo-leśny
Słabe strony (czynniki wewnętrzne)
– Niewystarczająca świadomość ekologiczna mieszkańców – Mała powierzchnia zalesiona gminy – Niski poziom wykorzystania OZE
Szanse (czynniki zewnętrzne)
– Propagowanie rolnictwa i przetwórstwa ekologicznego – Popyt na OZE
Zagrożenia (czynniki zewnętrzne)
– Zagrożenia naturalne: pożary, powodzie, gradobicia, huragany – Niewystarczające środki finansowe przeznaczone na ochronę środowiska – Wysoki koszt inwestycji w OZE
OBSZAR INTERWENCJI: ZAGROŻENIE POWAŻNYMI AWARIAMI
Mocne strony (czynniki wewnętrzne)
– Brak zakładów o dużym i zwiększonym ryzyku wystąpienia awarii
Słabe strony (czynniki wewnętrzne)
– Brak
Szanse (czynniki zewnętrzne)
– Stosowane nowoczesne zabezpieczenia w zakładach
Zagrożenia (czynniki zewnętrzne)
– Możliwość wystąpienia awarii w gminach ościennych

X. CELE, KIERUNKI INTERWENCJI ORAZ ZADANIA I ICH FINANSOWANIE

Propozycje celów, kierunków interwencji oraz zadań wynikają m.in. ze zdefiniowanych zagrożeń i problemów dla poszczególnych obszarów interwencji (analiza SWOT). Planowane zadania przyczyniają się do osiągnięcia celów zapisanych w dokumentach strategicznych i programowych poziomu krajowego, wojewódzkiego i powiatowego.

"Program Ochrony Środowiska dla Gminy Jedlińsk na lata 2022-2025 z perspektywą na lata 2022-2025" jest dokumentem, który przedstawia priorytety i cele działań kompatybilne z programami strategicznymi i planistycznymi wyższego rzędu. Ponadto, założenia niniejszego "Programu..." wynikają z obecnego stanu środowiska gminy, jej aktualnej sytuacji społeczno-gospodarczej oraz planów rozwojowych.
Wyboru priorytetów dla "Program Ochrony Środowiska dla Gminy Jedlińsk na lata 2022-2025 z perspektywą na lata 2022-2025" dokonano w oparciu o diagnozę stanu poszczególnych komponentów środowiska na terenie gminy, uwarunkowań zewnętrznych i wewnętrznych, a także innych wymagań w zakresie jakości środowiska.

Priorytety:

POPRAWA STANU ŚRODOWISKA W POSZCZEGÓLNYCH OBSZARACH INTERWENCJI GMINY JEDLIŃSK

ROZWÓJ GOSPODARCZY PRZYJAZNY ŚRODOWISKU NATURALNEMU GMINY

Tabela 42. Cele, kierunki interwencji oraz zadania

Obszar interwencji	Cel długoterminowy do 2025 roku	Wskaźnik Nazwa (+źródło danych)	Wskaźnik Wartość bazowa	Wskaźnik Wartość docelowa	Kierunek interwencji	Zadania przewidziane do realizacji w latach 2018-2025	Podmiot odpowiedzialny	Ryzyka
Ochrona klimatu i jakości powietrza	Poprawa jakości powietrza	Liczba budynków poddanych termomodernizacji (Gmina)	0	4 budynki	Zmniejszenie zanieczyszczenia powietrza	Termomodernizacja siedziby ZGK w Jedlińsku	Gmina	Brak środków finansowych
						Termomodernizacja budynku GOPS i zasobu mieszkaniowego gminy w Jedlińsku		
						Termomodernizacja budynku GCKiKF w Jedlińsku		
		Liczba obiektów ze zmodernizowanymi instancjami grzewczymi (Gmina)	0	4 budynki		Przebudowa instalacji grzewczych w szkołach ZSP Wsola, ZSP Wierzchowiny, PSP Stare Zawady, PSP Jedlanka		
		Liczba nowych opraw oświetlenie drogowego (Gmina)	0	brak danych		Budowa oświetlenia drogowego w gminie Jedlińsk		
			brak danych	brak danych		Modernizacja oświetlenia ulicznego w gminie Jedlińsk		
		Długość wybudowanej sieci (Gmina)	0	brak danych		Gazyfikacja miejscowości: Jedlanka, Gutów, Bród, Ludwików, Gryzów, Mokrosęk		
			0	brak danych		Gazyfikacja miejscowości: Piastów, Klwaty, Kamińsk		

Obszar interwencji	Cel długoterminowy do 2025 roku	Wskaźnik Nazwa (+źródło danych)	Wskaźnik Wartość bazowa	Wskaźnik Wartość docelowa	Kierunek interwencji	Zadania przewidziane do realizacji w latach 2018-2025	Podmiot odpowiedzialny	Ryzyka
		Liczba zmodernizowanych kotłowni/pieców	0	brak danych		Ograniczenie emisji zanieczyszczeń poprzez modernizację kotłowni/ pieców na terenie gminy Jedlińsk	Gmina/ Mieszkańcy	Brak środków finansowych
Zagrożenie hałasem	Ograniczenie hałasu związanego z transportem	Długość przebudowanych dróg (Gmina)	0	brak danych	Zmniejszenie hałasu	Budowa drogi gminnej Bierwce – Obózek - Cmentarz	Gmina/ Zarządcy dróg	Brak środków finansowych
						Przebudowa drogi gminnej Wsola – Marcelów – Józefówek		
						Przebudowa drogi gminnej Piastów-Poręby II Etap		
						Przebudowa drogi gminnej w Bierwieckiej Woli		
						Przebudowa drogi gminnej w Jedlance		
						Przebudowa drogi gminnej w Klwatce Szlacheckiej		
						Przebudowa drogi gminnej w Starych Zawadach		
						Przebudowa drogi gminne Wierzchowiny – Huta		
						Przebudowa ul. Orkana w Wielogórze		
						Budowa drogi gminnej nr 350405W relacji Ludwików - Wola		

Obszar interwencji	Cel długoterminowy do 2025 roku	Wskaźnik Nazwa (+źródło danych)	Wskaźnik Wartość bazowa	Wskaźnik Wartość docelowa	Kierunek interwencji	Zadania przewidziane do realizacji w latach 2018-2025	Podmiot odpowiedzialny	Ryzyka
						Gutowska w miejscowości Narty		
						Przebudowa ul Jaśminowej w Jedlińsku		
						Przebudowa ul. Topolowej w Wielogórze		
						Przebudowa drogi gminnej od drogi powiatowej 3509W do drogi gminnej Piastów Chmielniak		
						Budowa drogi Klwaty – Wsola (odcinek drogi 350416W)		
						Budowa drogi gminnej Wierzchowiny Zielonka		
						Budowa drogi gminnej Wierzchowiny szkoła - Boża Wola (droga gmina 350409W)		
						Budowa ul. Reja w Jedlińsku		
						Budowa ul. Lipowej w Jedlińsku wraz z oświetleniem		
						Przebudowa drogi gminnej Lisów - PKP		
						Przebudowa drogi gminnej w Górnej Woli		

Obszar interwencji	Cel długoterminowy do 2025 roku	Wskaźnik Nazwa (+źródło danych)	Wskaźnik Wartość bazowa	Wskaźnik Wartość docelowa	Kierunek interwencji	Zadania przewidziane do realizacji w latach 2018-2025	Podmiot odpowiedzialny	Ryzyka
						Przebudowa drogi gminnej Piastów - Młyn		
		Długość wybudowanych ścieżek rowerowych (Gmina)	0	brak danych		Budowa ścieżek rowerowych na terenie Gminy Jedlińsk	Gmina	
Gospodarka wodno-ściekowa	Ochrona wód powierzchniowych i podziemnych	Liczba przyłączy do sieci wodociągowej (Gmina)	3 441 sztuk	brak danych	Ochrona wód, utrzymanie dobrego stanu jakości wód	Budowa i rozbudowa SUW Wierzchowiny	Gmina	Brak środków finansowych
						Budowa sieci wodociągowej rozdzielczej w miejscowości Klwaty		
						Budowa sieci wodociągowej rozdzielczej w miejscowości Narty		
						Budowa wodociągu w miejscowości Kruszyna		
						Odwodnienie SUW Jedlińsk		
						Rozbudowa sieci wodociągowych na terenie gminy		
		Długość wymienionej/ wyremontowanej/ zmodernizowanej sieci wodociągowej	0	brak danych		Wymiana/remont /modernizacja sieci wodociągowej na terenie gminy Jedlińsk		
		Długość wymienionej/ wyremontowanej/ zmodernizowanej	0	brak danych		Wymiana/remont/ modernizacja sieci kanalizacyjnej na terenie gminy Jedlińsk		

Obszar interwencji	Cel długoterminowy do 2025 roku	Wskaźnik Nazwa (+źródło danych)	Wskaźnik Wartość bazowa	Wskaźnik Wartość docelowa	Kierunek interwencji	Zadania przewidziane do realizacji w latach 2018-2025	Podmiot odpowiedzialny	Ryzyka
		sieci kanalizacyjnej						
		Przepustowość oczyszczalni	600 m^3/d	brak danych		Budowa/rozbudowa oczyszczalni ścieków na terenie gminy Jedlińsk		
		Liczba przyłączy do sieci kanalizacyjnej (Gmina)	597 sztuk	brak danych		Budowa kanalizacji sanitarnej Wsola – Wielogóra		
						Budowa kanalizacji sanitarnej w miejscowości Lisów		
						Budowa kanalizacji sanitarnej w miejscowości Płasków		
						Przebudowa przepompowni ścieków, Jedlińsk ulica Warecka		
		Długość sieci kanalizacji deszczowej (Gmina)	0	brak danych		Budowa kanalizacji deszczowej w miejscowości Jedlińsk	Gmina	Brak środków finansowych
		Liczba nowych oczyszczalni przydomowych (Gmina)	70 sztuk	brak danych		Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków na terenach nie objętych siecią kanalizacyjną	Gmina/ Mieszkańcy	Brak środków finansowych
Gleby	Rekultywacja terenów zdegradowanych i zdewastowanych	Ilość zrekultywowanych składowisk odpadów (Gmina)	0	1 nieczynne składowisko	Rekultywacja nieczynnego składowiska odpadów	Rekultywacja składowiska w Urbanowie	Gmina	Brak środków finansowych

Obszar interwencji	Cel długoterminowy do 2025 roku	Wskaźnik Nazwa (+źródło danych)	Wskaźnik Wartość bazowa	Wskaźnik Wartość docelowa	Kierunek interwencji	Zadania przewidziane do realizacji w latach 2018-2025	Podmiot odpowiedzialny	Ryzyka
Gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów	Zwiększenie ilości odpadów zbieranych selektywnie	Ilość rozbudowanych PSZOK (Gmina)	0	1 obiekt	Zwiększenie ilości odpadów zbieranych selektywnie	Rozbudowa i modernizacja PSZOK	Gmina	Brak środków finansowych
		Ilość zebranych opadów w sposób selektywny (Gmina)	0	powyżej 600 Mg rocznie		Kontynuacja systemu zbiórki odpadów zmieszanych i segregowanych na terenie gminy		
	Usunięcie wyrobów zawierających azbest z terenu gminy	Ilość usuniętych wyrobów zawierających azbest (Gmina)	0	powyżej 130 Mg rocznie	Zmniejszenie ilości wyrobów zawierających azbest	Kontynuacja programu usuwania azbestu		
Zasoby przyrodnicze	Zwiększenie udziału energii z OZE w bilansie energetycznym gminy	Ilość nowo powstałych OZE (Gmina)	0	16	Zwiększenie udziału energii z OZE w bilansie energetycznym gminy	Montaż paneli fotowoltaicznych o mocy od 20 do 40 kW zlokalizowanych na dachach 16 obiektów użyteczności publicznych znajdujących się na terenie gminy	Gmina / Mieszkańcy	Brak środków finansowych
			0	brak danych		Montaż kolektorów słonecznych		
			0	brak danych		Montaż pomp ciepła		
	Zwiększenie bezpieczeństwa powodziowego	Powierzchnia zbiornika (Gmina)	0	brak danych	Ograniczenie zasięgu oraz skutków powodzi	Budowa zbiornika retencyjnego na rzece Radomce		

Tabela 43. Harmonogram realizacji zadań monitorowanych wraz z ich finansowaniem planowanych do realizacji w latach 2018-2025

Nazwa zadania	Podmiot odpowiedzialny za realizację	Lata realizacji	Szacunkowe koszty zadania	Źródła środków
OBSZAR INTERWENCJI: OCHRONA KLIMATU I JAKOŚCI POWIETRZA				
Termomodernizacja siedziby ZGK w Jedlińsku	Gmina Jedlińsk	2020	brak danych	Środki własne Środki zewnętrzne
Termomodernizacja budynku GOPS i zasobu mieszkaniowego gminy w Jedlińsku	Gmina Jedlińsk	2020	brak danych	Środki własne Środki zewnętrzne
Termomodernizacja budynku GCKiKF w Jedlińsku	Gmina Jedlińsk	2020	brak danych	Środki własne Środki zewnętrzne
Przebudowa instalacji grzewczych w szkołach ZSP Wsola, ZSP Wierzchowiny, PSP Stare Zawady, PSP Jedlanka	Gmina Jedlińsk	2018-2020	2 000 000, 00 zł	Środki własne Środki krajowe Środki UE
Budowa oświetlenia drogowego w gminie Jedlińsk	Gmina Jedlińsk	2018	1 110 000,00 zł	Środki własne Środki krajowe Środki UE NFOŚiGW WFOŚiGW
Modernizacja oświetlenia drogowego w gminie Jedlińsk	Gmina Jedlińsk	2019 – 2020	4 100 000,00 zł	Środki własne Środki krajowe Środki UE NFOŚiGW WFOŚiGW
Gazyfikacja miejscowości: Jedlanka, Gutów, Bród, Ludwików, Gryzów, Mokrosęk	Gmina Jedlińsk	2019 – 2021	brak danych	Środki własne spółki gazowej Środki mieszkańców Środki zewnętrzne
Gazyfikacja miejscowości: Piastów, Klwaty, Kamińsk	Gmina Jedlińsk	2019 – 2021	brak danych	Środki własne spółki gazowej Środki mieszkańców Środki zewnętrzne
Ograniczenie emisji zanieczyszczeń poprzez modernizację kotłowni/ pieców na terenie gminy Jedlińsk	Gmina Jedlińsk	2019 – 2025	500 000,00 zł	Środki własne Środki krajowe Środki UE NFOŚIGW WFOŚiGW Mieszkańcy

Nazwa zadania	Podmiot odpowiedzialny za realizację	Lata realizacji	Szacunkowe koszty zadania	Źródła środków
OBSZAR INTERWENCJI: ZAGROŻENIE HAŁASEM				
Budowa drogi gminnej Bierwce – Obózek - Cmentarz	Gmina Jedlińsk	2018	500 000,00 zł	Środki własne Środki krajowe Środki UE
Przebudowa drogi gminnej Wsola – Marcelów – Józefówek	Gmina Jedlińsk	2018	1 500 000,00 zł	Środki własne Środki krajowe Środki UE
Przebudowa drogi gminnej Piastów-Poręby II Etap	Gmina Jedlińsk	2019-2020	350 000,00 zł	Środki własne Środki krajowe Środki UE
Przebudowa drogi gminnej w Bierwieckiej Woli	Gmina Jedlińsk	2019 - 2020	450 000,00 zł	Środki własne Środki krajowe Środki UE
Przebudowa drogi gminnej w Jedlance	Gmina Jedlińsk	2019 - 2020	750 000,00 zł	Środki własne Środki krajowe Środki UE
Przebudowa drogi gminnej w Klwatce Szlacheckiej	Gmina Jedlińsk	2019 - 2020	900 000,00 zł	Środki własne Środki krajowe Środki UE
Przebudowa drogi gminnej w Starych Zawadach	Gmina Jedlińsk	2019 - 2020	650 000,00 zł	Środki własne Środki krajowe Środki UE
Przebudowa drogi gminnej Wierzchowiny – Huta	Gmina Jedlińsk	2019 – 2020	400 000,00 zł	Środki własne Środki krajowe Środki UE
Przebudowa ul. Orkana w Wielogórze	Gmina Jedlińsk	2019 – 2020	850 000,00 zł	Środki własne Środki krajowe Środki UE
Budowa drogi gminnej nr 350405W relacji Ludwików - Wola Gutowska w miejscowości Narty	Gmina Jedlińsk	2019 – 2020	1 500 000,00 zł	Środki własne Środki krajowe Środki UE
Przebudowa ul Jaśminowej w Jedlińsku	Gmina Jedlińsk	2019 – 2020	430 000,00 zł	Środki własne Środki krajowe Środki UE

Nazwa zadania	Podmiot odpowiedzialny za realizację	Lata realizacji	Szacunkowe koszty zadania	Źródła środków
Przebudowa ul. Topolowej w Wielogórze	Gmina Jedlińsk	2019 – 2020	500 000,00 zł	Środki własne Środki krajowe Środki UE
Przebudowa drogi gminnej od drogi powiatowej 3509W do drogi gminnej Piastów Chmielniak	Gmina Jedlińsk	2019 – 2020	400 000,00 zł	Środki własne Środki krajowe Środki UE
Budowa drogi Klwaty – Wsola (odcinek drogi 350416W)	Gmina Jedlińsk	2019 – 2020	1 500 000,00 zł	Środki własne Środki krajowe Środki UE
Budowa drogi gminnej Wierzchowiny Zielonka	Gmina Jedlińsk	2019 – 2020	900 000,00 zł	Środki własne Środki krajowe Środki UE
Budowa drogi gminnej Wierzchowiny szkoła - Boża Wola (droga gmina 350409W)	Gmina Jedlińsk	2019 – 2020	1 000 000,00 zł	Środki własne Środki krajowe Środki UE
Budowa ul. Reja w Jedlińsku	Gmina Jedlińsk	2019 – 2020	240 000,00 zł	Środki własne Środki krajowe Środki UE
Budowa ul. Lipowej w Jedlińsku wraz z oświetleniem	Gmina Jedlińsk	2019 – 2020	310 000,00 zł	Środki własne Środki krajowe Środki UE
Przebudowa drogi gminnej Lisów - PKP	Gmina Jedlińsk	2019 – 2020	420 000,00 zł	Środki własne Środki krajowe Środki UE
Przebudowa drogi gminnej w Górnej Woli	Gmina Jedlińsk	2019 – 2020	200 000,00 zł	Środki własne Środki krajowe Środki UE
Przebudowa drogi gminnej Piastów - Młyn	Gmina Jedlińsk	2019 – 2020	320 000,00 zł	Środki własne Środki krajowe Środki UE
Budowa ścieżek rowerowych na terenie Gminy Jedlińsk	Gmina Jedlińsk	2018 - 2019	1 000 000,00 zł	Środki własne Środki krajowe Środki UE

Nazwa zadania	Podmiot odpowiedzialny za realizację	Lata realizacji	Szacunkowe koszty zadania	Źródła środków
OBSZAR INTERWENCJI: GOSPODARKA WODNO-ŚCIEKOWA				
Budowa i rozbudowa SUW Wierzchowiny	Gmina Jedlińsk	2018	1 500 000,00 zł	Środki własne Środki UE
Budowa sieci wodociągowej rozdzielczej w miejscowości Klwaty	Gmina Jedlińsk	2018	30 000,00 zł	Środki własne Środki UE
Budowa sieci wodociągowej rozdzielczej w miejscowości Narty	Gmina Jedlińsk	2018	25 000,00 zł	Środki własne Środki UE
Budowa wodociągu w miejscowości Kruszyna	Gmina Jedlińsk	2018	30 000,00 zł	Środki własne Środki UE
Odwodnienie SUW Jedlińsk	Gmina Jedlińsk	2018	150 000,00 zł	Środki własne Środki UE
Rozbudowa sieci wodociągowych na terenie gminy	Gmina Jedlińsk	2019 - 2025	500 000,00zł	Środki własne Środki UE
Wymiana/remont /modernizacja sieci wodociągowej na terenie gminy Jedlińsk	Gmina Jedlińsk	2019 - 2025	700 000,00zł	Środki własne Środki UE
Wymiana/remont/ modernizacja sieci kanalizacyjnej na terenie gminy Jedlińsk	Gmina Jedlińsk	2019 - 2025	400 000,00zł	Środki własne Środki UE
Budowa/rozbudowa oczyszczalni ścieków na terenie gminy Jedlińsk	Gmina Jedlińsk	2019-2023	8 000 000,00zł	Środki własne Środki UE
Budowa kanalizacji sanitarnej Wsola – Wielogóra	Gmina Jedlińsk	2018 - 2019	50 000 000,00 zł	Środki własne Środki UE POIiŚ
Budowa kanalizacji sanitarnej w miejscowości Lisów	Gmina Jedlińsk	2019-2025	4 500 000,00zł	Środki własne Środki UE POIiŚ
Budowa kanalizacji sanitarnej w miejscowości Płasków	Gmina Jedlińsk	2019-2025	3 500 000,00zł	Środki własne Środki UE POIiŚ
Przebudowa przepompowni ścieków, Jedlińsk ulica Warecka	Gmina Jedlińsk	2018	40 000,00 zł	Środki własne Środki UE POIiŚ
Budowa kanalizacji deszczowej w miejscowości Jedlińsk	Gmina Jedlińsk	2019- 2020	3 000 000,00 zł	Środki własne Środki UE POIiŚ

Nazwa zadania	Podmiot odpowiedzialny za realizację	Lata realizacji	Szacunkowe koszty zadania	Źródła środków
Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków na terenach nie objętych siecią kanalizacyjną	Gmina Jedlińsk	2018-2021	250 000,00 zł	Środki własne Środki UE POIiŚ Mieszkańcy
OBSZAR INTERWENCJI: GLEBY				
Rekultywacja składowiska w Urbanowie	Gmina Jedlińsk	2019 – 2020	2 300 000,00 zł	Środki własne Środki UE POIiŚ NFOŚiGW
OBSZAR INTERWENCJI: GOSPODARKA ODPADAMI I ZAPOBIEGANIE POWSTAWANIU ODPADÓW				
Rozbudowa i modernizacja PSZOK	Gmina Jedlińsk	2019 – 2020	brak danych	Środki własne Środki UE NFOŚiGW
Kontynuacja systemu zbiórki odpadów zmieszanych i segregowanych na terenie gminy	Gmina Jedlińsk	2018 -2025	brak danych	Środki własne Środki krajowe
Kontynuacja programu usuwania azbestu	Gmina Jedlińsk	2018 -2025	koszty są zależne od zgłoszeń mieszkańców i ilości zebranego azbestu rocznie	Środki własne Środki UE WFOŚiGW
OBSZAR INTERWENCJI: ZASOBY PRZYRODNICZE				
Montaż paneli fotowoltaicznych o mocy od 20 do 40 kW zlokalizowanych na dachach 16 obiektów użyteczności publicznych znajdujących się na terenie gminy	Gmina Jedlińsk	2019 – 2021	1 920 000,00 zł	Środki własne Środki UE WFOŚiGW RPO WM
Montaż kolektorów słonecznych	Gmina Jedlińsk	2020 - 2025	175 000,00 zł	Środki własne Środki UE WFOŚiGW NFOŚiGW RPO WM Mieszkańcy
Montaż pomp ciepła	Gmina Jedlińsk	2020 – 2025	600 000,00 zł	Środki własne Środki UE WFOŚiGW NFOŚiGW

Nazwa zadania	Podmiot odpowiedzialny za realizację	Lata realizacji	Szacunkowe koszty zadania	Źródła środków
				RPO WM Mieszkańcy
Budowa zbiornika retencyjnego na rzece Radomce	Gmina Jedlińsk	2020-2025	4 000 000,00 zł	Środki własne Środki UE RPO WM

XI. ZARZĄDZANIE OCHRONĄ ŚRODOWISKA

11.1. Ogólne zasady zarządzania ochroną środowiska

Zarządzanie ochroną środowiska powinno opierać się na następujących zasadach, wynikających z polityki ekologicznej Polski i Unii Europejskiej: przezorności, integracji polityki ekologicznej z politykami sektorowymi, równego dostępu do środowiska przyrodniczego, regionalizacji, uspołecznienia, „zanieczyszczający płaci", prewencji, stosowania najlepszych dostępnych technik (BAT), subsydiarności, skuteczności ekologicznej i efektywności ekonomicznej.
Zarządzenie środowiskiem opiera się na wykorzystaniu:

- instrumentów prawnych – ustaw i rozporządzeń, dających odpowiednie kompetencje organom administracji rządowej i samorządowej oraz organom administracji specjalnej
- instrumentów finansowych – opłat za gospodarcze korzystanie ze środowiska, administracyjnych kar pieniężnych, funduszy celowych,
- instrumentów społecznych – współdziałania i partnerstwa, edukacji ekologicznej, komunikacji społecznej,
- instrumentów strukturalnych – strategii i programów wdrożeniowych.

Zarządzanie ochroną środowiska na szczeblu gminy dotyczy zadań własnych oraz koordynacji zadań realizowanych przez jednostki organizacyjne, podmioty gospodarcze – uznanych za ważne dla stanu środowiska naturalnego. W realizacji programu uczestniczą:

- podmioty prowadzące działania organizacyjne i zarządzające programem,
- podmioty uczestniczące w realizacji poszczególnych zadań,
- jednostki kontrolujące realizację programu oraz efekty,
- mieszkańcy, jako końcowy beneficjent programu.

Organem odpowiedzialnym za realizację programu jest Wójt Gminy, który jest zobowiązany do składania cyklicznych raportów Radzie Gminy. Realizacja programu wymaga współdziałania z organami administracji rządowej i samorządowej oraz administracji specjalnej, w kompetencjach której znajdują się sprawy kontroli stanu środowiska.

11.2. Propozycje rozwiązań służących zapobieganiu, ograniczaniu lub kompensacji przyrodniczej negatywnych oddziaływań na środowisko w związku z realizacją projektu POŚ

DZIAŁANIA ŁAGODZĄCE

Są to środki zmierzające do zmniejszenia lub nawet eliminacji negatywnego oddziaływania na element środowiska społecznego lub przyrodniczego.

DZIAŁANIA KOMPENSUJĄCE

Są to działania najczęściej niezależne od przedsięwzięcia inwestycyjnego, których celem jest kompensacja znaczącego niekorzystnego oddziaływania na środowisko, jakie jest spowodowane realizacją tego przedsięwzięcia.
Zgodnie z art. 41 ustawy Prawo ochrony środowiska, projekt kompensacji przyrodniczej może być zawarty w prognozie oddziaływania na środowisko planów, programów i strategii.

Natomiast zgodnie z art. 75 ustawy Prawo ochrony środowiska kompensacja przyrodnicza może być realizowana tylko wówczas, gdy „ochrona elementów przyrodniczych nie jest możliwa".

Do przedsięwzięć realizowanych w ramach "Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Jedlińsk lata 2018-2021 z perspektywą na lata 2022-2025", które mogą negatywnie oddziaływać na środowisko należą przede wszystkim na etapie budowy inwestycje w zakresie infrastruktury komunalnej: inwestycje wodociągowe i kanalizacyjne, inwestycje dotyczące rozbudowy dróg. Zadania te wykonywane są głównie przez gminę. Negatywne oddziaływanie tych inwestycji na środowisko można ograniczyć do racjonalnego poziomu poprzez dobrze przemyślany wybór lokalizacji, ponieważ skala wywoływanych przez nie przekształceń środowiska zależeć będzie w znacznym stopniu od lokalnych uwarunkowań. Ponadto prawidłowy projekt, uwzględniający potrzeby ochrony środowiska zarówno na etapie budowy jak i w fazie eksploatacji inwestycji pozwoli także ograniczyć te oddziaływania.

Do rozwiązań zapobiegających lub ograniczających ewentualne negatywne oddziaływania na środowisko należą:

- zminimalizowanie konieczności wycinki drzew związanych z nowymi inwestycjami – lokalizacja inwestycji powinna w jak najmniejszym stopniu odbywać sie kosztem istniejącego drzewostanu,
- zaplanowanie miejsc do nasadzeń drzew, niekolidujących z planami zagospodarowania przestrzennego,
- zapobieganie powstawaniu oraz niewłaściwemu postępowaniu z powstałymi odpadami w trakcie prowadzenia prac inwestycyjnych oraz w fazie eksploatacji,
- zapobieganie zwiększonej emisji hałasu w związku z prowadzeniem prac – korzystanie z nowoczesnych maszyn w dobrym stanie technicznym, ograniczenie działań do pory dziennej,
- wprowadzania nasadzeń w obszarach o zwieszonym ruchu kołowym, w celu ochrony przed hałasem komunikacyjnym, związanym np. ze zwiększeniem presji turystycznej
- w czasie realizacji inwestycji prawidłowe zabezpieczenie techniczne sprzętu i placu budowy, w tym zwłaszcza w miejscach styku z ekosystemami szczególnie wrażliwymi na zmiany warunków siedliskowych,
- stosowanie odpowiednich technologii, materiałów i rozwiązań konstrukcyjnych,
- prowadzenie kontroli zakładów przemysłowych w zakresie emisji zanieczyszczeń powietrza, ścieków,
- dostosowanie terminów prac do terminów rozrodu zwierząt,
- maskowanie elementów dysharmonijnych dla krajobrazu.

W stosunku do konkretnych inwestycji realizowanych przez gminę należy przewidzieć odrębne działania zapobiegające naruszeniom zasobów środowiskowych. Urząd Gminy prowadzi nadzór nad tymi działaniami. I tak:

- realizacja zadań rozbudowy infrastruktury sieciowej – wodociągowej i kanalizacyjnej- (opracowanie koncepcji budowy zgodnej z warunkami ukształtowania terenu i rzeczywistymi potrzebami długoterminowymi, odpowiednie zabezpieczenie terenu prac ziemnych, właściwe postępowanie ze sprzętem, powstałymi odpadami, przestrzeganie dziennej pory prowadzenia prac, odtworzenie szaty roślinnej naruszonej w czasie budowy),
- realizacja zadań modernizacji i rozbudowy dróg (dopasowanie technologii, zabezpieczenie spływu z nawierzchni jezdni, odpowiednie zabezpieczenie terenu prac ziemnych, odpowiednie zabezpieczenie krzyżujących się instalacji, właściwe

postępowanie ze sprzętem, powstałymi odpadami, przestrzeganie dziennej pory prowadzenia prac, odtworzenie szaty roślinnej naruszonej w czasie budowy, budowy przejść dla zwierząt),

- realizacja zadań termomodernizacji obiektów i wymiany źródeł ciepła (opracowanie technologii, dostosowanie terminów prac do terminów rozrodu zwierząt, korzystanie z nowoczesnych technologii i urządzeń niskoemisyjnych). Działaniem wskazanym przed przystąpieniem do prac termomodernizacyjnych jest ekspertyza ornitologa i chiropterologa stwierdzająca obecność ptaków i nietoperzy lub ich brak w danym obiekcie. W sytuacji stwierdzenia obecności ptaków czy nietoperzy, należy dostosować terminy i sposób wykonywania prac do okresów lęgu, rozrodu lub hibernacji ptaków i nietoperzy, zabezpieczając z wyprzedzeniem szczeliny przed zajęciem ich przez ptaki i nietoperze. Podczas prowadzenia prac inwestycyjnych w takich budynkach należy uzyskać (przed rozpoczęciem prac) zezwolenie, o którym mowa w art. 56 ustawy z dnia 16 kwietnia 2014 r. o ochronie przyrody (tj. Dz. U. 2016., poz. 2134 ze zmianami). Po zakończeniu prac należy umożliwić im dalsze gniazdowanie lub zapewnić siedliska zastępcze.

W zależności od rodzaju realizowanej inwestycji może wystąpić konieczność uzgodnień z właściwymi organami ochrony środowiska.

XII. WDRAŻANIE PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY JEDLIŃSK

12.1. Środki finansowe na realizację "Programu..."

Na wdrażanie programu ochrony środowiska mogą być przeznaczone:
- środki własne,
- kredyty i pożyczki udzielane w bankach komercyjnych,
- kredyty i pożyczki o oprocentowaniu preferencyjnym udzielane przez instytucje wspierające rozwój gmin i powiatów,
- obligacje,
- dotacje z funduszy krajowych i zagranicznych.

Podstawowymi źródłami środków zewnętrznych, z których mogą korzystać samorządy dla realizacji programów ochrony środowiska to:
- Budżet Państwa,
- Fundusze Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (Narodowy, Wojewódzki),
- Fundusze UE,
- Fundacje i fundusze wspierające ochronę środowiska.

ŚRODKI WŁASNE SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO

Do uzyskania niektórych dotacji konieczne jest zainwestowanie w przedsięwzięcie własnych środków na wymaganym poziomie.

NARODOWY FUNDUSZ OCHRONY ŚRODOWISKA I GOSPODARKI WODNEJ W WARSZAWIE

Celem działalności Narodowego Funduszu jest finansowe wspieranie inwestycji ekologicznych o znaczeniu i zasięgu ogólnopolskim i ponadregionalnym oraz zadań lokalnych, istotnych z punktu widzenia potrzeb środowiska.

Narodowy Fundusz prowadzi samodzielną gospodarkę finansową, działając na podstawie ustawy Prawo ochrony środowiska i zgodnie z unijną zasadą „zanieczyszczający płaci". Czerpie przychody głównie z opłat i kar za korzystanie ze środowiska, opłat eksploatacyjnych i koncesyjnych, opłat sektora energetycznego, opłat wynikających z ustawy o recyklingu pojazdów wycofanych z eksploatacji oraz ze sprzedaży jednostek przyznanej emisji gazów cieplarnianych.

Narodowy Fundusz zapewnia wykorzystanie funduszy zagranicznych, przeznaczonych na ochronę środowiska, m.in. z Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Programu LIFE+, Norweskiego Mechanizmu Finansowego i Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego.

Wpływy uzyskane przez Polskę w międzynarodowych transakcjach sprzedaży uprawnień do emisji dwutlenku węgla w ramach Protokołu z Kioto, zasilają System zielonych inwestycji (GIS - Green Investment Scheme), który wspiera inwestycje z zakresu ochrony klimatu i redukcji emisji gazów cieplarnianych.

Dofinansowanie przedsięwzięć odbywa się przez udzielanie:
- zwrotnych oprocentowanych pożyczek,
- bezzwrotnych dotacji, w tym:
  - dopłaty do oprocentowania kredytów bankowych,
  - dokonywanie częściowych spłat kapitału kredytów bankowych,

- dopłaty do oprocentowania lub ceny wykupu obligacji,
- dopłaty do demontażu pojazdów wycofanych z eksploatacji.

Główną formą dofinansowania działań przez NFOŚiGW są oprocentowane pożyczki i dotacje.
Planowanie i realizacja dofinansowania przedsięwzięć odbywa się, zgodnie z preferencjami, wg listy programów priorytetowych. Jako priorytetowe traktuje się w szczególności te przedsięwzięcia, których realizacja wynika z konieczności wypełnienia zobowiązań Polski wobec Unii Europejskiej.
Szczegółowe informacje można uzyskać pod adresem: nfosigw.gov.pl.

WOJEWÓDZKI FUNDUSZ OCHRONY ŚRODOWISKA I GOSPODARKI WODNEJ W WARSZAWIE

Celem strategicznym działalności WFOŚiGW w Warszawie, zgodnie ze *Strategią działania Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Warszawie na lata 2013-2016 z perspektywą do 2020 roku*, jest oprawa stanu środowiska i zrównoważone gospodarowanie jego zasobami przez stabilne, skuteczne i efektywne wspieranie przedsięwzięć i inicjatyw służących środowisku w województwie mazowieckim.
Rolą wojewódzkiego funduszu jest więc wspieranie finansowe przedsięwzięć proekologicznych. W każdym województwie WFOŚiGW przygotowują na wzór NFOŚiGW corocznie listy zdań priorytetowych, które mogą być finansowane z ich środków oraz zasady i kryteria, które będą obowiązywać przy wyborze zadań do realizacji.
Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej dofinansowuje pożyczki z opcją częściowego umorzenia i dotacje na realizację zadań dotyczących:

- ochrony wód,
- gospodarki wodnej,
- ochrony powietrza,
- ochrony powierzchni ziemi,
- przeciwdziałania nadzwyczajnym zagrożeniom środowiska,
- edukacji ekologicznej,
- ochrony przyrody.
- monitoringu środowiska

Fundusz co roku ogłasza listę programów priorytetowych na rok kolejny, które pomagają zrealizować zadania zgodnie z przyjętą Strategią. Strategie NFOŚiGW, jak i WFOŚiGW w Warszawie, a także listy priorytetowe zamieszczone są na ich stronach internetowych (www.nfosigw.gov.pl i www.wfosigw.warszawa.pl).

REGIONALNY PROGRAM OPERACYJNY WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO NA LATA 2014-2020

Program jest jednym z 16 programów regionalnych, które są realizowane w ramach Strategii Rozwoju Kraju na lata 2014-2020 (SRK) oraz Narodowych Strategicznych Ram Odniesienia 2014-2020. Program ma za zadanie poprawę konkurencyjności i spójności województwa. Jego cele są realizowane w oparciu o współdziałanie z partnerami społecznymi i gospodarczymi, a środki UE mają za zadanie wspierać osiąganie założonych celów rozwojowych.
Realizacja Regionalnego Programu Operacyjnego przyczyni się do zwiększenia konkurencyjności regionu i zwiększenia spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej województwa. Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego na lata 2014-2020 zakłada finansowanie przedsięwzięć w ramach 11 osi priorytetowych, z czego 3 odnoszą się do przedsięwzięć z zakresu ochrony środowiska:

- oś priorytetowa IV Przejście na gospodarkę niskoemisyjną;

- oś priorytetowa V Gospodarka przyjazna środowisku;
- oś priorytetowa VII Rozwój regionalnego systemu transportowego.

Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego na lata 2014-2020 jest programem dwufunduszowym współfinansowanym ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz Europejskiego Funduszu Społecznego.
Szczegółowe informacje dotyczące wsparcia finansowego publikowane są na stronach funduszy europejskich.

PROGRAM OPERACYJNY INFRASTRUKTURA I ŚRODOWISKO

Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko 2014-2020 to krajowy program wspierający gospodarkę niskoemisyjną, ochronę środowiska, przeciwdziałanie i adaptację do zmian klimatu, transport i bezpieczeństwo energetyczne.
Wsparcie z POIiŚ 2014- 2020 przewidziane jest dla:

- Mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw,
- osób fizycznych,
- samorządów, organizacji i innych podmiotów (administracja publiczna, przedsiębiorstwa realizujące cele publiczne, instytucje wspierające biznes, partnerstwa, służby publiczne inne niż administracja, instytucje ochrony zdrowia, duże przedsiębiorstwa, rolnicy, rybacy, organizacje społeczne i związki wyznaniowe, instytucje nauki i edukacji).

Wsparcie można otrzymać w ramach siedmiu osi priorytetowych, do których przyporządkowano priorytety inwestycyjne. Poniżej scharakteryzowano poszczególne osie priorytetowe.
I. Zmniejszenie emisyjności gospodarki.
Oś priorytetowa I przeznaczona jest do finansowania wyłącznie z jednego funduszu (tj. Funduszu Spójności). W ramach poszczególnych priorytetów inwestycyjnych przewiduje się wsparcie na budowę i przebudowę instalacji OZE, przebudowę linii produkcyjnych na bardziej efektywne energetycznie, kompleksową modernizację energetyczną, zastosowanie energooszczędnych technologii, wprowadzanie systemów zarządzania energią, przebudowę systemów grzewczych (wraz z wymianą i przyłączeniem źródła ciepła), systemów wentylacji i klimatyzacji, zastosowanie automatyki pogodowej i systemów zarządzania budynkiem; budowę lub przebudowę w kierunku inteligentnych sieci dystrybucyjnych, działania w zakresie popularyzacji wiedzy na temat inteligentnych systemów przesyłu i dystrybucji energii, rozwiązań, standardów, najlepszych praktyk w zakresie związanym z inteligentnymi sieciami elektroenergetycznymi, budowę nowych odcinków sieci cieplnej wraz z przyłączami i węzłami ciepłowniczymi, przebudowę istniejących systemów ciepłowniczych; budowę, przebudowę instalacji wysokosprawnej kogeneracji.
II. Ochrona środowiska, w tym adaptacja do zmian klimatu.
Priorytety inwestycyjne wyznaczone w ramach tej osi pochodzą z dwóch celów tematycznych 5. i 6., tj. Promowanie dostosowania do zmian klimatu, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem oraz Zachowanie i ochrona środowiska oraz promowanie efektywnego gospodarowania zasobami.
Oś II przewiduje wsparcie dla opracowania lub aktualizacji dokumentów strategicznych wymaganych prawem unijnym lub krajowym lub przewidzianych w SPA 2020, poprawy bezpieczeństwa powodziowego i przeciwdziałania suszy, zabezpieczenia przed skutkami zmian klimatu obszarów szczególnie wrażliwych, infrastruktury w zakresie systemów selektywnego zbierania odpadów, instalacji do recyklingu i odzysku poszczególnych frakcji materiałowych

odpadów, instalacji do mechanicznego i biologicznego przetwarzania odpadów, instalacji do termicznego przekształcania odpadów komunalnych wraz z odzyskiem energii, infrastruktury zagospodarowania ścieków i osadów komunalnych, ochrony in-situ i ex-situ zagrożonych gatunków i siedlisk przyrodniczych, rozwoju zielonej infrastruktury, opracowania m.in. planów zadań ochronnych i planów ochrony, wdrażania instrumentów zarządczych w ochronie przyrody, rekultywacji na cele środowiskowe zanieczyszczonych/zdegradowanych terenów, rozwoju miejskich terenów zieleni.

III. Rozwój sieci drogowej TEN-T i transportu multimodalnego.

W ramach osi III będą realizowane projekty, których efektem będzie stworzenie spójnej sieci dróg o dużej przepustowości, dążące do rozwoju drogowej infrastruktury w sieci TEN-T oraz poprawy bezpieczeństwa ruchu drogowego. Priorytetowo realizowane będą odcinki dróg w TEN-T, w sieci bazowej, a także dróg w sieci kompleksowej o dużym znaczeniu gospodarczym.

Dodatkowo dofinansowywane będą projekty służące rozwojowi i usprawnianiu przyjaznych środowisku i niskoemisyjnych systemów transportu, w tym śródlądowych dróg wodnych i transportu morskiego, portów, połączeń multimodalnych oraz infrastruktury portów lotniczych.

IV. Infrastruktura drogowa dla miast

Wsparcie finansowe w ramach osi IV otrzymają inwestycje na krajowej sieci drogowej w TEN-T dotyczące powiązania infrastruktury miejskiej z pozamiejską siecią TEN-T, obwodnice pozamiejskie na drogach krajowych i ekspresowych, drogi krajowe w miastach na prawach powiatu oraz trasy wylotowe na drogach krajowych, odcinki dróg ekspresowych przy miastach. Będą one uzupełniane o inwestycje z zakresu bezpieczeństwa ruchu drogowego (BRD), obejmujące inwestycje infrastrukturalne. Projekty będą realizowane na drogach zarządzanych przez Generalną Dyrekcję Dróg Krajowych i Autostrad, a także przez miasta na prawach powiatu.

V. Rozwój transportu kolejowego w Polsce

Inwestycje wspierane w ramach tej osi będą dotyczyły modernizacji i rehabilitacji istniejących szlaków kolejowych w sieci TEN-T służących do przewozów pasażerskich i towarowych przede wszystkim głównych korytarzy kolejowych: E 20 / C-E 20, E 30 / C-E 30, C-E 59, C-E 65, E-59 i E.

PROGRAM ROZWOJU OBSZARÓW WIEJSKICH 2014-2020

Celem głównym PROW 2014-2020 jest poprawa konkurencyjności rolnictwa, zrównoważone zarządzanie zasobami naturalnymi i działania w dziedzinie klimatu oraz zrównoważony rozwój terytorialny obszarów wiejskich. Planuje się, że łączne środki publiczne przeznaczone na realizację PROW 2014-2020 wyniosą 13 513,29 mln euro.

Program będzie realizował wszystkie sześć priorytetów wyznaczonych dla unijnej polityki rozwoju obszarów wiejskich na lata 2014-2020, a mianowicie:

- P1 – Ułatwianie transferu wiedzy i innowacji w rolnictwie, leśnictwie oraz na obszarach wiejskich,
- P2 - Zwiększanie rentowności gospodarstw i konkurencyjności wszystkich rodzajów rolnictwa we wszystkich regionach oraz promowanie innowacyjnych technologii w gospodarstwach i zrównoważonego zarządzania lasami,
- P3 - Poprawa organizacji łańcucha żywnościowego i promowanie zarządzania ryzykiem w rolnictwie,
- P4 – Odtwarzanie, chronienie i wzmacnianie ekosystemów zależnych od rolnictwa i leśnictwa,

- P5 – Wspieranie efektywnego gospodarowania zasobami i przechodzenia na gospodarkę niskoemisyjną i odporną na zmianę klimatu w sektorach: rolnym, spożywczym i leśnym,
- Promowanie włączenia społecznego, zmniejszenie ubóstwa i promowanie rozwoju gospodarczego w obszarach wiejskich.

Pomoc finansowa ze środków Programu będzie skierowana głównie do sektora rolnego.

Planowane w Programie instrumenty pomocy finansowej będą miały na celu przede wszystkim rozwój gospodarstw rolnych (modernizacja gospodarstw rolnych, restrukturyzacja gospodarstw rolnych, premie dla młodych rolników, płatności dla rolników przekazujących małe gospodarstwa rolne), co ma szczególne znaczenie dla regionu z uwagi na duże rozdrobnienie i duży udział małych gospodarstw.

XIII. STRESZCZENIE W JĘZYKU NIESPECJALISTYCZNYM

Ogólne informacje o gminie

1. Gmina leży w centralnej części Polski, w powiecie radomskim, na osi drogi ekspresowej Nr 7 Warszawa – Radom - Kraków. Graniczy bezpośrednio z gminami: Stara Błotnica, Stromiec, Głowaczów, Zakrzew, Jastrzębia i Przytyk. W skład gminy wchodzi 31 sołectw. Powierzchnia gminy wynosi 139 km^2 (13 872 ha). Ludność gminy to 14 329 mieszkańców (stan na 31.12.2017), gęstość zaludnienia wynosi około 103 osoby/km^2.

2. Gminę Jedlińsk cechuje rozwój działalności pozarolniczej oraz rozwój budownictwa mieszkaniowego zaś położenie przy drodze ekspresowej Nr 7 sprzyja powstawaniu podmiotów gospodarczych zajmujących się produkcją, handlem oraz w coraz większym stopniu świadczeniem usług. Gmina przestaje być rejonem typowo rolniczym.

3. Na terenie gminy Jedlińsk przeważają gleby brunatnoziemne – brunatne (właściwe i wyługowane) oraz gleby płowe wytworzone z piasków słabogliniastych i gliniastych oraz żwirów. Część gleb powstała z glin zwałowych ciężkich oraz z glin, pyłów i iłów.

4. Głównymi elementami sieci hydrograficznej gminy jest rzeka Radomka i jej lewostronny dopływ Tymianka oraz Mleczna (część wschodniej granicy gminy). Wody powierzchniowe uzupełniają małe starorzecza, bagienne oczka śródleśne oraz stawy rybne. Geologicznie wody podziemne związane są z utworami: czwartorzędowymi, kredowymi i jurajskimi. Zasadnicze znaczenie dla zaopatrzenia w wodę ma poziom kredowy, a następnie górnojurajski.

5. Teren gminy charakteryzuje się niską zasobnością w lasy. Całkowity obszar leśny to zaledwie 2089,1ha (14,9% obszaru gminy). Zbiorowiska łąkowe i pastwiskowe występują głównie w dolinach mniejszych rzek i obniżeniach terenu. Są one siedliskiem wielu gatunków roślin łąkowych i murawowych. Na terenie gminy Jedlińsk nie występują elementy środowiska przyrodniczego, które objęte zostały formami ochrony poza pomnikami przyrody oraz użytkami ekologicznymi.

Wpływ istniejącej infrastruktury na stan środowiska

W zakresie istniejącej infrastruktury, która może mieć wpływ na stan środowiska przyrodniczego (szczególnie na jakość wód powierzchniowych i podziemnych) należy zwrócić uwagę na funkcjonującą oczyszczalnię ścieków oraz przydomowe oczyszczanie ścieków. Innym elementem wpływającym na stan środowiska przyrodniczego są eksploatowane ujęcia wód podziemnych, ze względu na występujące obszary GZWP.
W gminie planowana jest rozbudowa sieci gazowej, która przyczyni sie do poprawy stanu powietrza.

Aktualnie obszarami interwencji na terenie gminy, czyli obszarami stwarzającymi nadal problemy środowiskowe są: wody powierzchniowe, zasoby przyrodnicze, obszary wymagające rekultywacji, powietrze atmosferyczne, klimat akustyczny, infrastruktura kanalizacyjna i gospodarka odpadami.

Cele strategiczne, priorytety i działania

1. Priorytety w zakresie ochrony środowiska dla gminy to:
   - poprawa stanu środowiska w poszczególnych obszarach interwencji gminy Jedlińsk
   - rozwój gospodarczy przyjazny środowisku naturalnemu gminy

2. Działania w Programie realizowane będą w podziale na obszary interwencji: Ochrona klimatu i jakości powietrza, Zagrożenie hałasem, Gospodarka wodno-ściekowa, Gleby, Gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów, Zasoby przyrodnicze oraz zagrożenie dla środowiska i edukacja ekologiczna.

Gmina po dwóch latach wdrażania opracowanej strategii ochrony środowiska będzie zobowiązana do sporządzenia Raportu z realizacji Programu ochrony środowiska, w którym zostaną przeanalizowane podejmowane działania i określony zostanie stan realizacji założonych celów.
Program ochrony środowiska jest zatem dokumentem, który w sposób stały będzie wspomagać ochronę środowiska na terenie gminy, a także będzie stanowić podstawę do ubiegania się o dofinansowania na inwestycje prośrodowiskowe.